

FRØRUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Navn: Frørup	Navnetype: -torp.
-----------------	----------------------

Bemærkninger:

Frørup er nævnt første gang omkring 1231 i formen Frøthorp. Tolknin-
gen af forleddet er tvivlsom, men det kan være en kortform Frøi til
personnavne på Frø-, oldnordisk Frey. Efterleddet er torp, glda. thorp,
som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikinge- tid og middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der i modsætning til de middelalderlige ud-
flytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Frørup er en kirke-
by.

Historiske tildragelser:

På Frørup mark sydvest for byen, er der en Regissekilde, som tidligere
var et Regisses kapel, der var stærkt besøgt. Et "Regisse kildemar-
ked" holdtes endnu omkring 1878. Kapellet belv nedbrudt i slutningen
af 1500-tallet, men endnu i 1914 kunne kapellets form skelnes efter
grundstenene, som senere er taget op. 1903 restaureredes det ved at la-
de kilden omsætte med et cementbassin. Det gamle bystævne er omdannet
til et lille anlæg.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Frørup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger dels langs den SØ-V-gående bygade, dels syd for denne. Gårdene nord og vest for kirken har et reguleret præg. Husene ligger dels spredt mellem gårdene, dels på den fortelignende plads foran kirken. Kirken ligger centralt i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning 34 gårde.

- ☒ ved udskiftningen 16 gårde
☒ efter udskiftningen 18 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Vangelag med Ørbæk - en vis integration med Tårup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal og auten. erosionsdal mod Ø.

jordbund: Overvejende moræneler.

naturlig afgrænsning: En del af grænsen mod Tårup er ikke naturlig.

- ☒ overvejende agerjord.
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

På grund af den store nyudstyknings af gårde i forbindelse med udskiftning, udflytning og overgangen til selveje er det ikke muligt at angive udflytningsprocenten. Vejforløbet er kun delvis bevaret, samtidig med, at det er blevet udbygget kraftigt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del u-hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Frørup

STATISTIK

Areal: 1.309 ha + 2.373 tdr.l. hvoraf 63% var opdyrket i 1682.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	416	281	287	

Bebyggelsesenheder:

	1568-72	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	43	42	44	41	36	50	53
Huse:	10	5	5		25		
Huse m/ jord:				4		60	76
Huse u/ jord:				9		8	51
I alt:	53	47	49	54	61	118	180

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
40%	1664	5	9	29	9,7
54%	1688	9	21	10	6,8
46%	1844	22	23	3	5,2
45%	1903	31	20	2	4,6

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	285	464	576
Børn:	152	262	269
I alt:	437	726	845

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	5		12	1			27	4
1844	23	46					27	22
1903	44	120					9	7

Udviklingsbeskrivelse:

Frørup er en af landets største landsby. Af det 1309 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 63%, og byen berømmes da for at være den bedste kornegn i landet. Byen havde trevangsbrug i et delvist integreret fællesskab med udlflytterbyen Tårup. Skovene synes tilligt forsvundne og i 1664 takseredes byens skov kun for 18 svins olden. Byen takseredes i 1684 for 281 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende til 287 tdr. htk. I det oprindelige ejerlav har den middelalderlige hovedgård Sludegård gjort et mindre indhug. Byen nedbrændte i 1612 og i 1690 noters det, at de tætliggende gårde havde været udsat for brand 4 gange i de senere år. Det regulerede fortebypræg i byens nordlige del kan måske være opstået i forbindelse hermed. Et Regisses Kapel sydvest for byen blev nedbrændt i 1500-tallet.

Byen stjerneudskiftedes i 1789 og siden er 34 gårde udflyttet.

Allerede i 1231 var kronen dominerende besidder i byen med jord til 9 mark guld (svarende til o. 20 gårde). I 1537 lå der under Nyborg len 21 gårde, hvoraf 10 var selvejergårde, og 1 hus. Hertil kom 1 stiftsgård, 4 kirkegårde og 1 præstegård. De resterende ca. 15 gårde har været i adelsbesiddelse. Under nabohovedgården Tange hørte i 1376 5 gårde, hvoraf de 2 var øde.

Omkring 1400 havde Ilved Andersen pantsat 36 tdr.htk. gods i byen ved et skifte i Bjørn-familien i 1449 fordeltes 3 gårde i Frørup, medens Glorup i 1497 havde en enkelt gård. Holckenhavn gods havde i 1588 samlet 6 gårde og 3 huse i byen. Endnu i 1664 var kronen dominerende besidder, skønt man i 1662 havde udlagt 12 gårde og 3 huse til Glorup for en gældsfordring.

Holckenhavn havde da 5 gårde, medens Ørbæklunde havde 4 gårde. Med de senere krongodsudlæg oprettedes hovedgården Juelsberg, der i 1775 var dominerende besidder med 14 gårde og 8 huse, medens Glorup fortsat havde 12 gårde og Holckenhavn 7 gårde, der var egaliserede på 8-7-1-¹³/₁₄ tdr.htk. Under andre hovedgårde hørte da 5 gårde, hvortil kom præstegården. Gårdtallet har således om minimum været 39 omkring 1770 og ikke 36, som det angivet i 1774. Overgangen til selveje skete etapevis og var endnu ikke afsluttet i 1903.

Antallet af gårde lå fra 1500-tallet til 1700-tallet omkring 41 (i 1664 er tre småbol på 2 tdr.htk. regnet for gårde, da rubriseredes senere som huse med jord). I forbindelse med overgangen til selveje steg gårdtallet i normalt omfang, ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. har normalt omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Byen synes kun at have gennemlevet mindre lodsejervise egaliseringer.

I 1690 hedder det, at der mange steder i byen sidder 2 fæstere på hver gård. Byens gamle stævne er omdannet til et lille anlæg.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

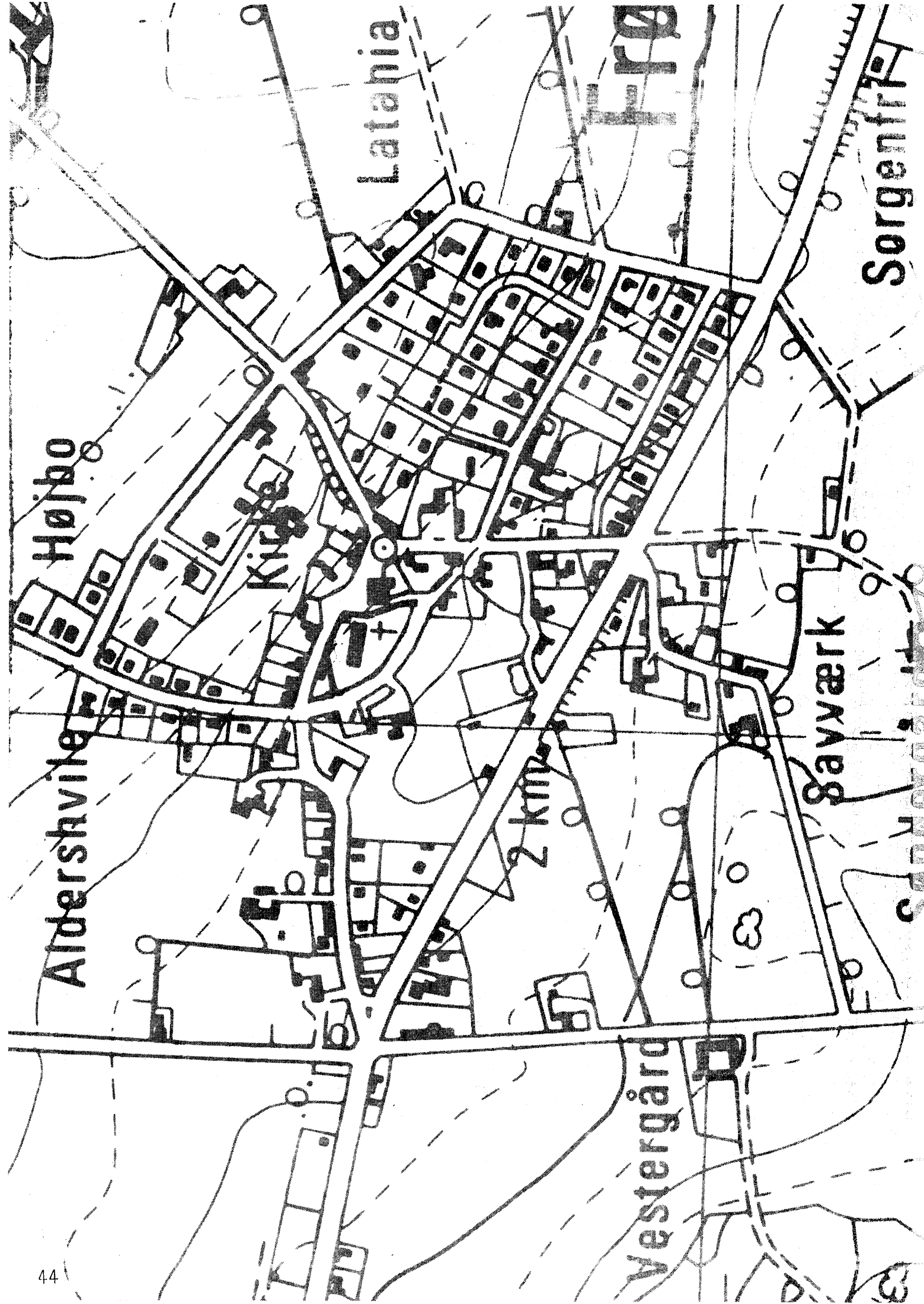
Interesse:

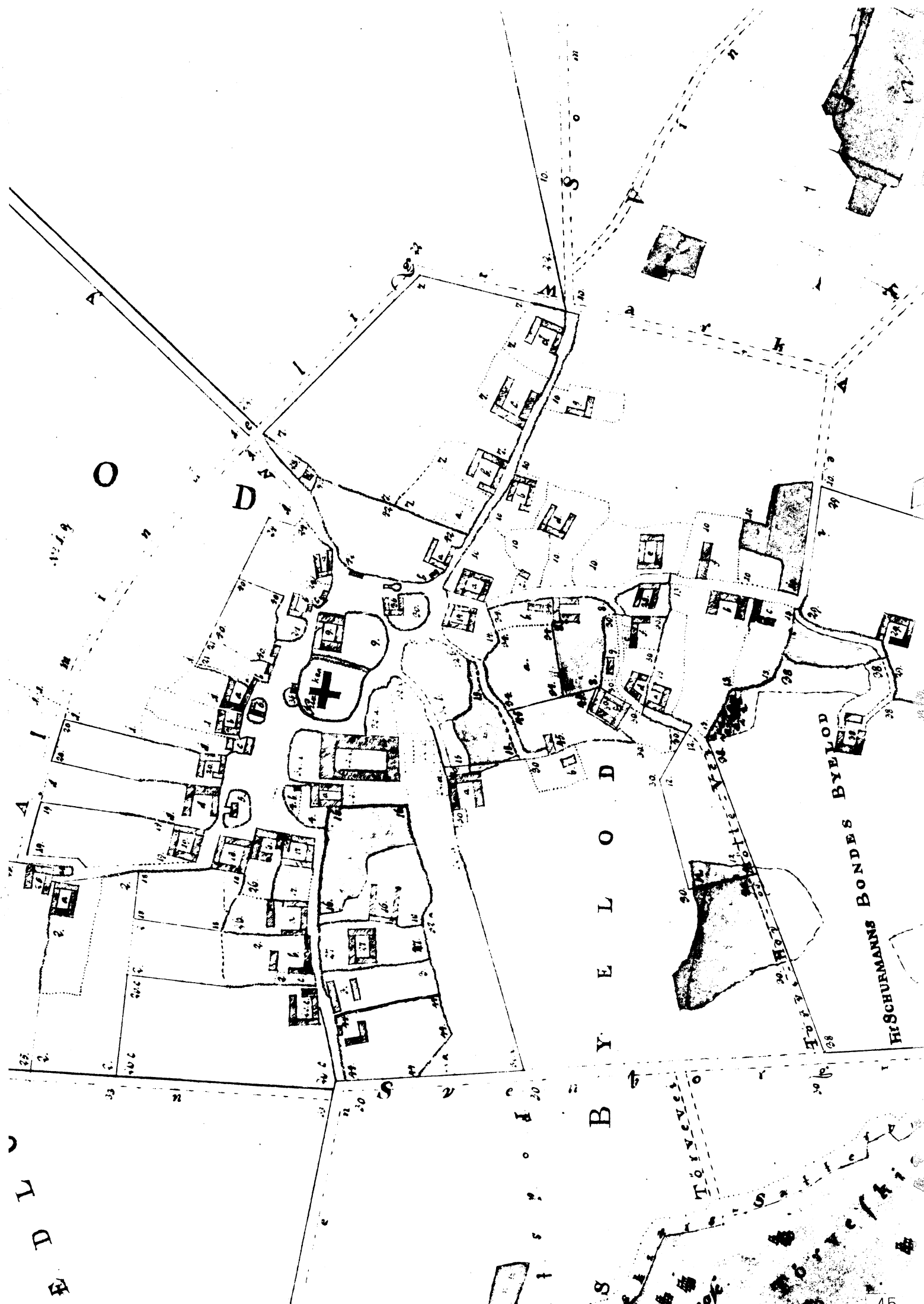
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den meget store kirke-adelby af vikingetids-middelalder-navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Opdyrkningsprocenten var høj i 1600-tallet og byen berømmes som den bedste kornegn i landet. Bytomten har omkring kirken et reguleret fortebys præg, men den sydlige del er en løst opbygget slynget vejby. Af det oprindelige ejerlav er udskilt udflytterbyen Tårup, ligesom den middelalderlige hovedgård Sludegård har gjort et mindre indhug. Sydligst i ejerlavet er nedlagt Regisse-kapel ved en kilde.
2. Udviklingstype. Byen domineredes allerede i 1200-tallet af krongods (herunder selvejergods). I forbindelse med krongodsudlæg efter 1660 blev Juelsberg, Glorup og Holckenhavn dominerende besiddere. Byen, der kun synes udsat for lodsejervise egaliseringer, fik en etapevis overgang til selveje, der ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.
3. Historiske begivenheder: Byen brændte 4 gange i 1600-tallet.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: kirke, bystævne, helligkilde.
4. Arkæologiske interesser: omkring 10 frilagte gårdtomter.

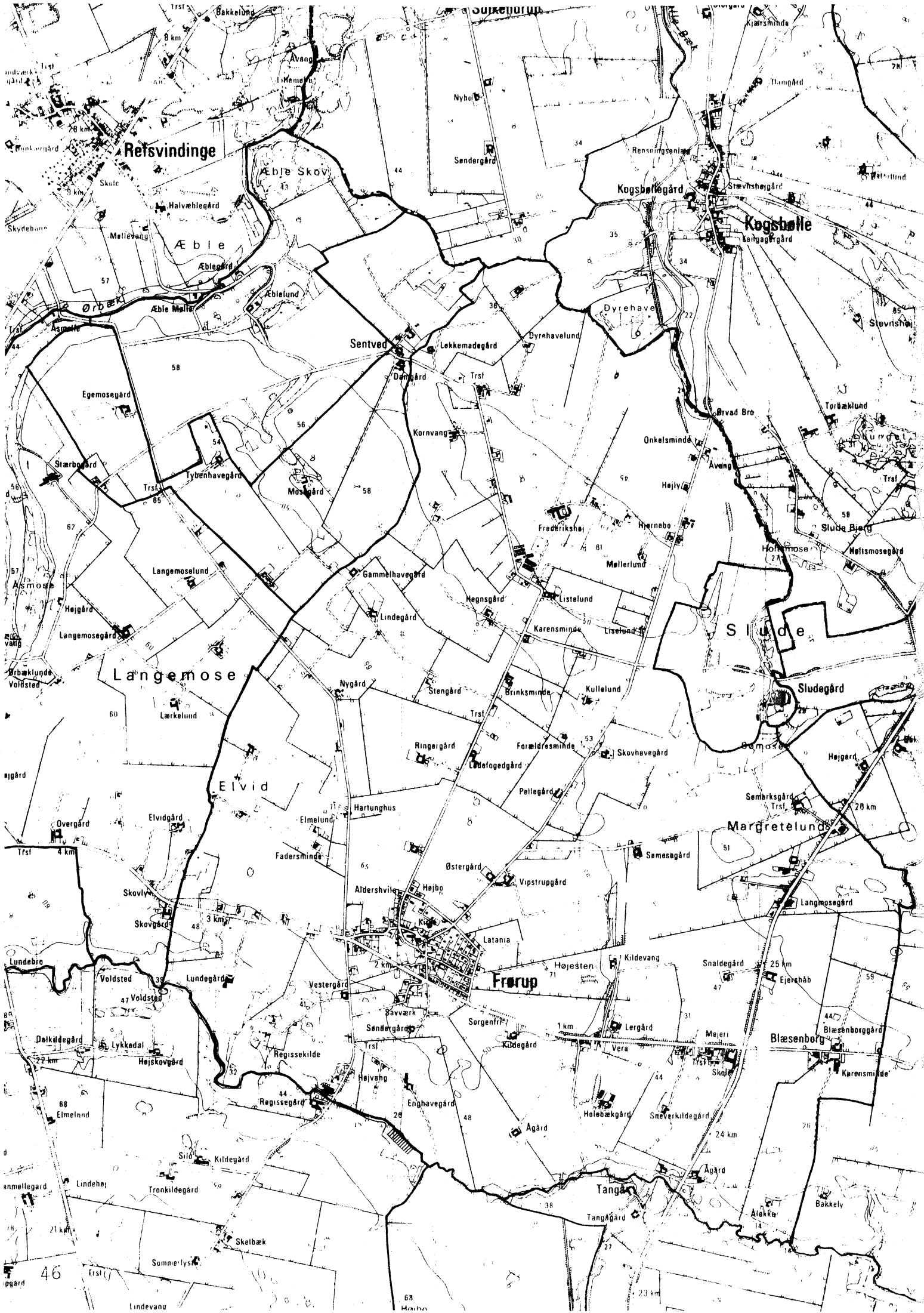

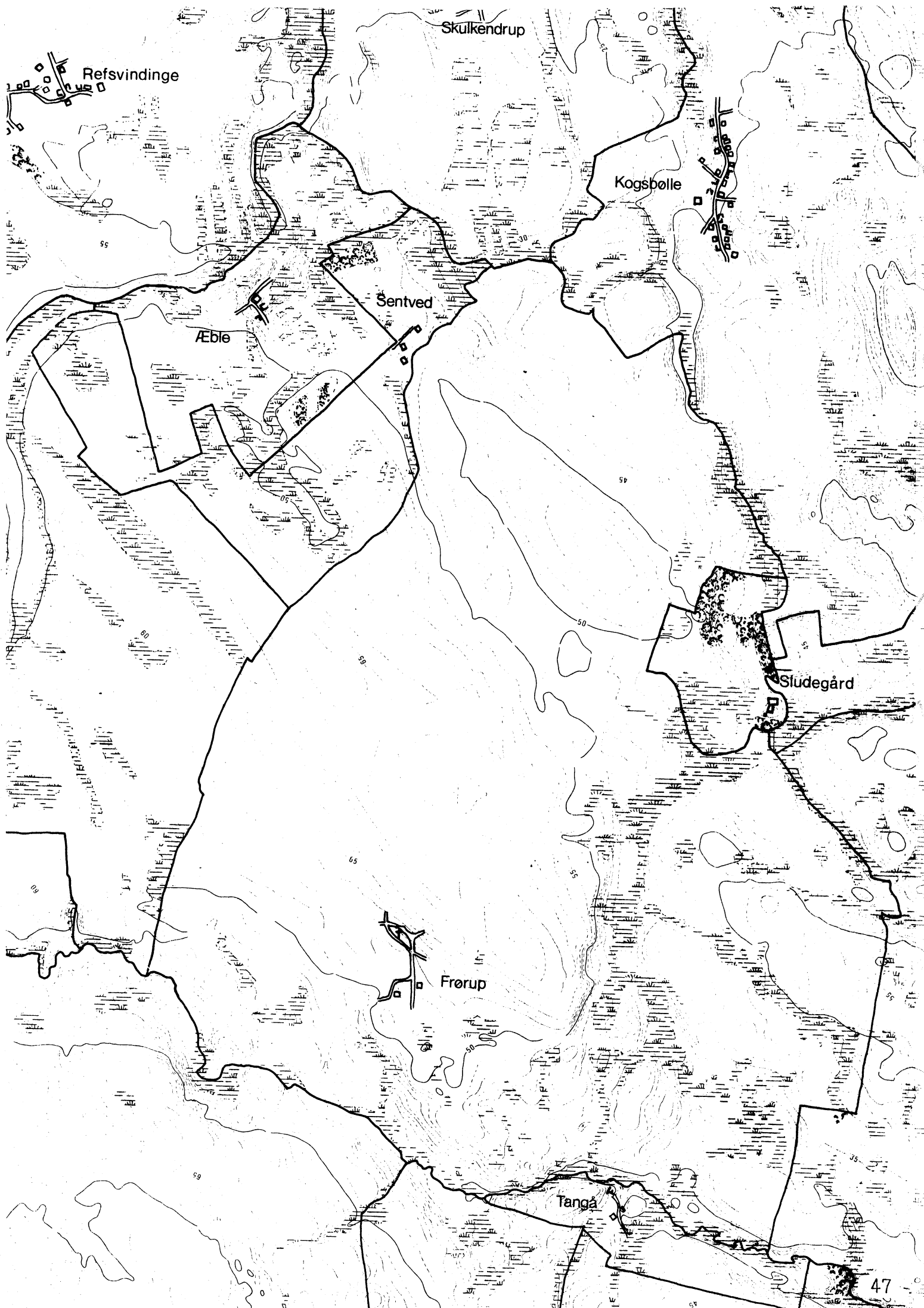
D

BYELOD

HISCHURMANNS BONDES BYELOD

EDLV

HERRESTED

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Navn:	Navnetype:
Herrested	-sted

Bemærkninger:

Herrested er nævnt første gang 1258 i formen hærrigstath. Forleddet er en form af mandsnavnet, gl'da. Herik. Efterleddet er sted, gl'da. stath, som i oprindelige bebyggelsesnavne synes at betegne "grund for bebyggelse", i oprindelige naturnavne derimod "areal".

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby med kirke	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Herrested har tidligere haft købstadsrettigheder. Ved Herrested kirke ligger Sehestedts hospital, oprettet 1742 af fru Charlotte Amalie Gersdorff, enke efter gehejmeråd Chr. Sehestedt, bygningen nyopført 1867.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejforsteby. (!)

I byen ligger 7 gårde der er placeret regelmæssigt omkring den trekantede vejforste, hvorfra veje udgår i alle 4 verdenshjørner. Kirken ligger i det sydøstlige hjørne af byen, hvor byens huse også er koncentreret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger ned til Skelbækken. I den nordlige del af ejerlavet ligger 3 gårde, kaldet Holme.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning, store men ret uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 1 gård, 2 gårde
☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet vest og nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Centralfyn/østfyn. Tunneldal mod nordøst.

jordbund: Moræner med en del ferskvandstørv og -dynd.

naturlig afgrænsning: mod nordvest, vest og syd samt delvis sydøst.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov

☐ blandingsøkonomi med

Engområde i den nordlige del af byen - skov i det nordvest og nordvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herresred
----------	---------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

5 ud af 8 gårde er bevaret i byen, som har bevaret bebyggelsen omkring forten, også det nytilkomne byggeri. Selve vejforten er der bevaret omridset af i form af en større plads med et hus på midt i byen. Det øvrige vejnet er velbevaret. Størstedelen af tofteskellene bevaret mod åben mark, men noget opdelt inde i byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov mod nordvest og sydvest.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 453 ha., heraf opdyrket 1688: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	90	87	-				
Bebyggelsesenheder: (Incl. Holme).							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844 ¹	1903
Gårde:	9 [⊕]	1 [⊕]	9 [⊕]	13	11	16	11
Huse:			1		5		
Huse m/ jord:						7	13
Huse u/ jord:				4		2	5
I alt:	9	1	10	17	16	25	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
500 1664	1	4	3	11,3			
85 1688	1	10	2	6,7			
63 1844	9	8		4,2			
45 1903	5	4	1	5,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	105	111	76				
Børn:	39	37	34				
I alt:	144	148	110				

1) Det har ikke været muligt at korrigere 1844-matriklen for denne by, hvorfor bebyggelsestallet må være en del for højt. 1845 folketællingen opgiver 14 gårde og 7 huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	1	8			
1844	9	6			7	3		
1903	10	17			1	1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 453 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 49%. Tallet skal dog tages med forbehold, da der i 1780'erne blev foretaget skelreguleringer i forbindelse med en egalisering af samtlige gårde i sognet. I 1684 vurderedes Herrested (incl. Holme) til 87 tdr.hk. Af det oprindelige ejerlav er udskilt torpen Villumstrup og rydningsbyerne Kastel og Kragelund. Hele det oprindelige ejerlav udgjorde i middelalderen Herrested birk (fra 1633 Ravnholt birk). Birket er en sidste rest af Herresteds købstadsrettigheder (omtalt fra 1258 til 1353). Den oprindelige købstadsstruktur er muligvis skyld i de komplicerede skelforhold mellem Kragelund og Herrested. Umiddelbart vest for Kragelund lå to enkeltgårde samt den lille landsby Herrested Holme, der fra 1580 og ind i 1600-tallet rummede en aflæggerhovedgård fra Ravnholt, kaldet Lindholm. Mod vest ved skellet til Hellerup vidner marknavne på Lunkendrup (nævnt fra 1531) om en nedlagt udflytterbebyggelse. Øst for Herrested ligger Gammeltofte, der formentlig vidner om forgængeren for den nuværende bebyggelse.

Der var betydelige skove i sognet. I 1664 takseredes bøndernes skov for 260 svins olden.

Herrested havde i 1682 trevangsbrug, men tidligere synes byen også at have haft en årlig mark. Herrested blokudskiftedes i 1797 og siden er 2 gårde udflyttet. Herrested havde i senmiddelalderen et betydeligt indslag af selvejere. Foruden de tre Holmegårde fandtes i selve Herrested 3 selvejergårde. Kronen afhændede samtlige til den indensogns hovedgård Ravnholt i 1580. Ravnholt havde på dette tidspunkt tillige erhvervet to fæstegårde i byen (den ene kaldet Kierlinghave) og var hermed enebesidder bortset fra præstegården. Endnu i 1844 holdt Ravnholt sit fæstegods samlet, men i 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde i selve Herrested lå i 1500-1700-tallet på 6 (hvor-til kom et degnebol), medens der var 3 gårde i Holme. Hertil kom imidlertid 2-3 gårde, der skiftevis regnes med til Kragelund og Herrested by. Overgangen til selveje ledsagedes af en vis ekspansion, men den opvejedes dog af, at Holme by omkring 1870 blev nedlagt og senere erstattedes af Avlsgården Holmegård. Hustallets vækst i det 19. årh. var ligeledes beskedent og befolkningen stagnerede fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse. Herrested, Holme og Kragelund egaliseredes undet ét mellem 1664 og 1667. I 1768-69 foretoges en ny egalisering og endelig i 1781-84 egaliseredes samtlige bøndergårde i sognet på ét niveau. Af hovedgården Lindholm fandtes endnu rester i 1700-tallet. Ved Herrested kirke ligger Sehesteds hospital, der nyopførtes i 1867

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering:** Særlig interesse

- 1) Anlægstype. Den lille kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen -sted er randplaceret i sit ejerlav og har ager/båkorientering. Byformen er reguleret vejforteby. Af det oprindelige ejerlav er udskilt en række torper og rydningsbyer. Af disse nedlagdes Lunkendrup igen i senmiddelalderen og Holme i 1800-tallet. Herrested havde købstadsrettigheder i 1200-1300-tallet og på grund af dette samt 3 egaliseringer i nyere tid er bebyggelses- og skelforholdene særprægede og forvirrende. En Gammeltofte vidner om forgængerbebyggelsens placering.
- 2) Udviklingstype. Efter tabet af købstadsrettighederne fortsatte Herrested som en selvejerbonde -birk frem til 1580, hvor kronen afhændede gårdene og birket til den indensogns hovedgård Ravnholt, der herefter prægede udviklingen i 300 år med bl.a. a) 3 egaliseringer, b) skelreguleringer, c) anlæggelse af aflæggerhovedgård Lindholm, d) nedlæggelse af Holme by, e) sen overgang til selveje og bebyggelsesstagnation i det 19. årh og f) anlæggelse af hospital.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med adskillige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene samt større skovarealer.
- 3) Særlige relikter: Kirke, hospital.
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, tomten af Lindholm og Holme, tomten af Lunkendrup.

Herrested

61.0

Skole

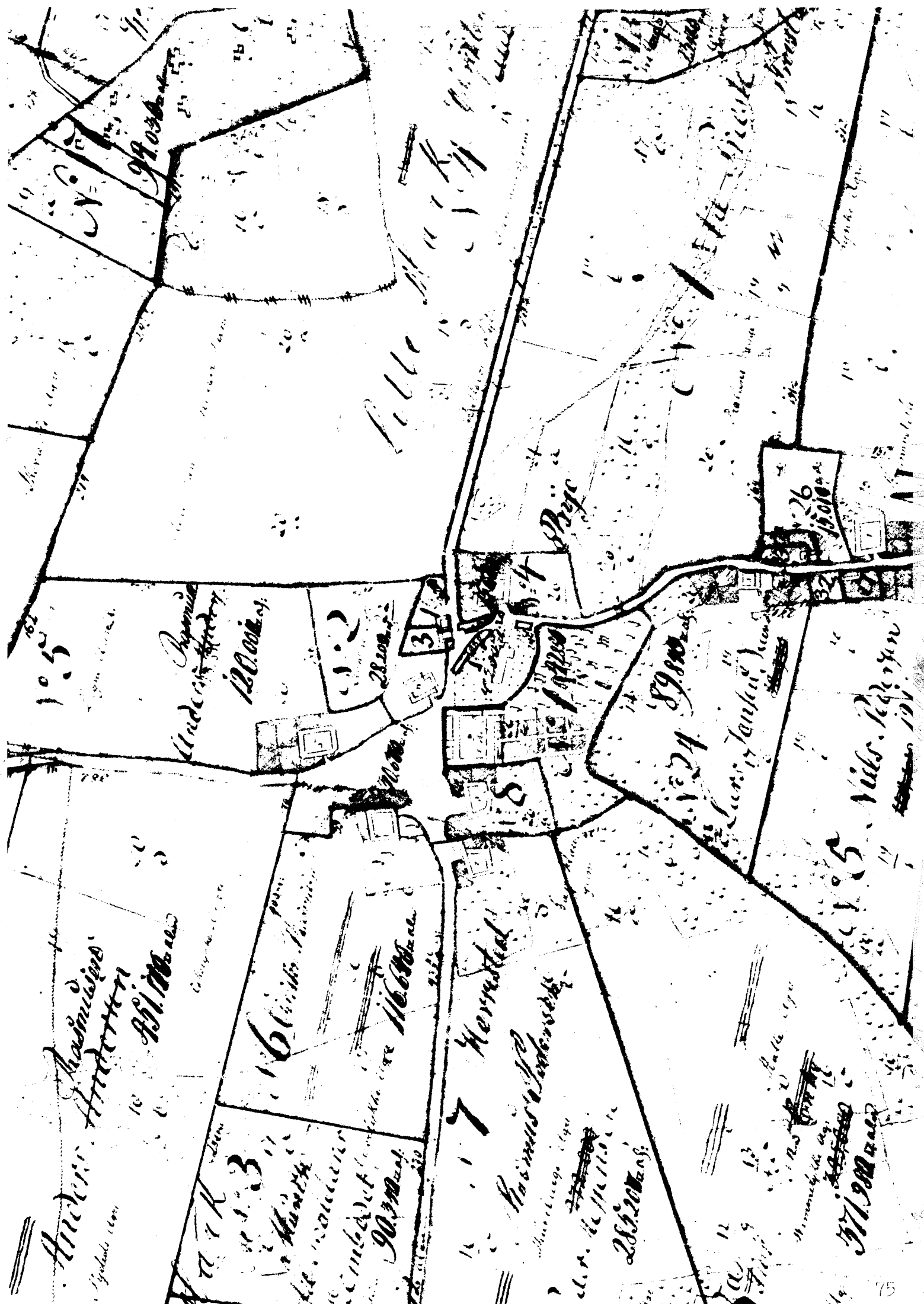
Kirke

Trst Solvang

Rensningsanlæg

60

Dueløkke

Handwritten text in the top left corner, possibly a name or location.

Handwritten text in the top center, possibly a name or location.

Handwritten text in the top right corner, possibly a name or location.

Handwritten text in the middle left, possibly a name or location.

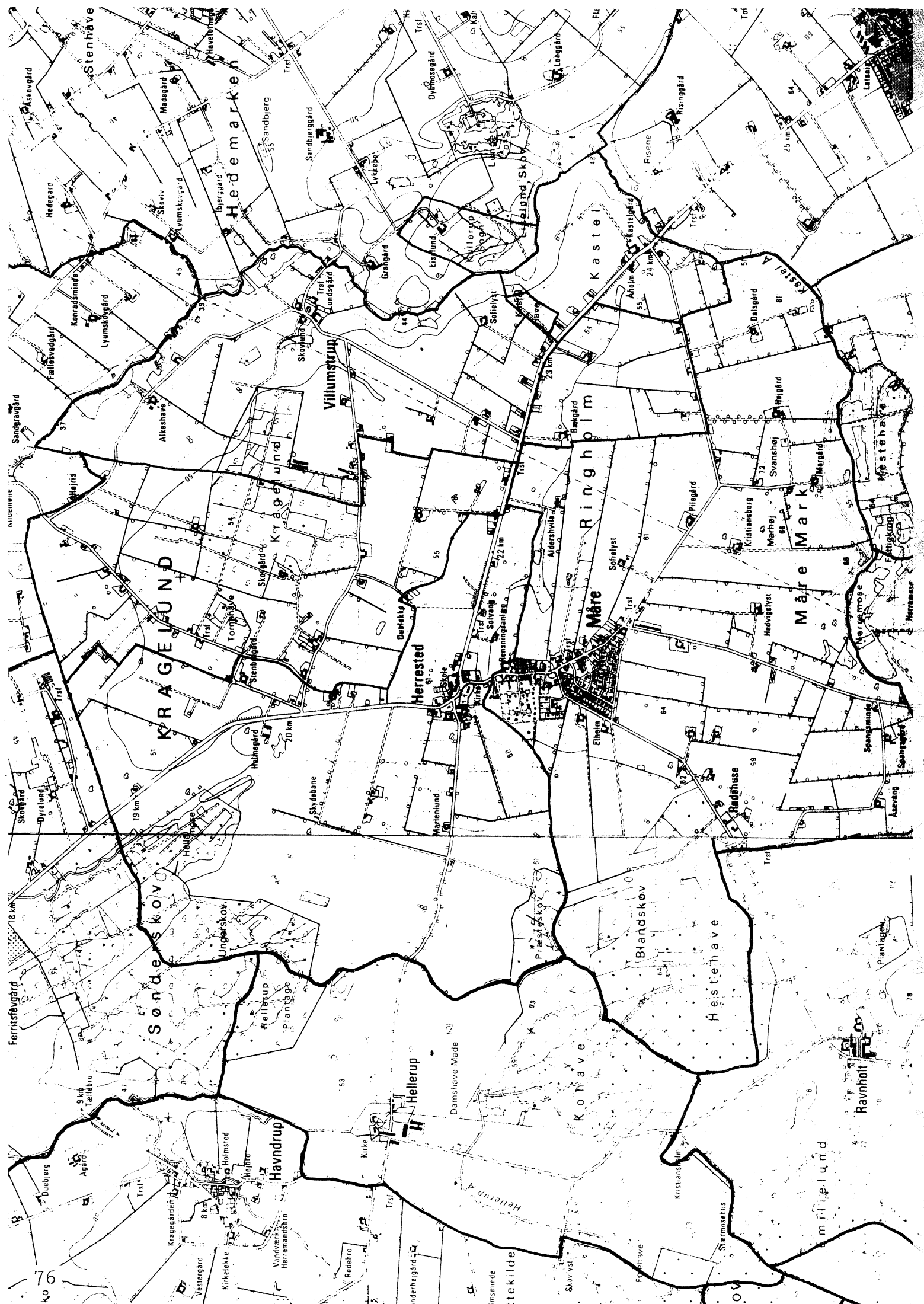
Handwritten text in the middle center, possibly a name or location.

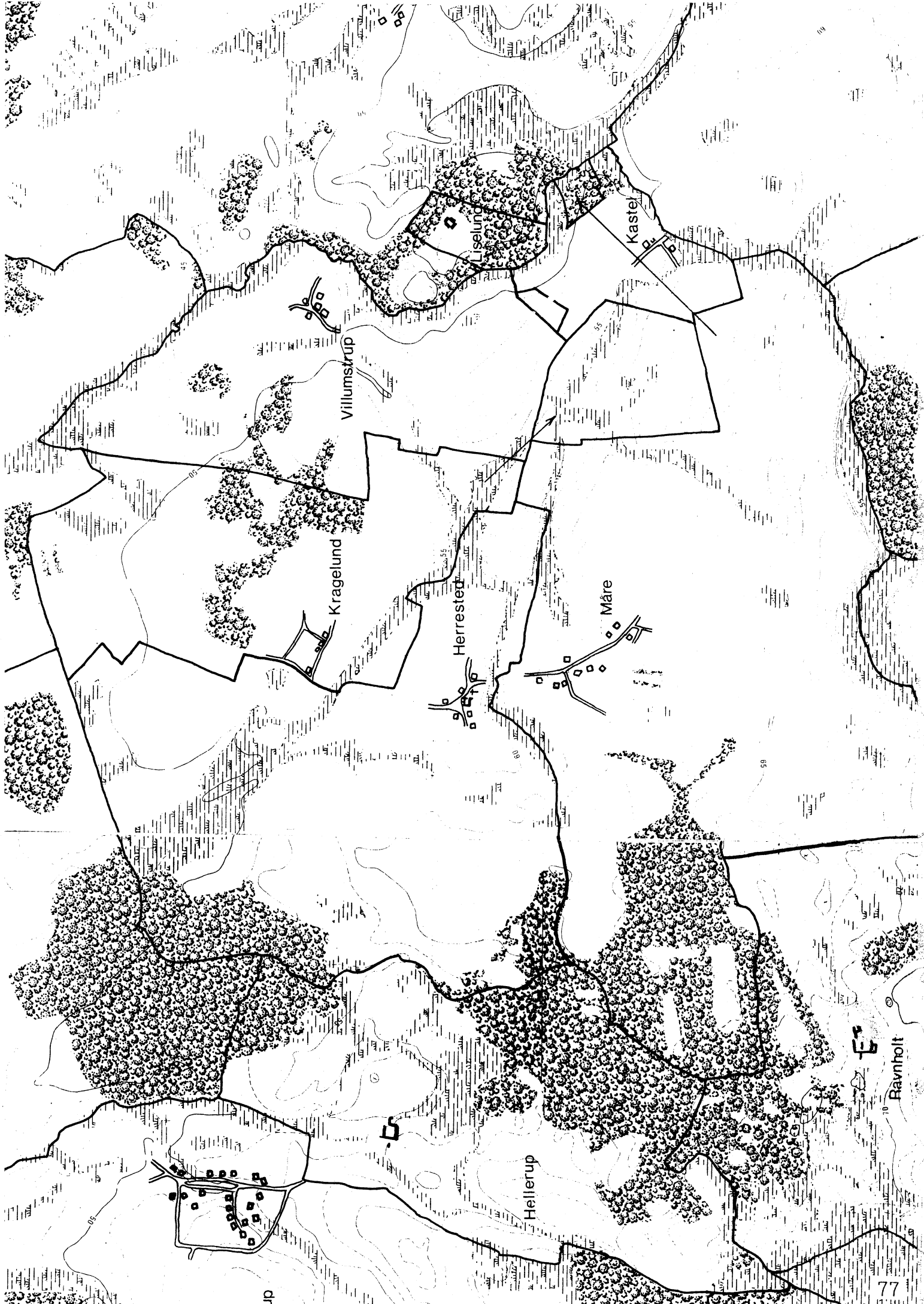
Handwritten text in the middle right, possibly a name or location.

Handwritten text in the bottom left, possibly a name or location.

Handwritten text in the bottom center, possibly a name or location.

Handwritten text in the bottom right, possibly a name or location.

KASTEL

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Navn: Kastel	Navnetype: -kastel
-----------------	-----------------------

Bemærkninger:

Kastel er nævnt første gang 1326 i formen Kaster. Navnet kommer af det latinske låneord kastel.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er anlagt i middelalderen efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten "småby"

Byen består på udskiftningstiden af 2 gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger op til Kastel å og dens engområder.

c. Udskiftning

år: 1799 figur:

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem	Individuelle indelukker driftssystem: vangeantal:	rotation:
b. Ressourceområdets sammensætning		
landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod syd og øst. jordbund: Moræner med ferskvandstørv mod nord og øst. naturlig afgrænsning:		
☐ overvejende ☐ overvejende med større indhold af ☐ blandingsøkonomi med		

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 62 ha., heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	29	14	—	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	3	2	3	3	2	2	3
Huse:					1		
Huse m/ jord:						3	2
Huse u/ jord:						1	1
I alt:	3	2	3	3	3	6	6

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
33	1664	1		2	9,7
100	1688	1	2		4,7
50	1844	1	1		4,7
67	1903	2	1		3,6

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	12	18	14
Børn:	6	5	8
I alt:	18	23	22

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					3			
1844	1	3			1	1		
1903	3	3						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 62 ha lille ejerlav var i 1682 opdyrket 49%. Skel-forholdene reguleredes dog i forbindelse med en egalisering af gårdene på sogneniveau i 1783-84, hvorfor opdykningsprocenten skal tages med forbehold. Ved samme egalisering nedsattes gårdtallet i Kastel fra 3 til 2, hvorved bebyggelsen mistede sin landsbykarakter. Byen takseredes i 1684 til 14 tdr.htk. Kastel synes udparcelleret som skovrydningsby af Herrested ejerlav. At dømme efter navnet er bebyggelsen måske oprindelig anlagt som hovedgård. Allerede i 1326 skriver en adelsmand sig da også til Kastel. Kastel udskiftedes i 1797. Inden 1630 samledes landsbyen under hovedgården Ravnholt, hvorunder den forblev indtil overgangen til selveje satte ind i 1800-tallet. I 1903 var overgangen til selveje afsluttet. I 1500-1600-tallet bestod bebyggelsen af 3 gårde, hvoriblandt et bol. Mellem 1664 og 1684 egaliseredes landsbyen første gang. Inden 1757 egaliseredes den endnu en gang, så den bestod af 3 gårde a 4-5-0-2 $\frac{1}{3}$ tdr.htk. Senere egaliseredes samtlige gårde i sognet på ét niveau, hvorved antallet af gårde i Kastel nedsattes fra 3 til 2. Overgangen til selveje førte ikke til ekspansion i normalt omfang og befolkningen stagnerede fra 1787 til 1901. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Bebyggelsen egaliseredes 3 gange. Den ene af Kastels vange lå i 1682 i Ørbæk sogn.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

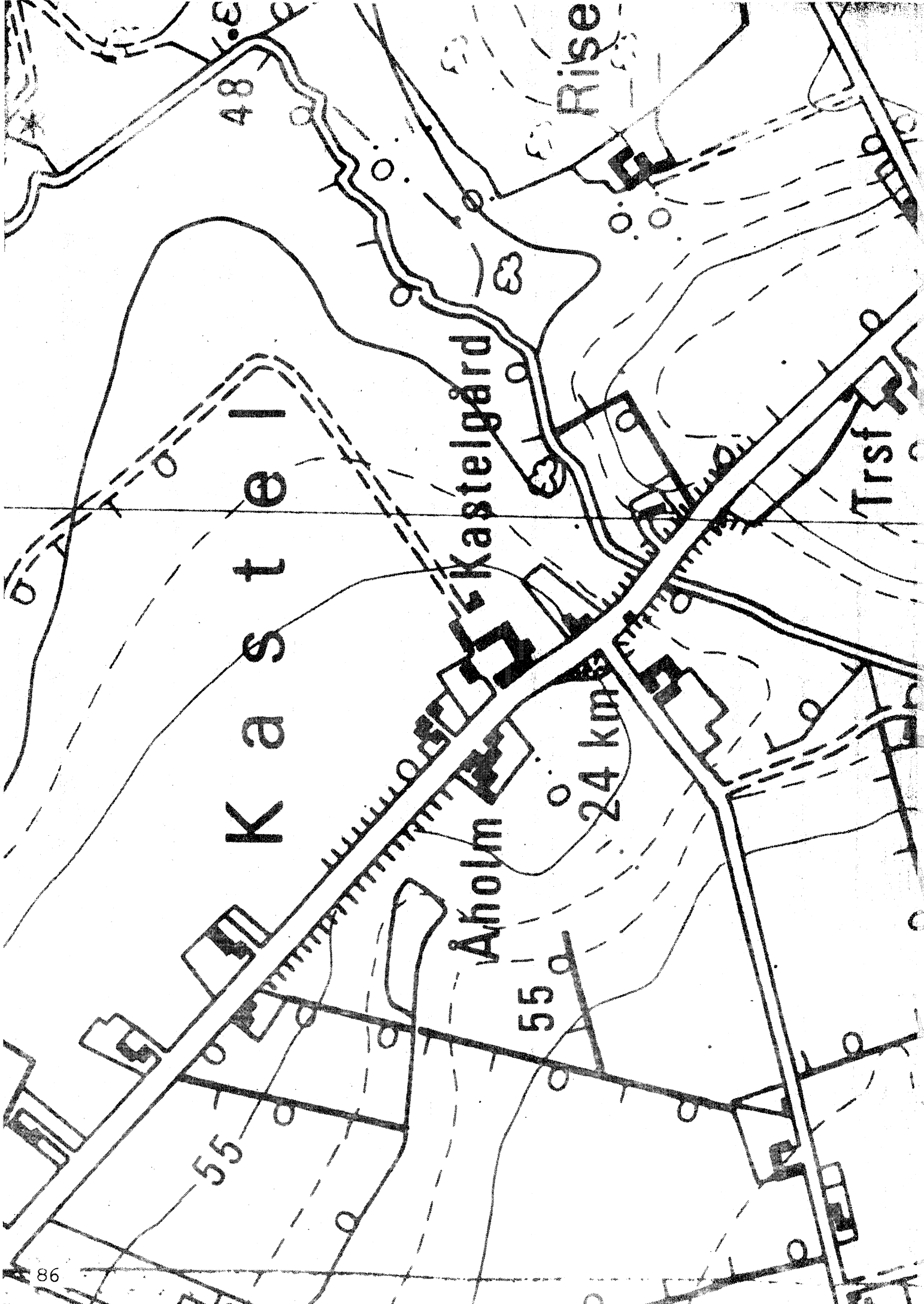
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

- 1) Anlægstype. Den lille skovrydningsby er randplaceret i sit lille ejerlav og har åorientering. Bebyggelsen er muligvis - jævnfør navnet - opstået som en befæstning. I 1326 rummede den en hovedgård.
- 2) Udviklingstype. Inden 1630 samledes landsbyen under den indensogs hovedgård, Ravnholt, der egaliserede gårdene 3 gange. Ved den sidste egalisering, der gennemførtes på sogneniveau nedsattes gårdtallet fra 3 til 2, hvorved bebyggelsen mistede sin landsbykarakter. Bebyggelsen stagnerede i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en noget speciel anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er for så vidt velbevaret, men har mistet sin landsbykarakter og præges af vejgennembrud.
- 2) Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte hegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Kastel

Kastelgård

Åholm

Rise

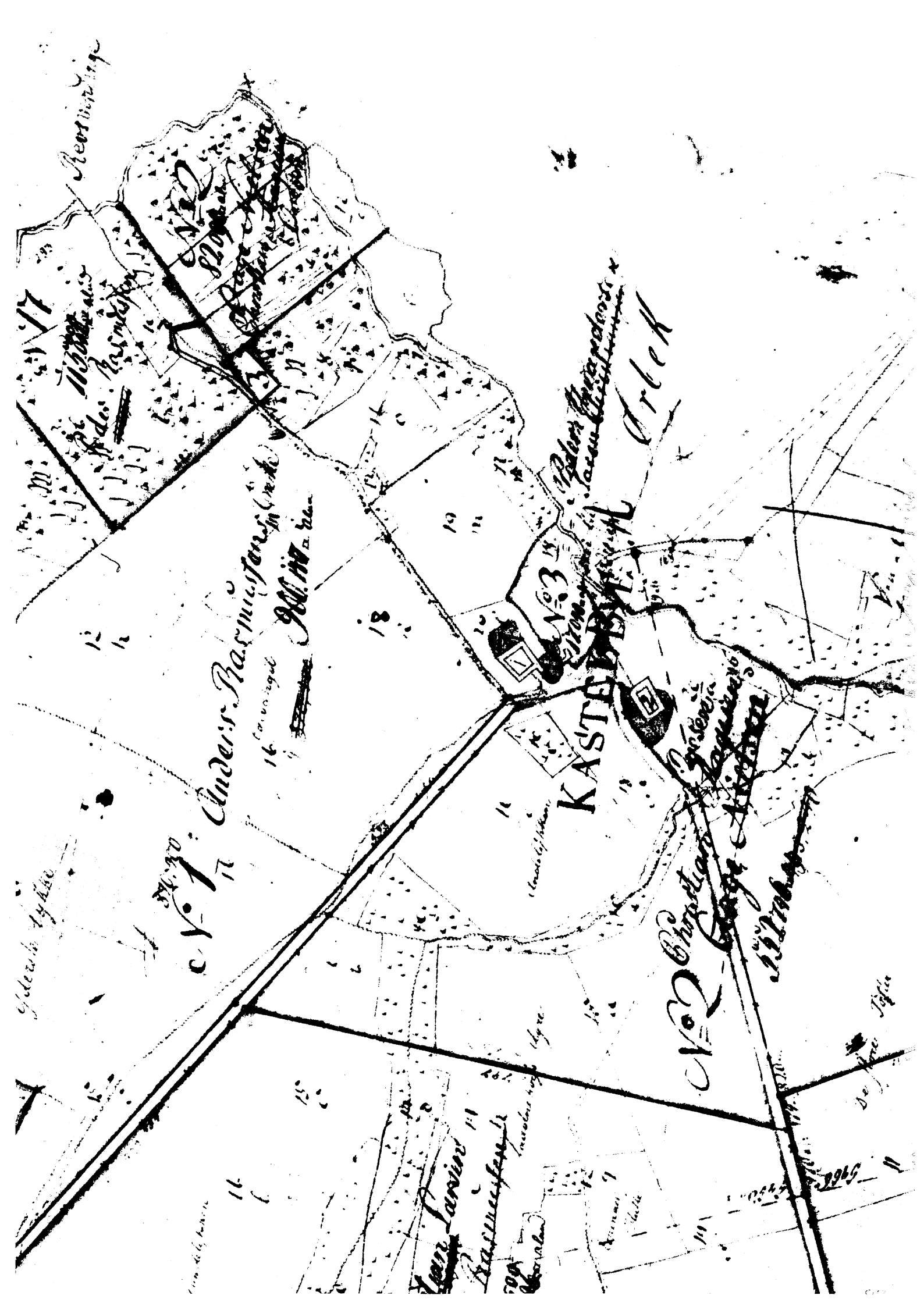
Trsf

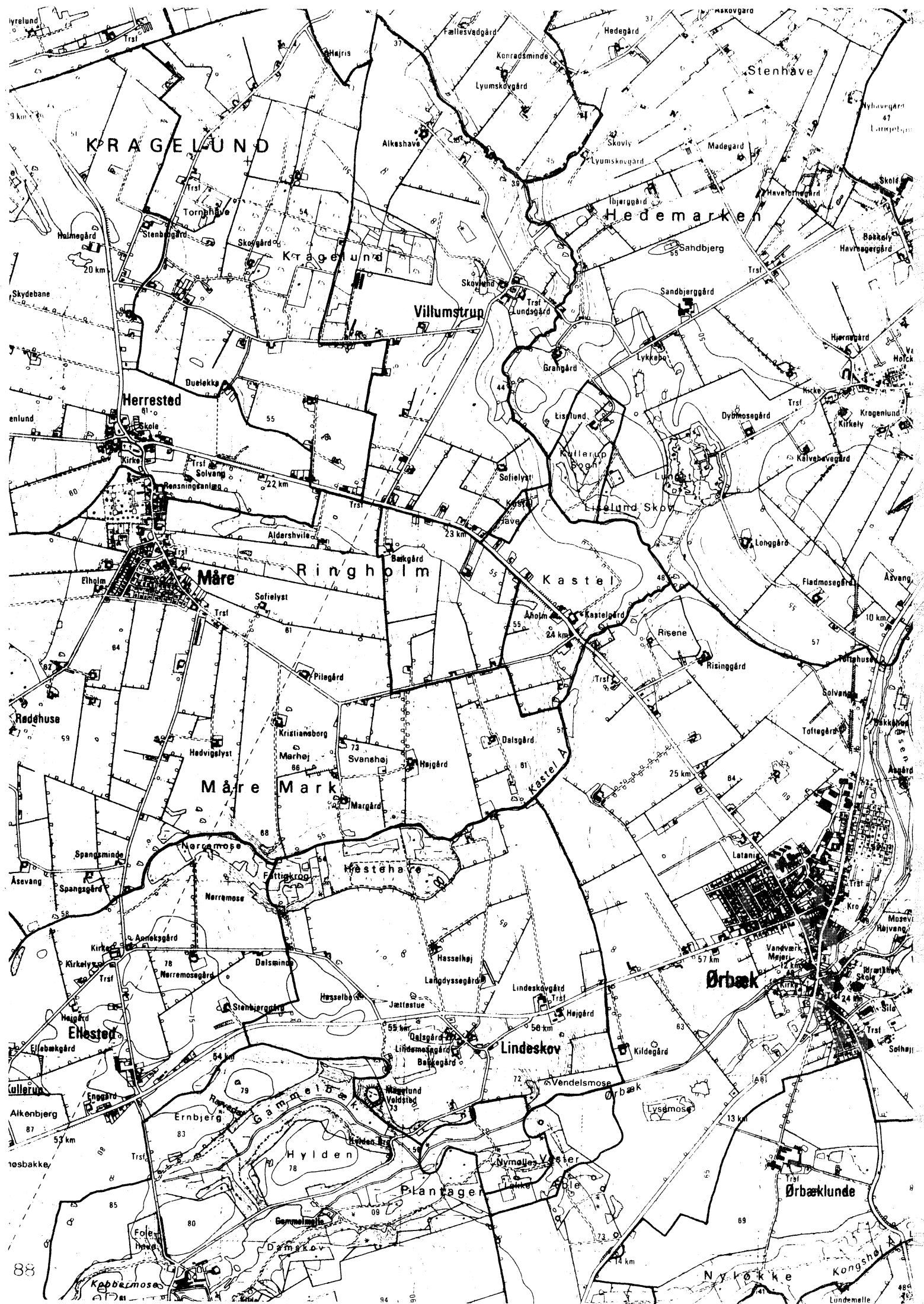
24 km

48

55

55

KRAGELUND

Hedemarken

Villumstrup

Herrested

Ringholm

Kastel

Måre

Måre Mark

Ørbæk

Lindeskov

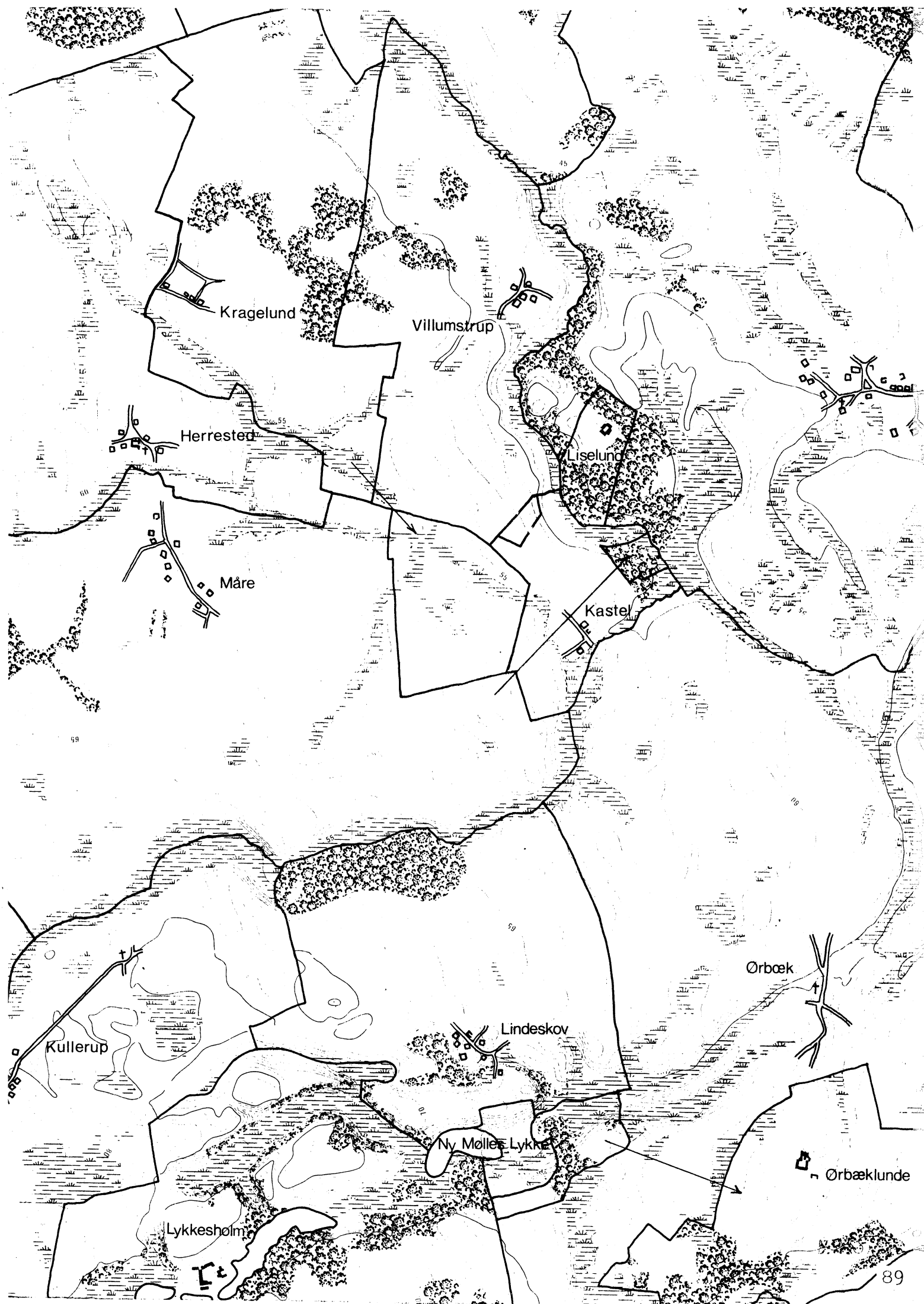
Ørbækklunde

Hylden

Plantager

Nyløkke

Kongshøj

Kragelund

Villumstrup

Herrested

Måre

Liselund

Kaste

Kullerup

Lyndeskov

Ny Mølle Lykke

Lykkesholm

Ørbæk

Ørbæk lunde

KRAGELUND

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Navn: Kragelund	Navnetype: -lund
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Kragelund er nævnt første gang 1469 i formen Kragælondh. Forleddet er navneordet krage. Efterleddet er lund, gl'da. lund, som betyder lille skov.

Anlægstype: Rydningssby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
----------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet i middelalderen.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd. (!)

Byens 8 gårde ligger meget spredt. 3 ligger langs en øst-vestgående vej, hvorfra 3 sideveje går op til en parallelt vej uden bebyggelse. De øvrige 5 gårde ligger i en krans uden om mod nord og øst.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i figur og størrelse - mod nord aflange blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde, ~~3 gårde~~
☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod syd.

jordbund: Moræner med ferskvandstørv mod sydvest.

naturlig afgrænsning: delvis mod sydvest - ellers ikke

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov

☐ blandingsøkonomi med

Engområde mod syd - skov nord og øst for byen.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ca. 40% af gårdene flyttet fra den plads de havde på udskiftningstiden. Der er kun i ringe omfang sket nybebyggelse i byen, hvilket betyder, at den har bevaret karakteren af en løs bebyggelse. Vejnettet er kun delvis bevaret, idet en del af vejene omkring bykernen er sløjfet. Tofteskellene er stort set gået i opløsning.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Stort skovområde nordøst for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

STATISTIK

Areal: 304 ha., heraf opdyrket 1688: 43%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1903		
	121	51	-				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	3	13	8	8	16	16
Huse:		1	7		7		
Huse m/ jord:				2		21	20
Huse u/ jord:						6	9
I alt:	14	4	20	10	15	43	45
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
46 1664	1		6		6		9,3
100 1688			8				6,4
81 1844	14		2				2,8
81 1903	15		1				2,4
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	64		81		116		
Børn:	40		33		32		
I alt:	104		114		148		

l) Det har ikke været muligt, at korrigere 1844-matriklen for denne by, hvorfor antallet af bebyggelsesenheder kan være for stort. 1845-folketællingen angiver 7 gårde og 10 huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					12	7	1	
1844	15	21			1	6		
1903	16	28				1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 304 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 43%. Skelforholdene reguleredes dog i forbindelse med en egalisering af gårdene på sogneniveau i 1781-84, hvorfor opdykningsprocenten må tages med forbehold. Mellem 1664 og 1667 egaliseredes Herrested, Holme og Kragelund under ét, hvorved skelforholdene ligeledes reguleredes, og en række gårde, der tidligere regnedes til Kragelund, overførtes til Herrested ejerlav. Topografisk set er overgangen Kragelund - Holme flydende, ligesom Kragelund i det hele taget har karakter af en løst opbygget skovbygd. I 1684 takseredes Kragelund for 51 tdr.htk. og byen havde da trevangsbrug. Skoven var betydelig og i 1664 takseredes bøndergårdenes skov i sognet til 260 svins olden.

Kragelund er udparcelleret som skovrydningsby af Herresteds ejerlav. Herrested var i 1200- 1300-tallet købstad, og det er muligt at Kragelund på en eller anden vis har været knyttet hertil. Senere indgik Kragelund i selvejerbondebirket Herrested. Kragelund blokudskiftedes i 1797 og siden er 3 gårde udflyttet.

Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejergårde. Da den indensogns hovedgård Ravnholt i 1580 erhvervede Herrested Birk fra kronen medfulgte 10 selvejergårde i Kragelund og Holme. Herudover besad Ravnholt i forvejen 1 gård i byen, medens Skovsbo i 1583 havde 2 gårde. I 1630 havde Ravnholt samlet 12 gårde, og i 1664 besad Ravnholt stadig 12 gårde, medens Ørbækklunde havde et "hus" på 2,7 tdr.htk. Kort efter blev Ravnholt imidlertid enebesidder og inden 1667 egaliseredes gårdene fra Kragelund, Holme og Herrested under et, hvorved skelforholdene som nævnt reguleredes. Ravnholt var herefter enebesidder indtil overgangen til selveje satte ind i 1800-tallets første halvdel.

Antallet af gårde var i 1500-1600-tallet 13, indtil skelreguleringerne nedsatte gårdtallet til 8 mellem 1664 og 1682. I forbindelse med overgangen til selveje øges gårdtallet kraftigt, medens hus- og befolkningstallets ekspansion ligger under det normale.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes første gang mellem 1664 og 1667. Inden 1757 egaliseredes den på ny og bestod nu af 8 gårde a 7-0-2-2 $\frac{1}{8}$ tdr.htk. og 6 huse. Fra 1781-84 foretoges en ny egalisering på et niveau á 7 tdr. 2 skp. htk.

FYNS AMT	Hæred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

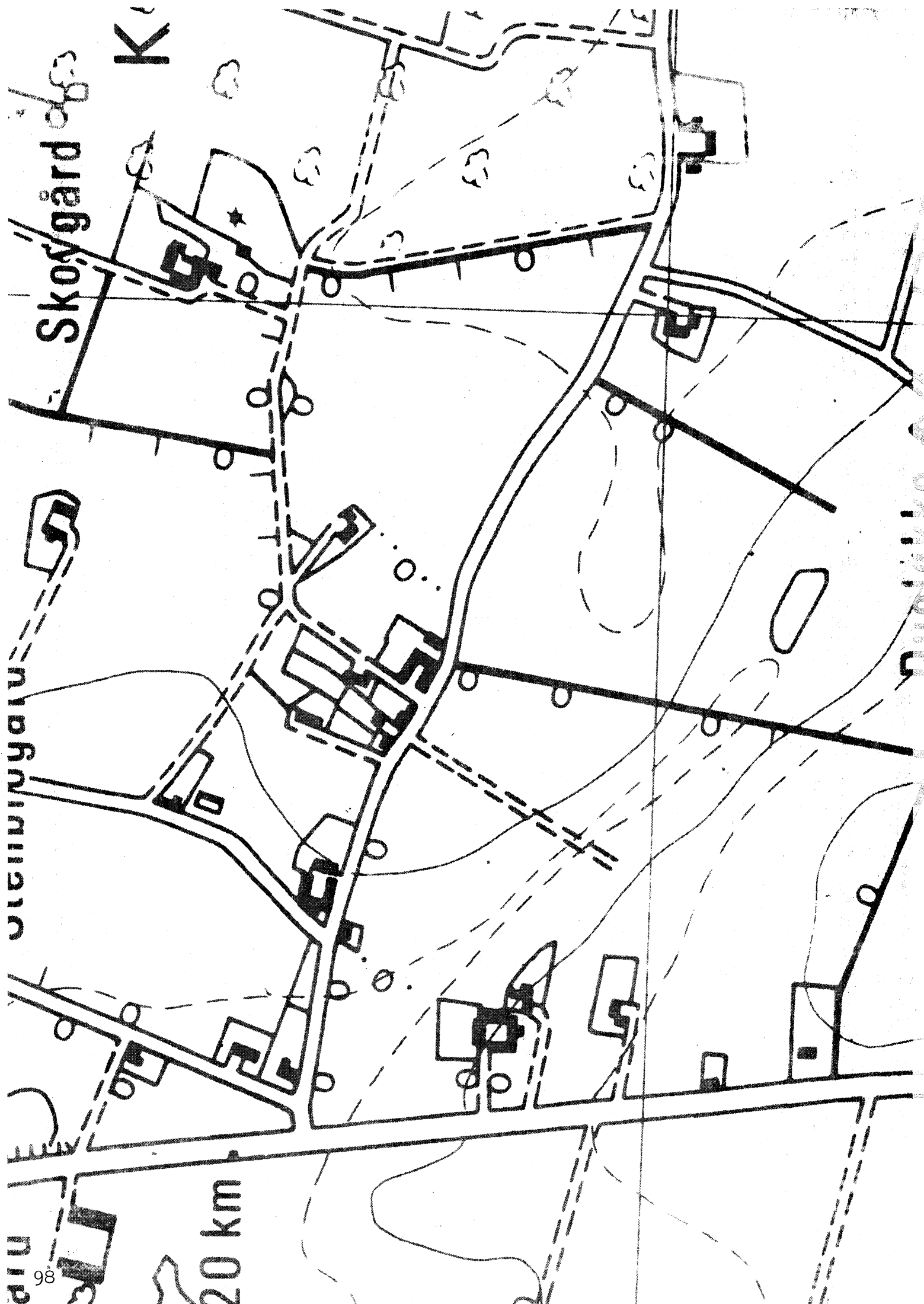
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

- 1) Anlægstype. Den middelstore rydningsby af middelaldernavnetypen -lund er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Denne lidt ejendommelige placering skyldes dog skelreguleringer i forbindelse med egaliseringen i 1600-1700-tallet. Byformen er en løst opbygget skovbygd med en glidende overgang til Holme og Herrested.
- 2) Udviklingstype. Moderbyen Herrested var i 1200-1300-tallet købstad og det er muligt, at Kragelund har været knyttet hertil. I senmiddelalderen domineredes byen af selvejerbønder. I løbet af 1500-1600-tallet blev Ravnholt enebesidder og byen egaliseredes 3 gange. Overgangen til selveje ledsagedes af moderat ekspansion.

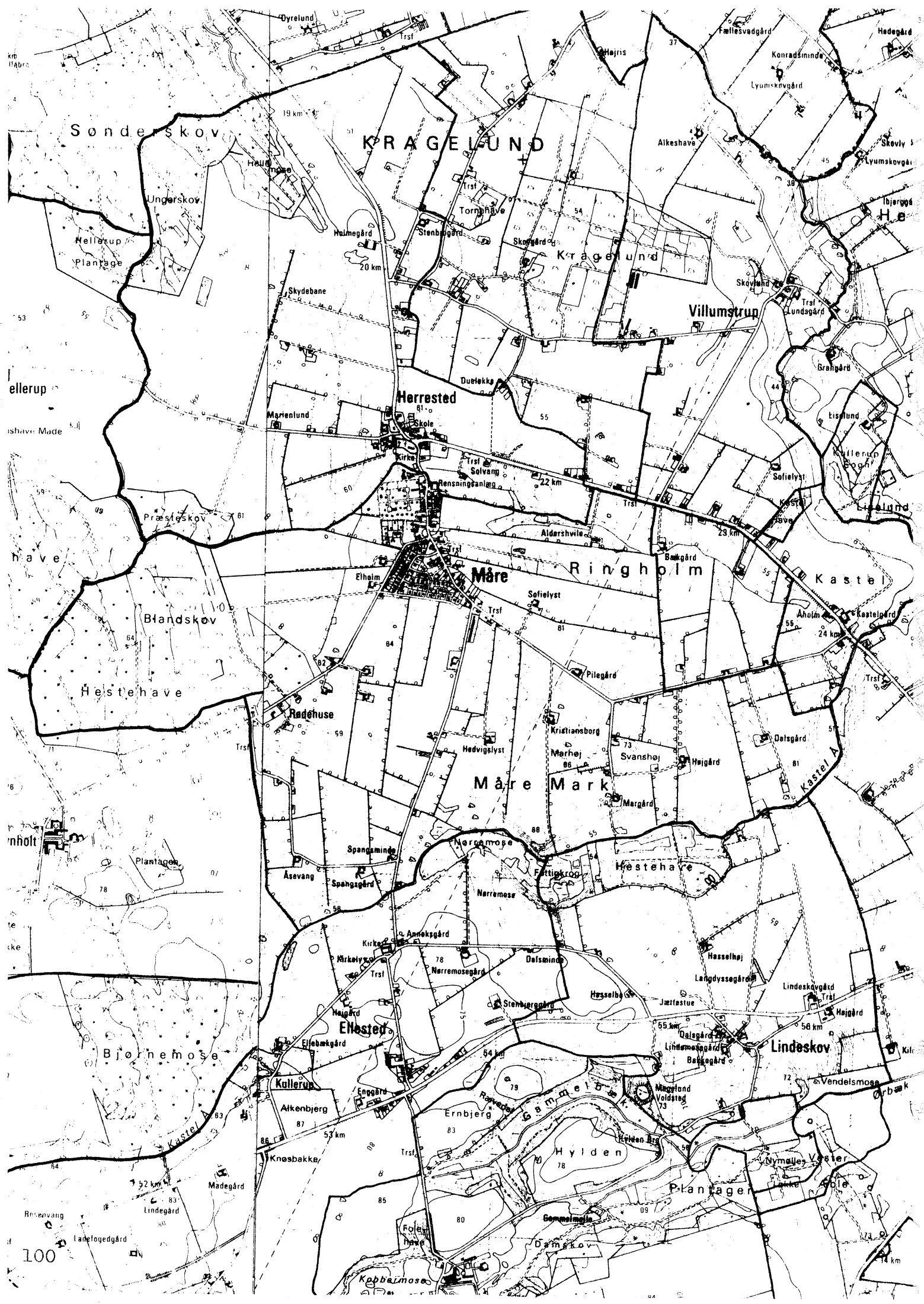
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, ret typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

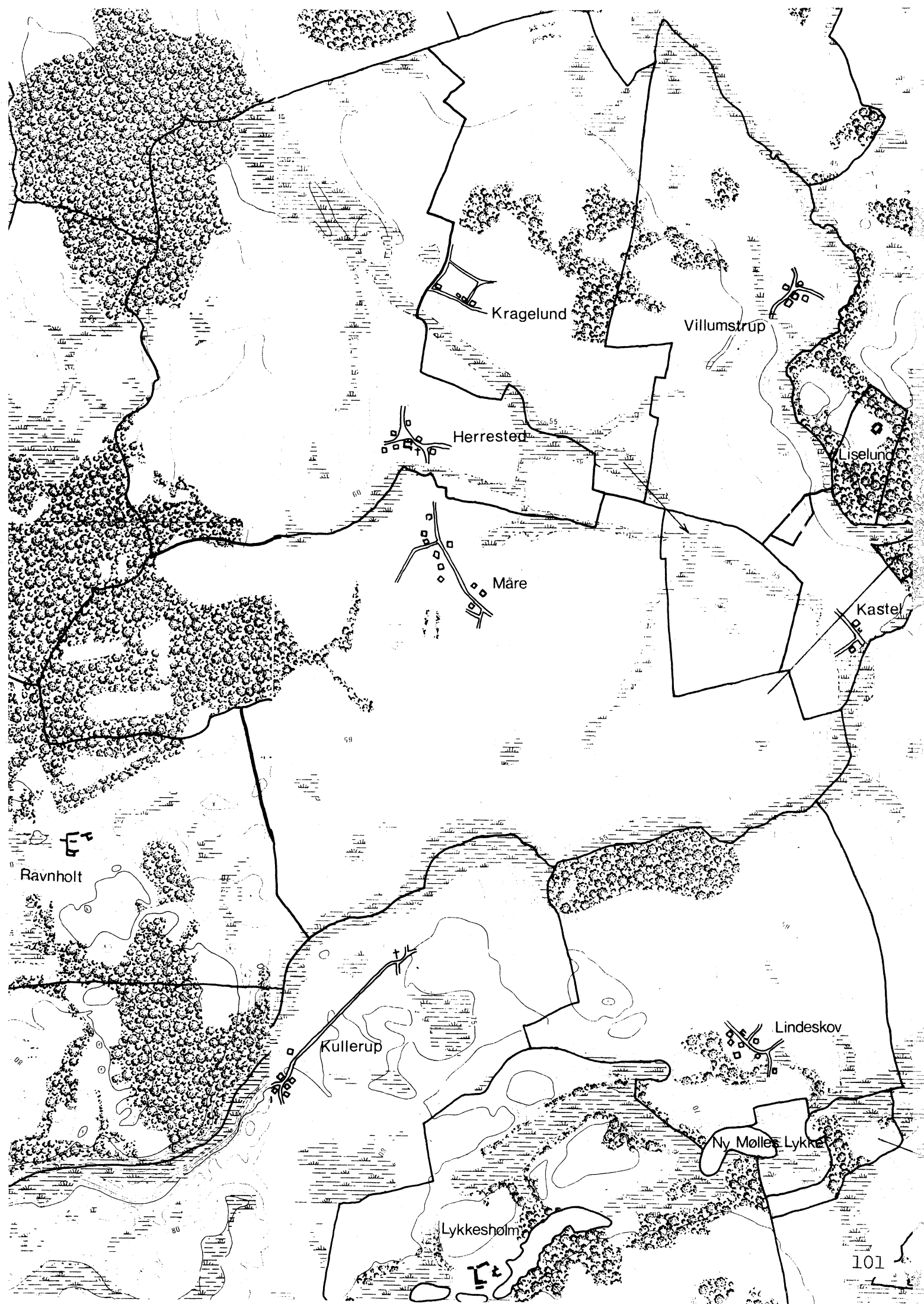
Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og dens karakter af løs bebyggelse er understreget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 5 frilagte gårdtomter.

Kragelund

Villumstrup

Herrested

Mære

Liselund

Kassel

Ravnholt

Kullerup

Lykkesholm

Lindeskov

Ny Mølles Lykke

KULLERUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
-----------------	--------------------------------	------------------------------	------------------------------

Navn: Kullerup	Navnetype: -torp
------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Kullerup er nævnt første gang 1414 i formen Kuldorp. Kilden kan dog også hentyde til sognenavnet Kullerup. Forleddet kan være navneordet gl̥da. kol. som betyder kul. En anden mulighed er navneordet, gl̥da. kol(1), (kul(1), som betyder bakke. Efterleddet er torp, gl̥da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby (her den nedlagte kirkeby: Ellested?).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ellested

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejfor-teby.

Byens 10 gårde ligger ret uregelmæssigt omkring vejforten og dens udgreninger, hvoraf en går langs med Kastelå mod vest. Husene ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☐ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☒ åorientering
☒ randby
 ☒ engorientering
 ☐ kystorientering

Byen ligger op til Kastelå og dens engområder. I ejerlavet Ellested kirke n. for byen.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning
mange, men ret uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen 8 gårde.
Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Centralfyn/østfyn. Tunneldal mod nord og sydvest.

jordbund: Glacialt moræner.

naturlig afgrænsning: Mod vest og sydvest, men ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med
Engarealer langs vestgrænsen og i det sydlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ellested

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 10 gårde på udskiftningstiden er tilbage i byen. Der er ikke sket byggeri på de gamle tomter, hvorved den næsten er bebyggelsestom (kun 2 gårde og 4 huse). Vejnettet er stort set uforandret. Toftesystemet opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i det nordøstlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 437 ha. 792 tdr.1., heraf er 43% opdyrket i 1682.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	144	74	71	

Bebyggelsesenheder:

		o. 1450	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		12	12	11	11	13	16
Huse:			4		12		
Huse m/ jord:				3		12	15
Huse u/ jord:				5			13
I alt:		12	16	19	23	25	44

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(100%)	1664	-	-	11	13,0
(100%)	1688	-	11	-	6,6
(92%)	1844	4	9	-	4,9
(63%)	1903	14	2	-	3,1

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	85	112	171
Børn:	50	47	99
I alt:	135	159	270

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:								
Selvejere:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	1	11	3		
1844	1	2			12	10		
1903	13	18			3	10		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 437 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 43%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1684 til 74 tdr.htk. mod 71 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, delvis på grund af skoven. I 1664 takseredes skoven til 336 svins olden, hvilket vidner om betydelige skovarealer. Men omkring 1800 synes disse skove forsvundne. I ejerlavet ligger Ellested kirke, hvorom der er spor af en nedlagt landsby, Ellested. Formentlig har der her liggen en adelby, hvorfra Kullerup er udflyttet og udparcelleret. På grænsen til Lykkesholm ejerlav lå tidligere en bebyggelse, Nielstrup, der synes nedlagt før 1450.

Kullerup blokudskiftedes i 1794 og siden er 8 gårde udflyttet.

Allerede i 1300-tallet var hele sognet samlet under Magelund (Lykkesholm) hovedgård. I 1391 tales om Ellested birk, som kaldes Magelunds fang. Midt i 1400-tallet havde Lykkesholm alle 12 gårde i byen. men på dette tidspunkt splittedes godset. I løbet af 1600-tallets første halvdel lykkedes det atter for hovedgården at samle landsbyen, der egaliseredes mellem 1641 og 1664. I 1664 bestod den af 11 gårde a 13 tdr. htk., hvortil kom en annexpræstegårds jord. Der var imidlertid ingen bygninger til. Inden 1768 egaliseredes landsbyen på ny, og den bestod nu af 11 gårde a 7-5-2- $\frac{1}{11}$ tdr. htk. Endnu i 1903 var en stor del af landsbyen i fæste.

Antallet af gårde ligger i 1400-1700-tallet på 11-12 og stiger herefter til 16 i forbindelse med overgangen til selveje, ligesom hus- og befolkningstallet i det 19. årh. stort set stiger i normalt omfang.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes første gang mellem 1641 og 1664 og anden gang inden 1768.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ellested

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

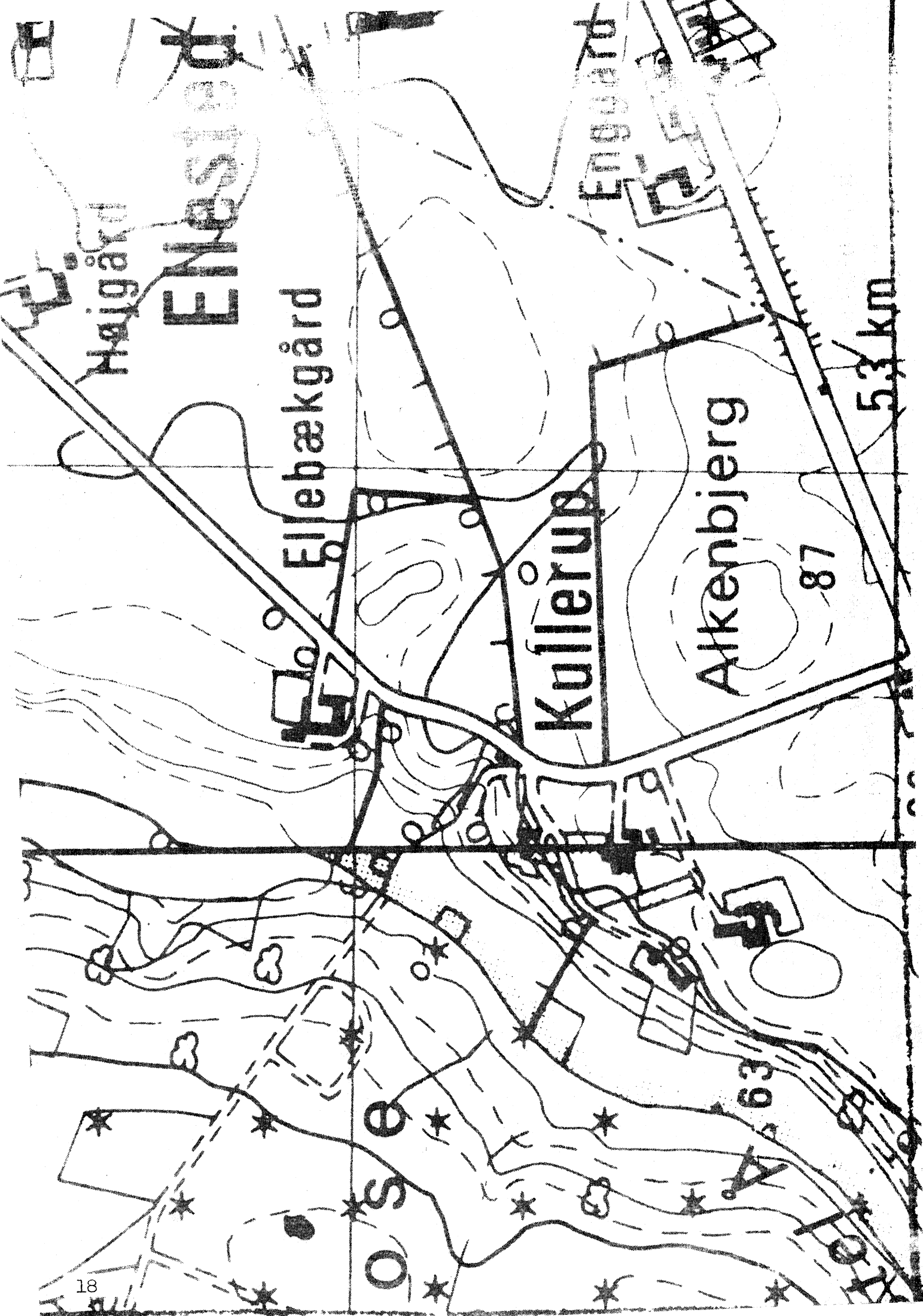
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. Byformen er den almindelige uregelmæssige vejforteby-type. I ejerlavet ligger Ellested kirke som sidste rest af en landsbybebyggelse Ellested. Marknavne på Nielstrup vidner om endnu en nedlagt landsby.
2. Udviklingstype. Byen lå allerede i 1300-1400-tallet i sin helhed under Lykkesholm (Magelund) gods. Efter en godssplittingsperiode samledes landsbyen atter under Lykkesholm i 1600-tallet. Den egaliseredes 2 gange. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

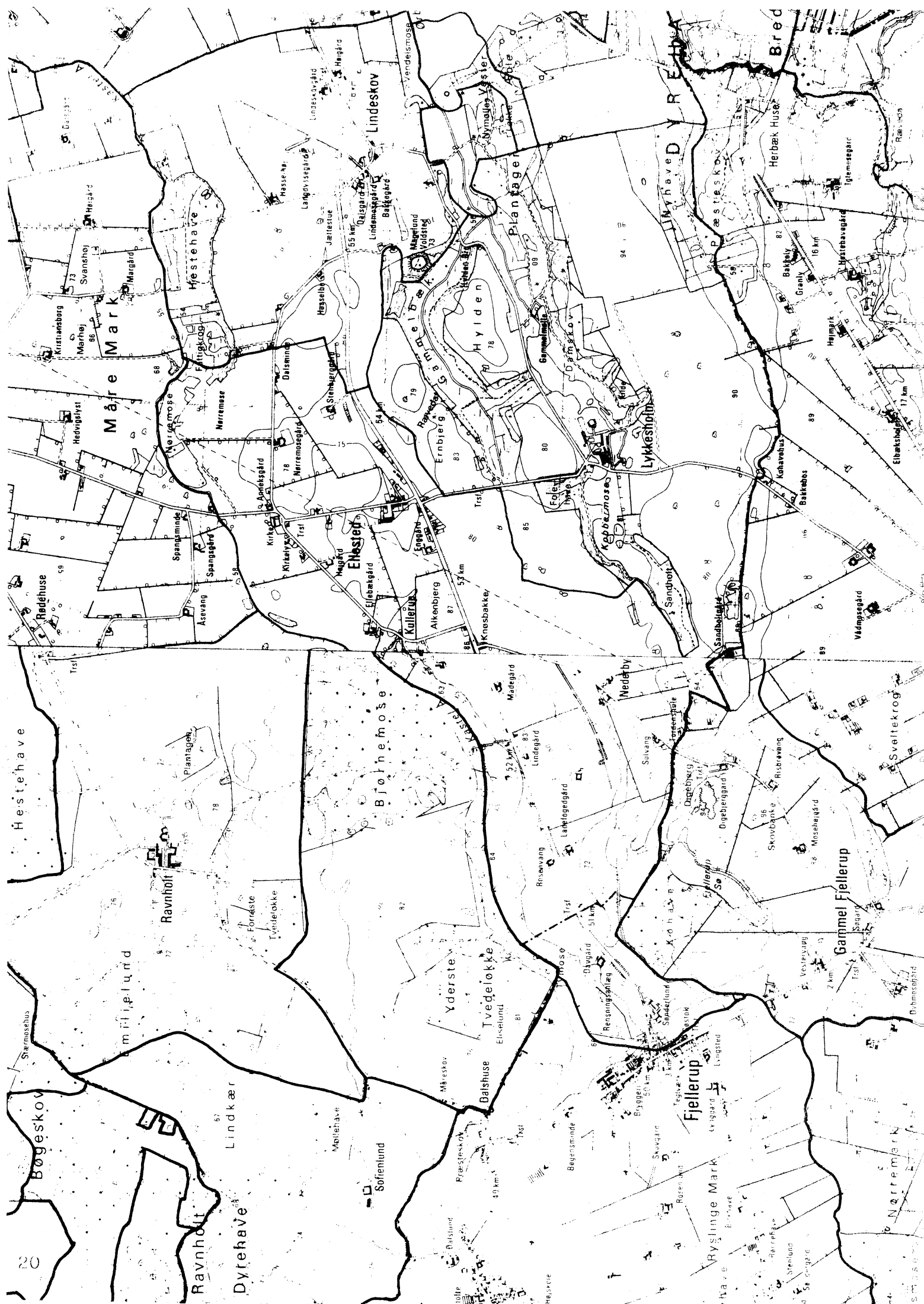
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med udviklingsmæssige karakteristika.

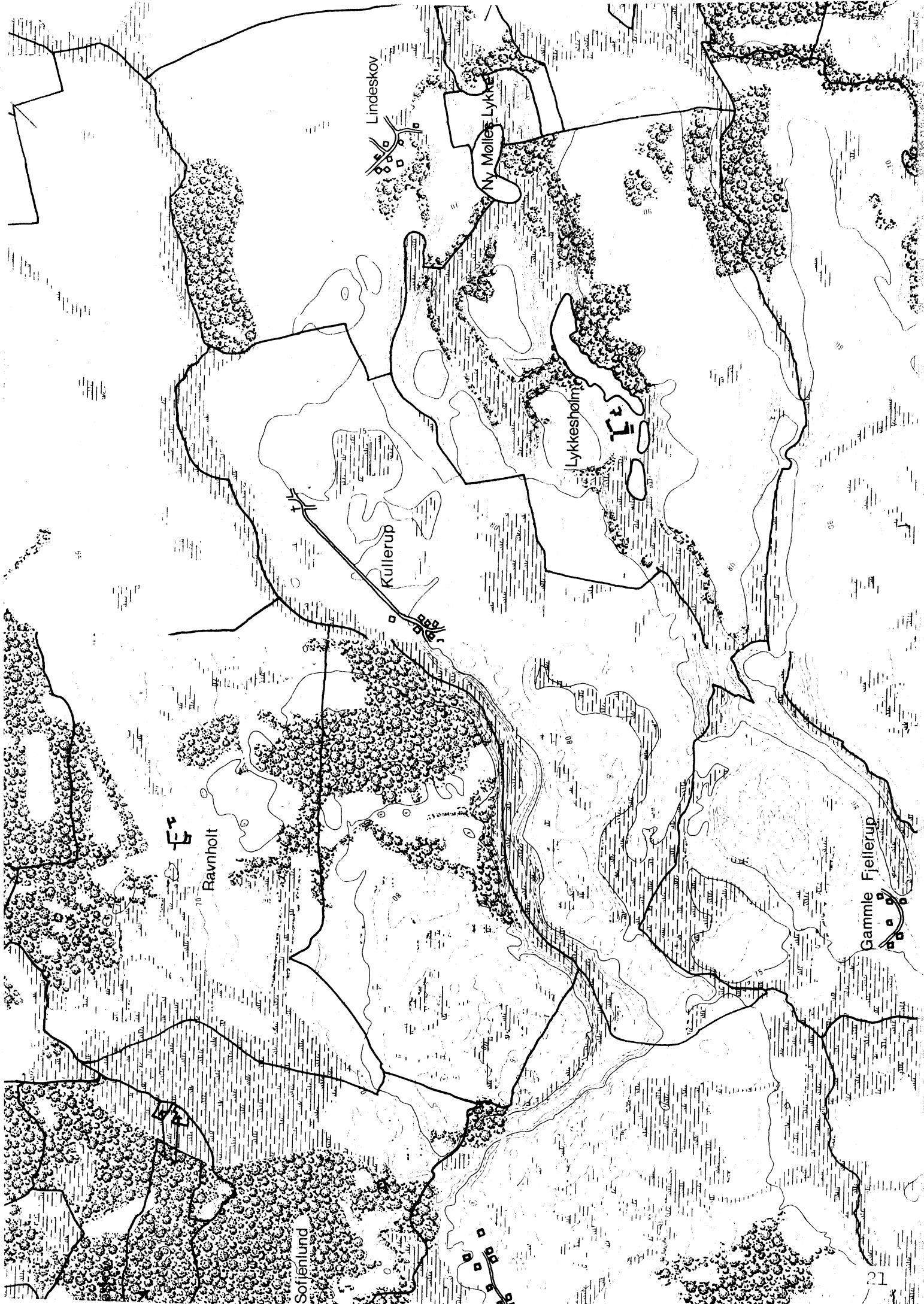
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret et større skovareal samt en del af udskiftningshegnene.
3. Særlige relikter: Ellested kirke.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Ellested og Nielstrup, 6 frilagte gårdtomter.

KULLERUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Kullerup
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Navn: Kullerup	Navnetype: -torp
-------------------	---------------------

Bemærkninger:

Kullerup er nævnt første gang o. 1231 i formen Colthorp. Forleddet kunne være navneordet, gl'da. kol, kul, som betyder kul. En anden mulighed er navneordet, gl'da. kol(l), kul(l), som betyder bakke. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Kullerup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs den nordøst-sydvestgående bygade. Husene ligger koncentreret i den sydvestlige del af byen. Ved gård nr. 5 er der et gadekær. Kirken ligger isoleret fra den øvrige bebyggelse mod nordøst.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning. Uregelmæssig med blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde
☒ efter udskiftningen 5 gårde

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod nord og sydøst.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd ved byen mod sydøst og nordvest.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Juulskov hgd. og den sydvestlige del af grænsen mod Såderup.

- ☐ overvejende
☒ overvejende agerjord med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Kullerup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 60% af gårdene er flyttet ud. Fem af de udflyttede gårdes tomter er ikke bebygget. Der er kun bygget få nye huse i byen og huskoncentrationen og gadekæret er væk. Vejforløbet er bevaret, men byen er blevet forlænget mod sydvest af to nyere byggede gårde.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Kullerup

STATISTIK

Areal: 315 ha., heraf opdyrket 1688: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	128	79	67				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774 ¹	1844	1903
Gårde:	13 ⁺	9 ⁺	14 ⁺	15	28	16	20
Huse:	2		1		3		
Huse m/ jord:						21	10
Huse u/ jord:				1		3	10
I alt:	15	9	15	16	31	40	40
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
31 1664	2	1	10	9,8			
47 1688	5	7	3	5,3			
56 1844	10	6		3,5			
60 1903	14	6		3,4			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	73	141	161				
Børn:	39	75	69				
I alt:	112	216	230				

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Kullerup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	2		5		2		3	1
1844	16	17				7		
1903	20	20						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 315 ha store ejerlav var i 1684 opdyrket 57%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1684 på grund af den intensive udnyttelse højt til 79 tdr. htk. mod 67 tdr i 1844. I 1690 klager præsten over mangel på hø. Ejerlavet synes tidligere at have rummet en del skov. I 1472 havde 2 gårde i Kullerup fri olden på Ulfholts fang (her?). Kullerup var i 1200-tallet fjerdingsby (i forbindelse med ledingsinddelingen). Af det oprindelige ejerlav er mod syd udparcelleret hovedgården Juulskov. Den omtales som hovedgård fra 1365. Mod vest er torpen Såderup udparcelleret. Kullerup stjerneudskiftedes i 1794 og siden er 7 gårde udflyttet. Byen domineredes i senmiddelalderen af kron- og kirkegods. Nyborg kirke modtog i 1405 2 gårde i byen som gave fra Zabel Kirkendrup. Odensebispen havde en enkelt gård hvortil kom præstegården. Kronen havde i 1537 under Nyborg len 3 selvejergårde og 1 fæstegård. Tidligere havde kong Christian I givet Per Nielsen i Kullerup (adelig?) frihed. I 1664 var kronens andel stort set intakt. Den indensogns hovedgård Juulskov havde da kun 2 gårde. I 1760 var Juulskov nået op på 5 gårde og 4 huse i byen. Fæstegårdene blev imidlertid solgt fra godset i 1803-11. I 1844 var der kun enkelte fæstehuse tilbage. Resten af byen var overgået til selveje. Antallet af gårde lå i 1500-1600-tallet på 13-15 (i 1610 mandtallet mangler de indensogns ugedagstjenere til Juulskov). I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens husekspansionen ligger under det normale. Befolkningstallet stiger i normalt omfang fra 1787 til 1901. Gårdene var i 1684 gennemsnitlig under normal størrelse. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Kullerup

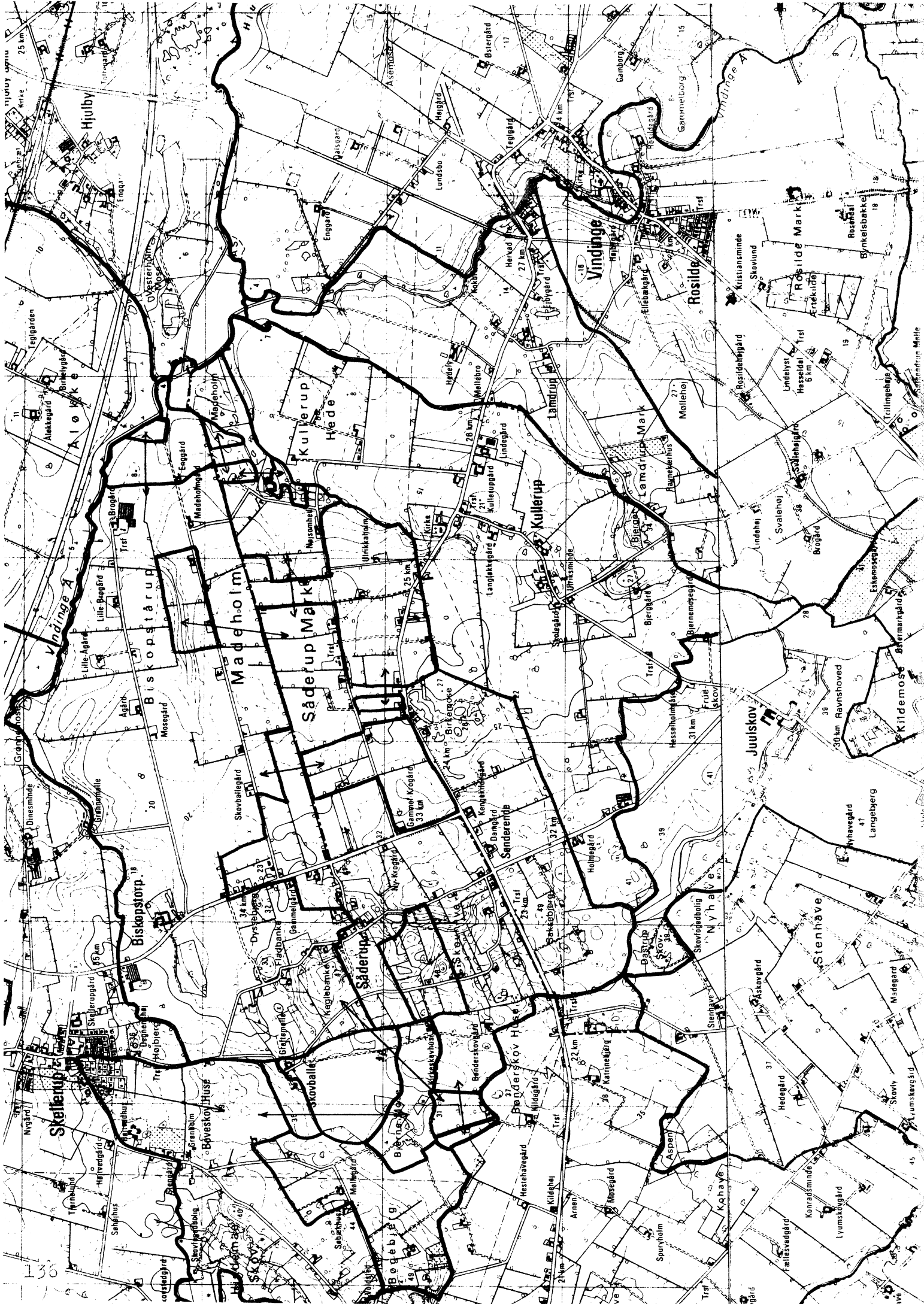
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering: Interesse**

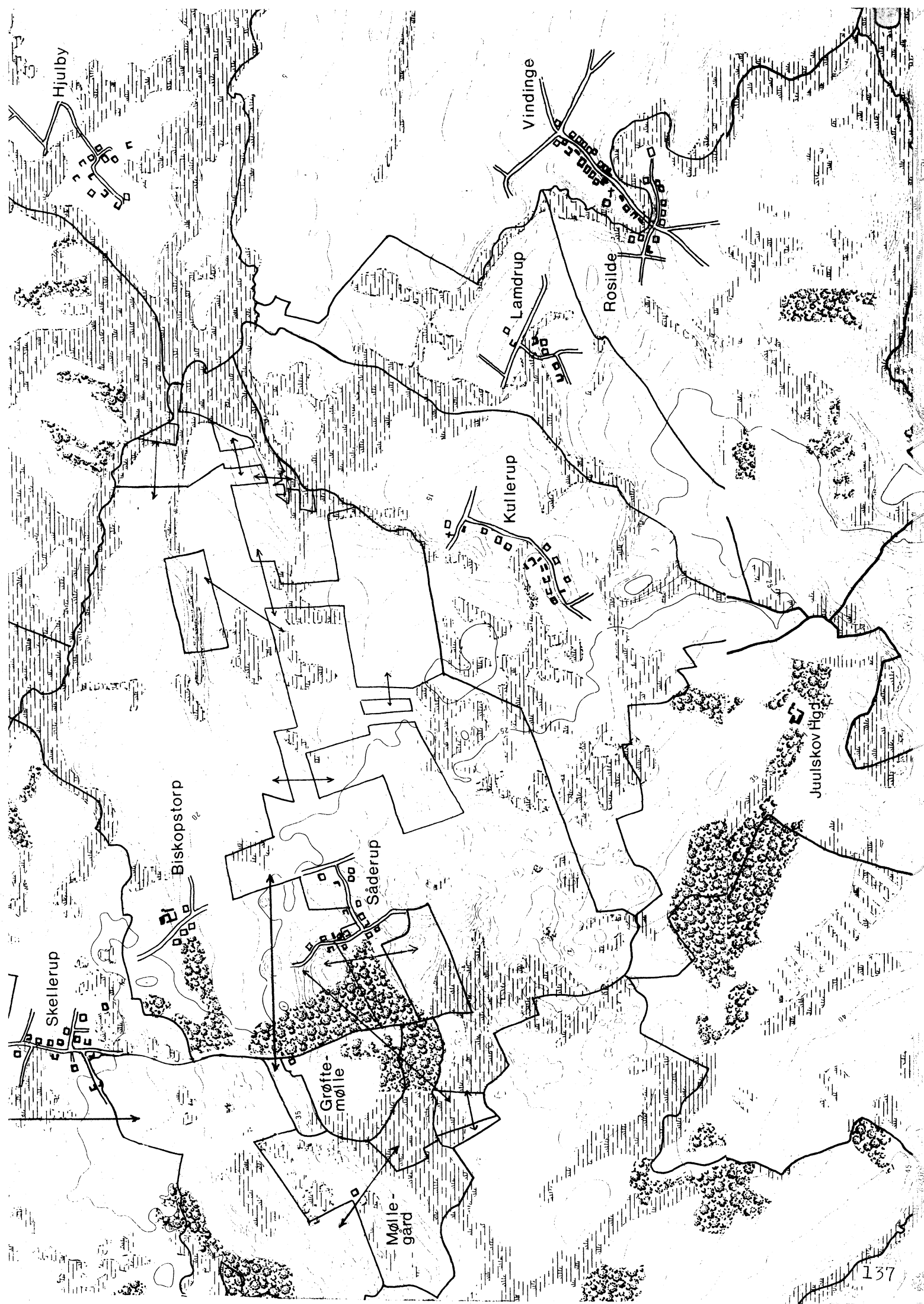
- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby af vikingetids - middelaldernavnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type. Af det oprindelige ejerlav er udskilt torpen Såderup. Mod syd har hovedgården Juulskov gjort indhug i ejerlavet.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes fra senmiddelalder og op i 1600-tallet af kron- og kirkebesiddelser, medens den indensogns hovedgård Juulskov spillede en mindre rolle. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte hegn.
- 3) Særlige relikter: Kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: 5 frilagte gårdtomter.

LANGÅ

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Langaa
----------	------------------	-------------------	-----------------

Navn: Langaa	Navnetype: Langaa
---------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Langaa er nævnt første gang 1327 i formen Langwogh. Forleddet er til-lægsordet, glda. lang. Efterleddet kan være navneordet, glda. wagh, som betyder oprørt hav, bølgegang.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikin-getid og middelalder.
---------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Langaa er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Langaa sogn fødtes 1852 kirkemusikeren og komponisten Thomas Laub.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Gudme	Sogn: Långå
----------	------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger ret regelmæssigt placeret langs den øst-vest gående bygade, der ligger i en krumning uden om et vådområde. De fleste gårde ligger på nordsiden af vejen, hvorfra der går flere sideveje ud, langs hvilke der også er bebyggelse. På sydsiden af vejen ligger kirken, præstegården og en række huse.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområde støder op til byen sydfra.

c. Udskiftning

år: 1767+1808 figur: Blokudskiftning (!), stjernefigur i en vifte nord for byen - store blokke i den øvrige bymark.

d. Udflytning Ca. 17 gårde.

☒ ved udskiftningen 13 gårde.

☒ efter udskiftningen 4 gårde.

Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 - Vangelag med Galdbjerg

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldale og terrænskrænter.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, SØ, men ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Et større engareal syd for byen mod ejerlavsgården - samt engområder spredt i hele ejerlavet og langs ejerlavsgården.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Langaa
----------	------------------	-------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Ca. 10 gårde er tilbage i byen, spredt langs hele bygaden. Der er sket en del nybyggeri på de gamle gårdtomter, men ellers er der ikke sket større nybyggeri. Bygaden er bevaret intakt, men der er sket to vejgennembrud, dels fra den sydøstgående vej direkte mod nord, dels én ny vej øst om byen (tidligere jernbanen). Toftestrukturen er delvis bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Et engområde øst for byen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Langå
----------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 720 ha, heraf opdyrket i 1688: 58%							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	207	141		135			
Bebyggelsesenheder:							
	1571	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	34 ⁺	5 ⁺	28 ⁺	33	28	28	26
Huse:		2	8		13		
Huse m/ jord:				4		17	26
Huse u/ jord:				9			23
I alt:	34	7	36	46	41	45	75
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(56%) 1664	3		14		10		7,6
(64%) 1688	18		15				4,2
(96%) 1844	26		2				4,3
(85%) 1903	26						3,8
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	184		218		306		
Børn:	107		99		156		
I alt:	291		317		462		

+ incl. en mølle.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Langå
----------	------------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1	24	7	2	
1844	1	2			27	15		
1903	15	39			11	10		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 720 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 58%. Byen havde da trevangsbrug i vangelag med udflytterbyen Galdbjerg og takseredes i 1684 til 141 tdr.htk. og tilsvarende til 135 tdr.htk. i 1844. I 1571 hedder det, at Langå præstegårds jord er blevet forbedret ved skovrydning, og endnu i 1664 takseredes byens skove for 44 svins olden. Omkring 1800 var skovene forsvundne. Mod syd i ejerlavet (ved nuværende Lejstrupgård) udparcelleredes om udflytterbebyggelse Lejstrup, der imidlertid allerede var nedlagt i 1327. Syd for Rygård lå Tårup. "Torpegård" nævnes endnu i 1511 og Rygård Skov kaldtes tidligere (og allerede i 1327) for Torpeskov. Rygård hovedgård omtales allerede fra 1300-tallet og den udvidedes flere gange i 1500-tallet. I 1581 afhændede kronen sine skove i ejerlavet til Rygård. I 1583 fik Glorup tilladelse til at indtage jord fra Langå Mark under enemærket. På Rismarken nord for Langå lå Kandegård (endnu omtalt 1570). Langå blokudskiftedes i 1767 og 1808 og siden er 17 gårde flyttet ud.

Rygård havde i 1372 1 større og 9 mindre gårde i Langå. Fra 1390 omtales hovedgården Langholm i Langå. I 1473 tilfaldt Langholm med alt gods i Langå Anders Jepsen ved et arveskifte. I 1506 opkøbtes Langholm af Glorup, der udparcelleredes hovedgården. I 1554 omtales Langholm bol. Først i 1400-tallet havde Lykkesholm en enkelt gård i Langå. Den bortskænkedes til Skt. Hans Kloster i Odense.

I 1459 havde Jørgen Urne til Brolykke ejendommen i ejerlavet. Byen havde i senmiddelalderen tillige et betydeligt indslag af selvejergårde, hvoraf der i 1537 fandtes 11. I løbet af 1580'erne afstod kronen størstedelen af dette gods til Rygård, der i 1664 havde 24 gårde og 7 huse, medens Glorup havde 2 gårde. I 1766 havde Rygård 26 gårde og 11 huse, medens Glorup fortsat havde 2 gårde. De to hovedgårde var imidlertid i 1765 blevet forenet under stamhuset Moltkenborg. I 1773 egaliseredes Langå, således at Rygård i 1802 havde 27 gårde a 4-1-2-0 tdr.htk. foruden 13 huse med jord Overgangen til selveje skete sent og var endnu langt fra afsluttet i 1903.

Antallet af gårde var i 1571 34, hvoraf de 12 dog karakteriseredes som "små". Disse småenheder volder problemer i opførelsen. I 1684 var der således 5 småenheder a 1-2 tdr.htk, der formentlig ofte er regnet for

huse. Formentlig er gårdtallet dog faldet i 1500-tallet, som følge af hovedgårdseksansion (Rygård og Glorup), for herefter at stabilisere sig frem til 1903. Husvæksten i det 19. årh. har beskedent omfang og befolkningsvæksten ligger ligeledes klart under det normale. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Langå egaliseredes i 1700-tallet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Gudme	Sogn: Langå
----------	------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

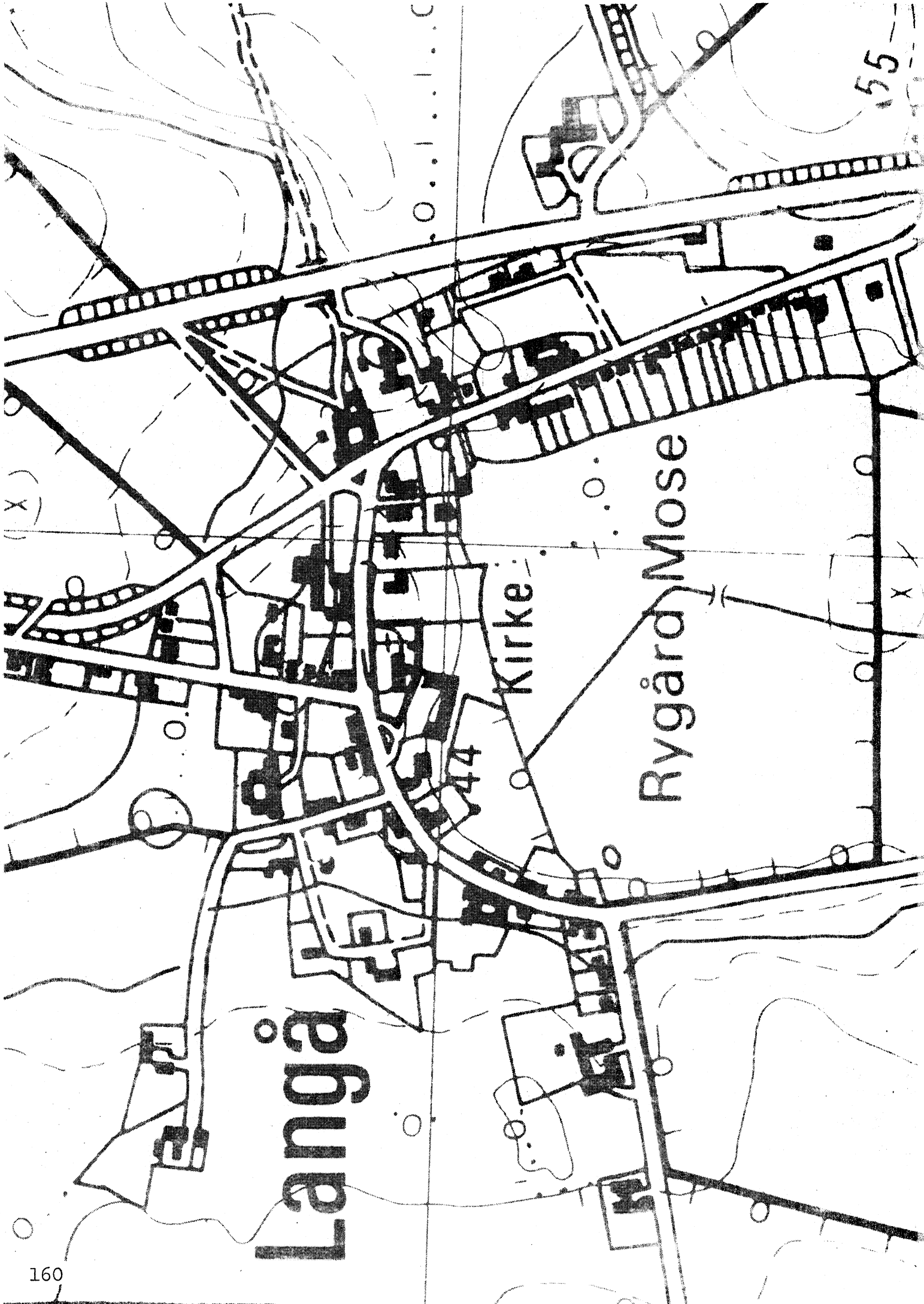
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den store kirkeadelby er centralplaceret i sit ejerlav og har ager/eng orientering. Byformen er slynget vejby i en ret regelmæssig form og tilpasset terrænskellet. Af det oprindeligt større ejerlav er udparcelleret Galdbjerg, Lejstrup og Torp. De to sidste nedlagdes atter. Lejstrup inden 1327 og Torp i 1500-tallet i forbindelse med Rygårds hovedgårdsekspansion. Rygård kendes allerede fra 1300-tallet. I 1500-tallet inddrog såvel Rygård som Glorup en del jord under deres hovedgårdsmark.
2. Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen en hovedgård Langholm, men domineredes i øvrigt af den indensogns hovedgård Rygård og af selvejergårde. I 1600-1700-tallet var Rygård stort set enebe-sidder og Langå egaliseredes. Overgangen til selveje skete sent og fulgtes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med adskillige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt et engområde.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Lejstrup og Kannegård, Langholm samt 1 frilagt gårdtomt.

Langå

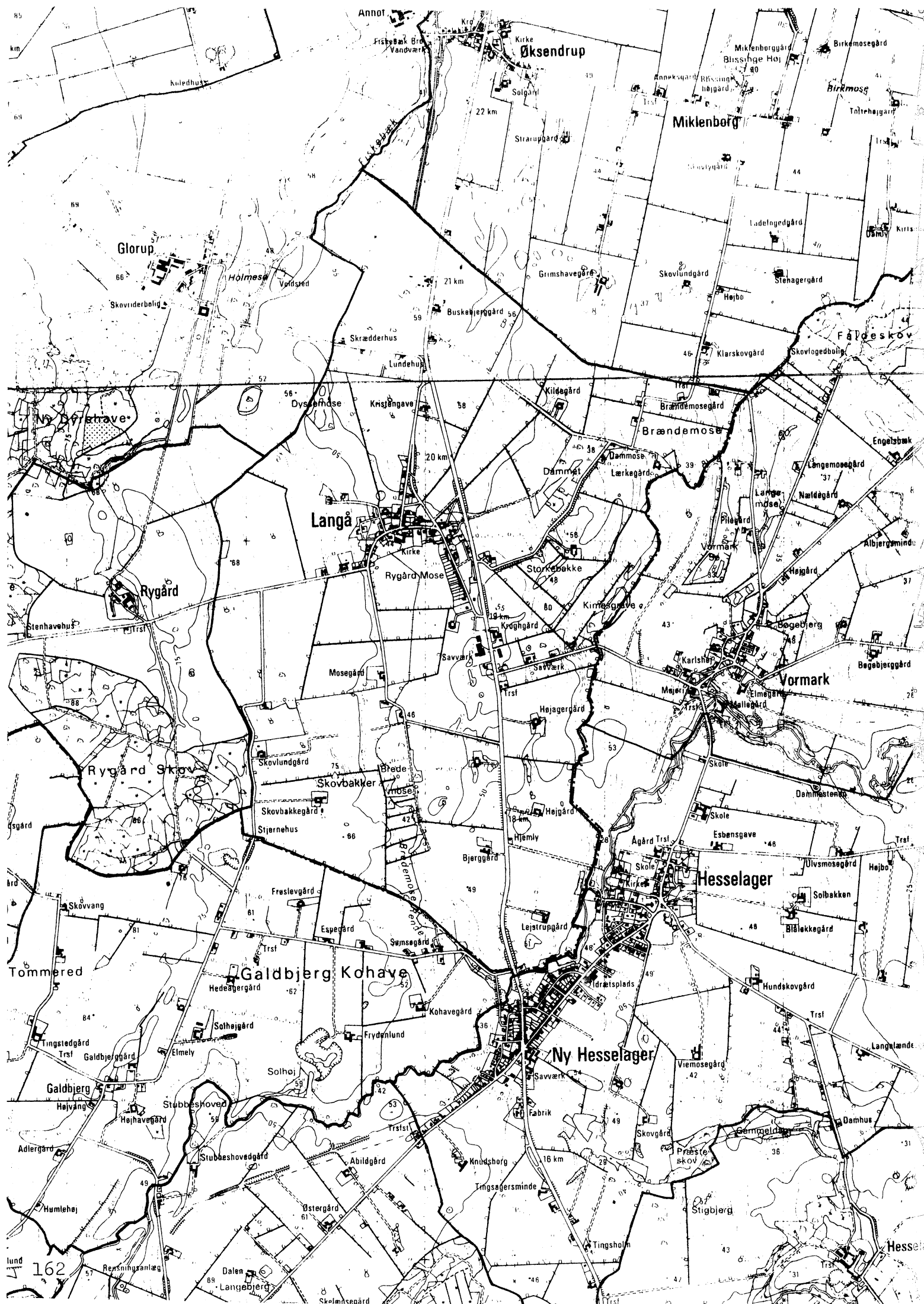
Kirke

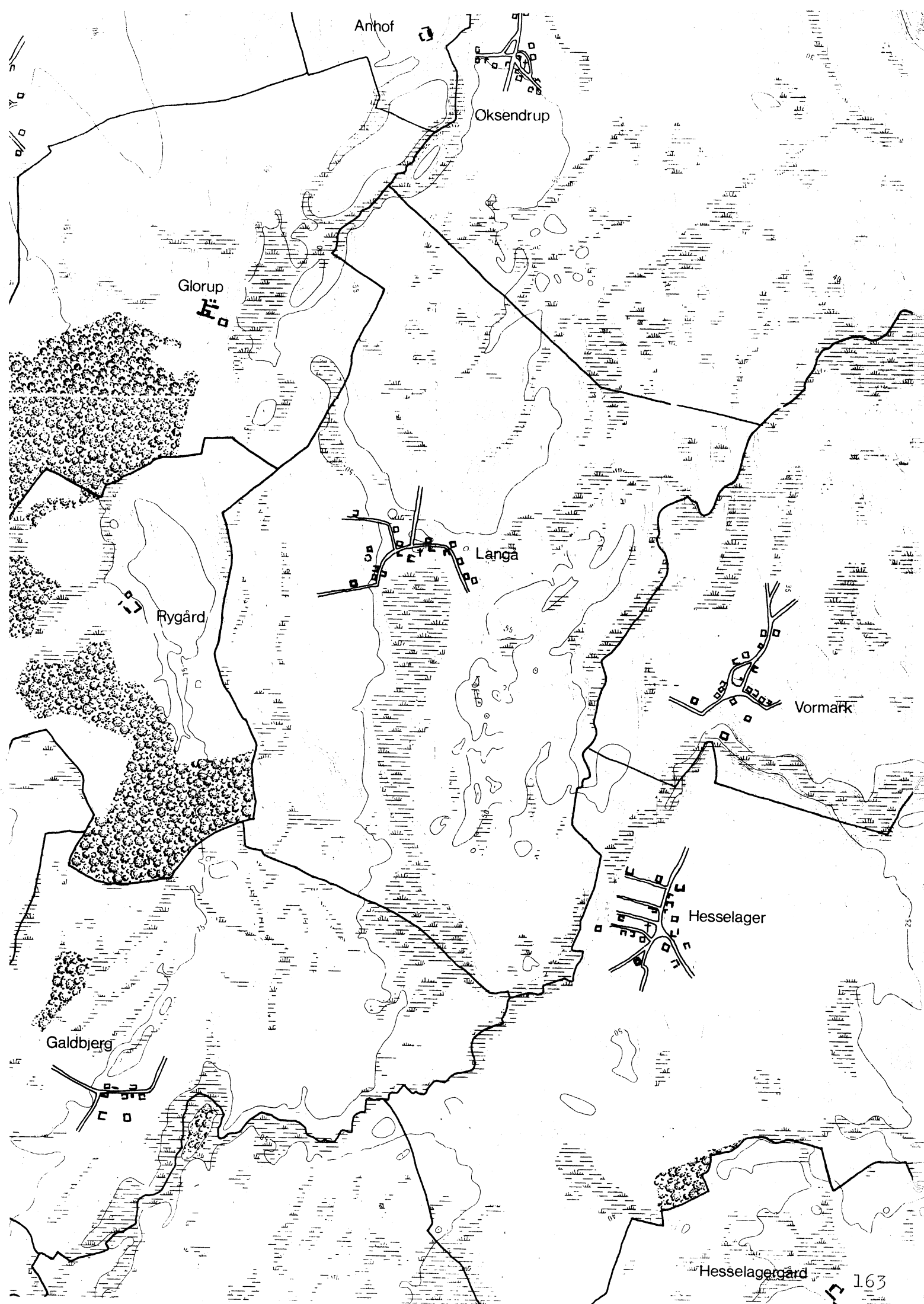
Rygård Mose

44

55

LINDESKOV

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Navn: Lindeskov	Navnetype: -skov
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Lindeskov er nævnt første gang 1414 i formen Lindeskog. Forleddet er trænavnet lind. Efterleddet er skov, glda. skogh.

Anlægstype: Rydningssby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
----------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er anlagt i middelalderen efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 8 gårde ligger uregelmæssigt langs den rundbueslyngede vej fra øst mod nordvest. Gårdene ligger samlet i to grupper på 2 og 3, mens de 3 andre ligger for sig selv. Gruppen i midten ligger omkring en mindre vejforte.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Byen ligger op til et skovområde mod sydvest.

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Stjerneudskiftning. Stjernefigur nordvest, nord og øst for byen - derudover og i periferen blokfigurer.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen 3 gårde
☒ efter udskiftningen Flyttet øst og nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

Vangelag med Ørbæk.

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldale mod syd og nord.

jordbund: Moræneler med ferskvandstørv mod syd og nord.

naturlig afgrænsning: Mod nord og syd ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov

☐ blandingsøkonomi med

Skovområder i det nordvestlige hjørne samt syd for byen - eng langs nordgrænsen og mod syd.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

5 ud af 8 gårde på udskiftningstiden er bevaret i byen, men der er ikke sket nybyggeri på de gamle tomter. Vejnettet er stort set uforandret, men der er lavet en "omfartsvej" nord om selve byen. En stor del af tofteinddelingen er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En mindre del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov mod syd og nordvest.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ellested

STATISTIK

Areal: 259 ha. 470 tdr.l., heraf er 72% opdyrket i 1682.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	103	73	41	

Bebyggelsesenheder: Incl. Magelund.

		1600-10	1664	1688	1758	1844	1903
Gårde:		5	8	10	8	8	8
Huse:		2	4	-	7		
Huse m/ jord:						6	8
Huse u/ jord:							1
I alt:		7	12	10	15	14	17

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(75%)	1664	1	-	7	12,9
(60%)	1688	2	2	6	7,3
(88%)	1844	3	5	-	4,1
(88%)	1903	6	2	-	4,4

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		78	86	75
Børn:		40	28	34
I alt:		118	114	109

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ellested
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					8	4		
1844					8	6		
1903	2	2			6	7		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 259 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 72%. Tallet er dog misvisende eftersom de 2 Magelundegård i 1733 blev lagt under Lykkesholm, hvorved ejerlavet formindskedes. Af samme grund falder hartkornet fra 73 tdr.htk. i 1684 til 41 tdr.htk. i 1844. Byen havde trevangsbrug og dens skove takseredes i 1664 til ikke mindre end 256 svins olden. I umiddelbar tilknytning til byen ligger det imponerende middelaldervoldsted Magelund - forgængeren for det nuværende Lykkesholm. Ved hovedgårdens flytning efterlodes 1 senere 2 bønder gårde ved Magelund voldsted. Disse gårde havde delvis integreret fællesskab med Lindeskov. De nedlagdes som nævnt i 1700-tallet. Mod syd har Ny Mølle gjort et mindre indhug i ejerlavet. Mølle omtales i 1600-tallet som Lindeskov Mølle. Møllebygningerne er nu flyttet til Nationalmuseet.

Lindeskov stjerneudskiftedes i 1790 og siden er 3 gårde flyttet ud.

Byen (og sognet) lå allerede i 1300-tallet samlet under hovedgården (Magelund). I midten af 1400-tallet var der i selve Lindeskov by 4 egaliserede gårde og 1 småbol under Lykkesholm, men på dette tidspunkt splittedes godset. I 1500-tallet ejede bl.a Hesselagergård og Hvedholm gods her. Endnu i 1610 ejede Lykkesholm kun en mindre del af byen, eftersom flertallet af bønderne opføres som skattepligtige i mandtallet fra 1610 (ugedagstjenere til indensogns hovedgårde var skattefri). I 1630 havde Ravnholt 2 gårde i byen, men inden 1664 havde Lykkesholm atter samlet hele bebyggelsen. Endnu i 1844 lå byen samlet under Lykkesholm og i 1903 var hovedparten af byen fortsat i fæste.

Antallet af gårde i Lindeskov (excl. Magelund) var i midten af 1400-tallet 4-5, hvilket i 1664 var steget til 6 gårde og i 1688 til 8 gårde. Gårdtallet forblev herefter stabilt frem til 1903, ligesom den sene overgang til selveje bevirkede total stagnation i hus- og befolkningstal i det 19. årh.

Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Landsbyen var allerede egaliseret midt i 1400-tallet. Den egaliseredes på ny mellem 1641 og 1664, og endnu en gang inden 1768, hvor den bestod af 7 gårde a 8-6-0-1 $\frac{2}{7}$ tdr.htk., 1 bol på 1 tdr.htk. og 7 huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ellested

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille skovrydningsby Lindeskov er randplaceret i sit ejerlav og har skov/eng orientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type. I ejerlavet ligger voldstedet Magelund (Lykkesholm forgænger). Ejerlavet reduceredes i 1700-tallet som følge af Lykkesholms ekspansion. Mod syd er Lindeskov Mølle (Ny Mølle) udparcelleret.
2. Udviklingstype. Byen lå allerede i 1300-1400-tallet samlet under nabohovedgården Lykkesholm. Efter en godssplitningsperiode samledes landsbyen i 1600-tallet atter under hovedgården og forblev herunder frem til 1900. Som følge af den nære tilknytning til hovedgården egaliseredes landsbyen 3 gange, ligesom hovedgården har reguleret ejerlavsgrensene flere gange. Den manglende overgang til selveje bevirke, at landsbyen endnu i 1903 bibeholdt sin egaliserede struktur.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis typeren anlægstype med adskillige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret en mindre del af udskiftningshegnene samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: Magelund voldsted, Ny Mølle - mølleanlæg.
4. Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Långdyssegård

Lindeskovgård

18

prigat

5 km

Dalsgård

Lindemosegård

Bakkegård

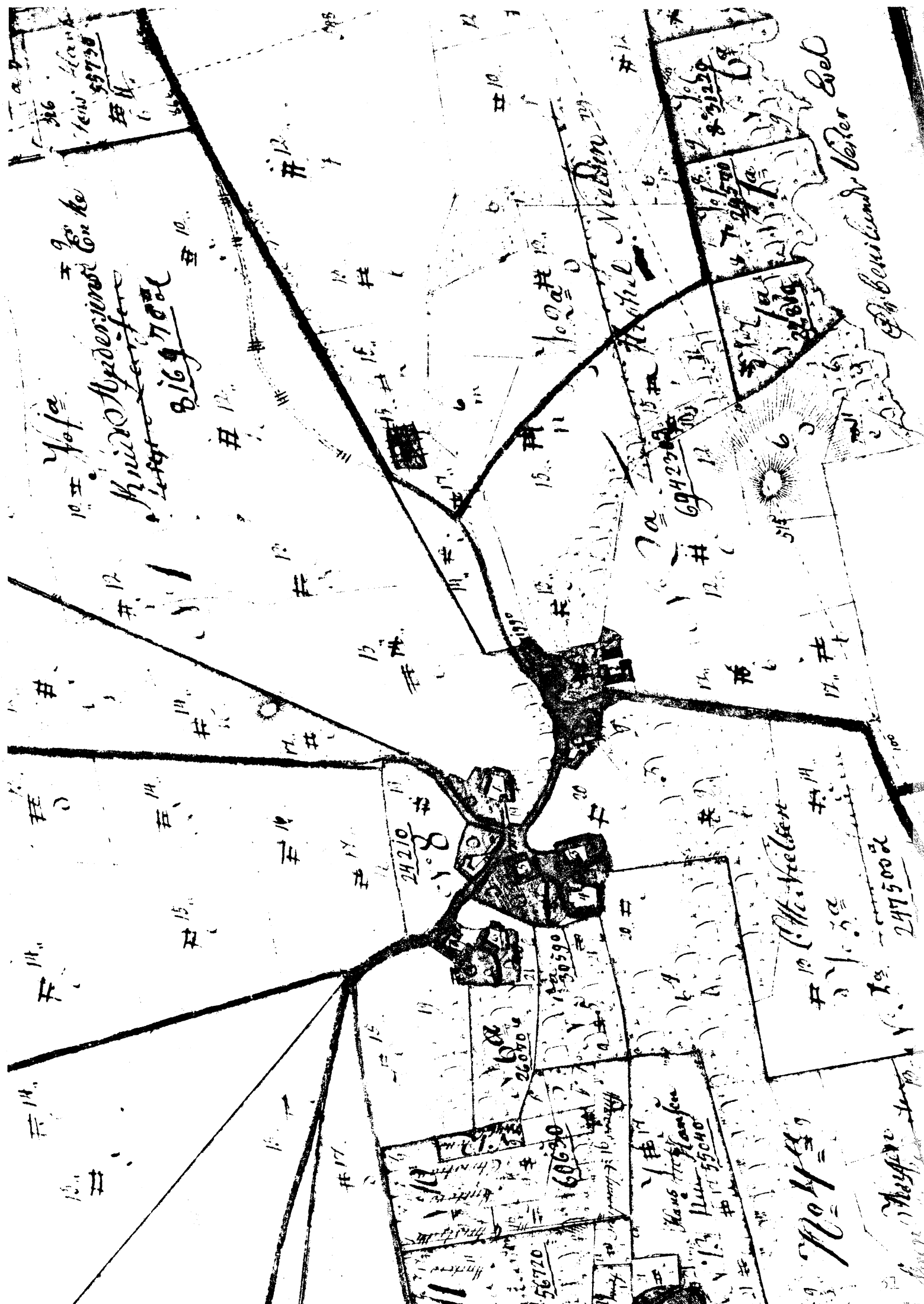
Lindeskov

2

Vende

agelund

oldstey

36
100
59730

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

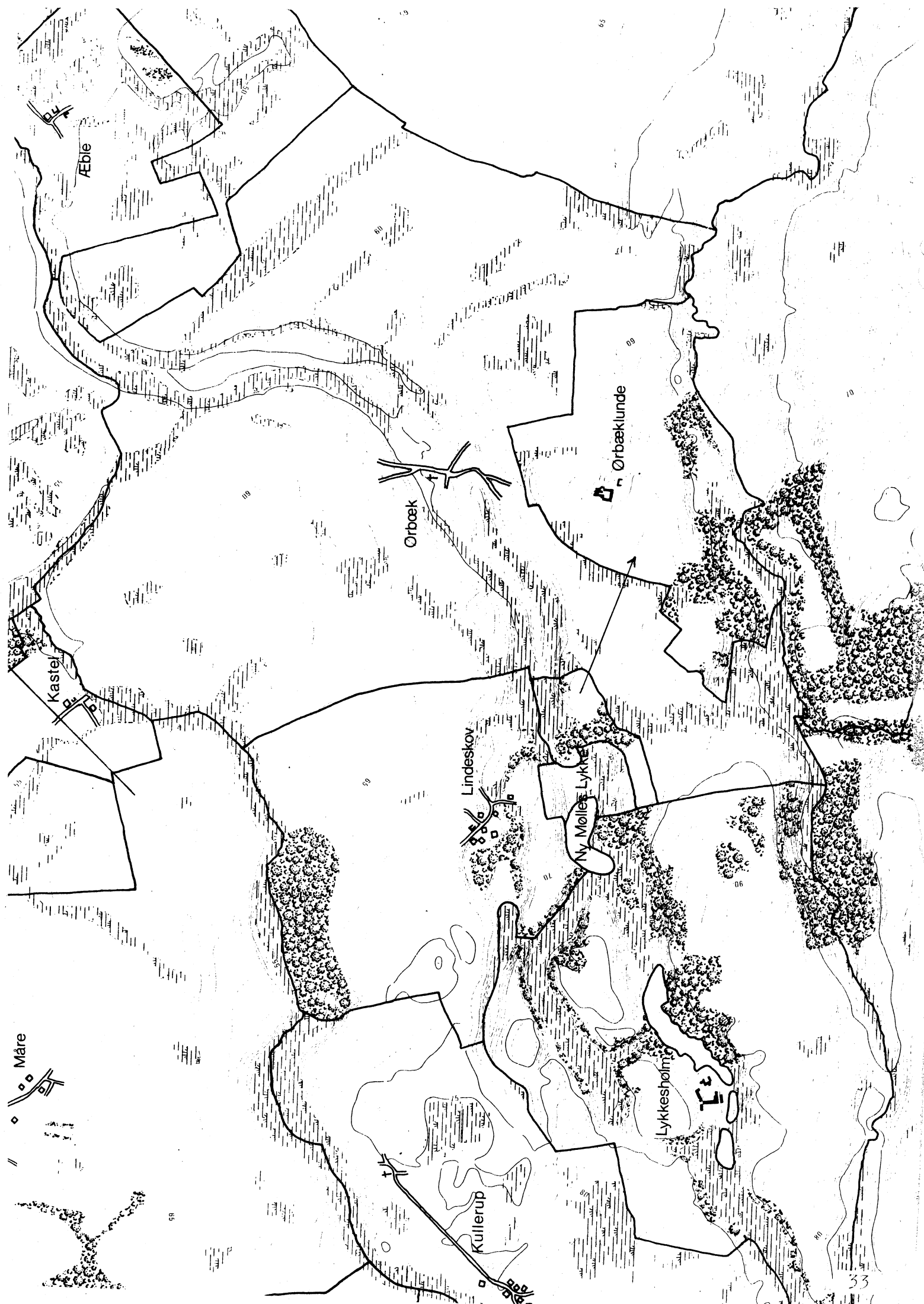
10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

10
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

MÅRE

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	-------------------------	-----------------------	------------------------

Navn: Måre	Navnetype: -høj
-------------------	------------------------

Bemærkninger:

Måre er nævnt første gang 1414 i formen Morw Gade. Navnet forudsætter et glde. Marh-høgh. Forleddet er sandsynligvis navneordet, glde. marth, som betyder skov. Efterleddet er høj, glde. høgh. som betyder gravhøj.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen vikingetid - middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der i modsætning til de middelalderlige torper ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt placeret langs hele forløbet af den nord-sydgående bygade. To steder poser denne ud i fortelignende pladser. Husene ligger spredt mellem gårdene i hele bygadens udstrækning.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Byen ligger ned til Skelbækken.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning. 4 gårde udflyttet i 1783-1791 uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

- ☒ før udskiftningen 4 gårde.
☒ efter udskiftningen 11 gårde flyttet ud i hele ejerlavet, men især øst for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn/centralfyn. Tunneldale mod syd og nordøst.

jordbund: Moræner med spredte forekomster af ferskvandsdynd, -tørv og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Mod syd, nordvest og delvis mod nord.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med Eng langs nord- og sydgrænserne - skov i det nordvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

2 ud af 17 gårde bevaret i landsbyen. På de gamle gårdtomter er der sket nybebyggelse. Endvidere er et større område mellem de to veje mod sydøst og sydvest nybebygget samt et område nordvest for byen mod Herrested. Vejnettet er blevet udvidet som følge af det nye byggeri, men ellers er det gamle vejnet bibeholdt. Tofteskellene bevaret i den østlige ende mod marken, men ellers ikke.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i det nordvestlige hjørne, engareal nordøst for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

STATISTIK

Areal: 895 ha., heraf opdyrket 1688: 46%.							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	268	152		-			
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844 ¹	1903
Gårde:	19	3	23	23	23	26	26
Huse:			9		16		
Huse m/ jord:						55	37
Huse u/ jord:				10		10	26
I alt:	19	3	32	33	39	91	89
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
30 1664	3		3		17		11,7
96 1688	1		22				6,6
52 1844	13		13				4,0
54 1903	16		10				3,5
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	190		259		390		
Børn:	102		136		185		
I alt:	292		395		575		

1844 matriklen for denne by er ikke korrigeret, hvorfor antallet af bebyggelsesenheder sandsynligvis er for højt sat, især hvad angår hustallet. 1845-folketællingen angiver 25 gårde og 34 huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2		21	9		
1844	20	33			6	32		
1903	25	52			1	11		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 895 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 46%. I forbindelse med en egalisering af samtlige gårde på sogneniveau i 1781-84 forrykkedes skelforholdene imidlertid noget, hvorfor opdykningsprocenten må tages med forbehold. Tidligere udgjorde bækken mellem Herrested og Måre ejerlavsgrensen og samtidig skellet til Herrested birk. I 1633 blev Måre lagt ind under birket, der samtidig omdøbtes til Ravnholt birk. Af det store ejerlav udparcelleredes 3 torper. Tyderup, Sebbedrup og Atterup samt enkeltgårdene Bøllemose og Ravnholt. Tyderup og Sebbedrup nedlagdes atter i senmiddelalderen, medens Ravnholt hovedgård først i 1600-tallet inddrog halvdelen af jorden fra Atterup og flyttede de resterende gårde til Måre. Enestegården Bøllemose nedlagdes ved samme lejlighed. I Måreskov udskilte Ravnholt i midten af 1500-tallet enemærket Ruerne (senere Sofienlund) og i 1800-tallet inddrog Ravnholt hele Måreskov under sit ejerlav. Måreskov var indtil udskiftningen et stort overdrevsområde. Måre havde i 1682 trevangsbrug og takseredes i 1684 til 152 tdr. htk. Skovene var betydelige.

Måre blokudskiftedes i 1797 og siden er 15 gårde udflyttede.

Besiddelsesforholdene var i senmiddelalderen meget spredte. Under Nyborg len hørte i 1537 1 selvejergård og 1 kirkegård. Gelskov havde i 1509 2 gårde i Måre. Nabohovedgården Ravnholt genoprettedes som hovedgård omkring 1500. I 1544 erhvervede hovedgården sin første gård i Måre. I 1580 var man nået op på 7 gårde og i 1630 var hele byen: 23 gårde og 13 huse samlet under hovedgården. Måre forblev samlet herunder indtil overgangen til selveje satte ind i det 19. årh. I 1903 var den så godt som afsluttet.

Antallet af gårde steg fra 19 i 1572 til 23 i 1630 som følge af indflytningen af en del af Atterup by. Herefter var gårdtallet konstant frem til 1802. Overgangen til selveje ledsagedes af en beskeden stigning i gårdtallet, medens hus- og befolkningstallet ekspanderede i normalt omfang.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes første gang mellem 1664 og 1682. I 1768-69 foretoges en ny egalisering og i 1781-84 egaliseredes samtlige gårde i sognet på et hartkorns niveau. I 1802 bestod byen af 23 fæstegårde a 7 tdr. 2 skp. htk. (heraf 9 udflyttede) og 24 huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

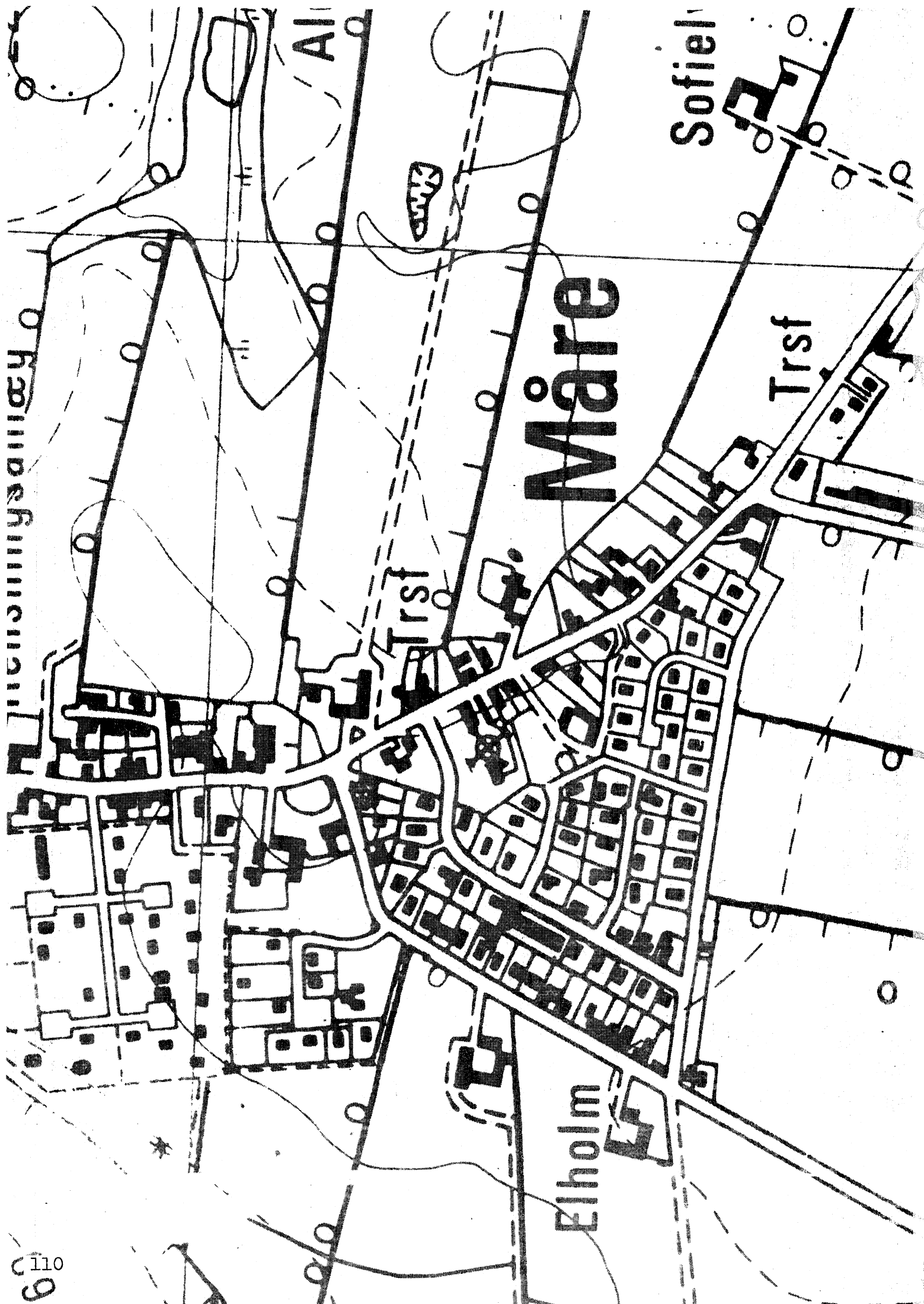
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

- 1) Anlægstype. Den store adelby af vikingetidsnavnetypen -høj er randplaceret i sit ejerlav og har bækorientering. Byformen er slynget vejby. I forbindelse med egaliseringen på sogneplan er der foretaget skelreguleringer i 1700-tallet. Af det oprindelige ejerlav udparcelleredes 3 torper: Sebbedrup, Tyderup og Atterup samt eneste-gården Bøllemose og Ravnholt. Sebbedrup og Tyderup nedlagdes atter i senmiddelalder. Medens Atterup og Bøllemose nedlagdes i forbindelse med Ravnholts stordrifts opbygning i 1500-1600-tallet. Ravnholt har foretaget flere indhug i ejerlavet.
- 2) Udviklingstype. Byen samledes under Ravnholt i perioden 1544 til 1630 og egaliseredes herefter 3 gange. Overgangen til selveje ledsgedes af ekspansion i normalt omfang.

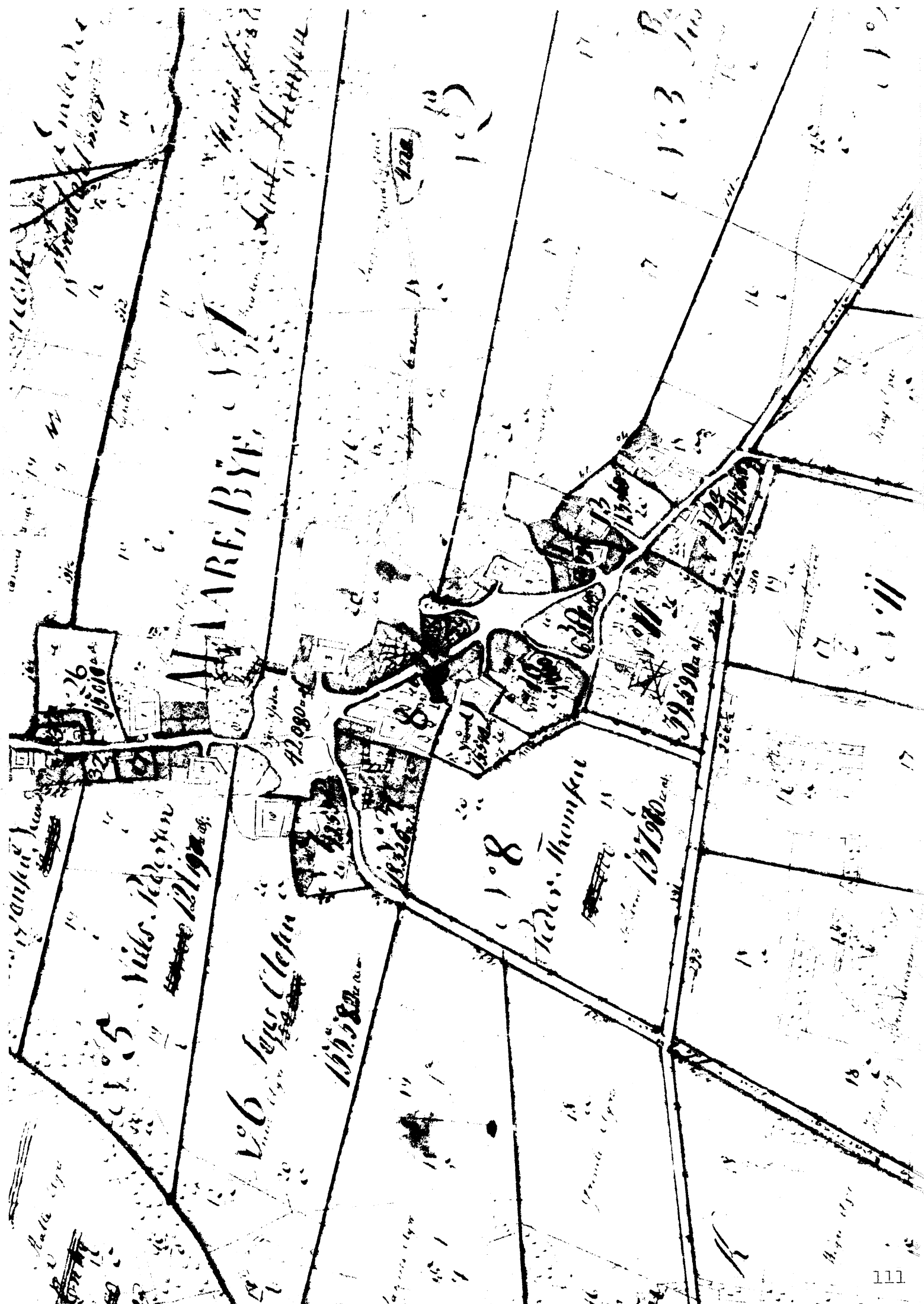
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

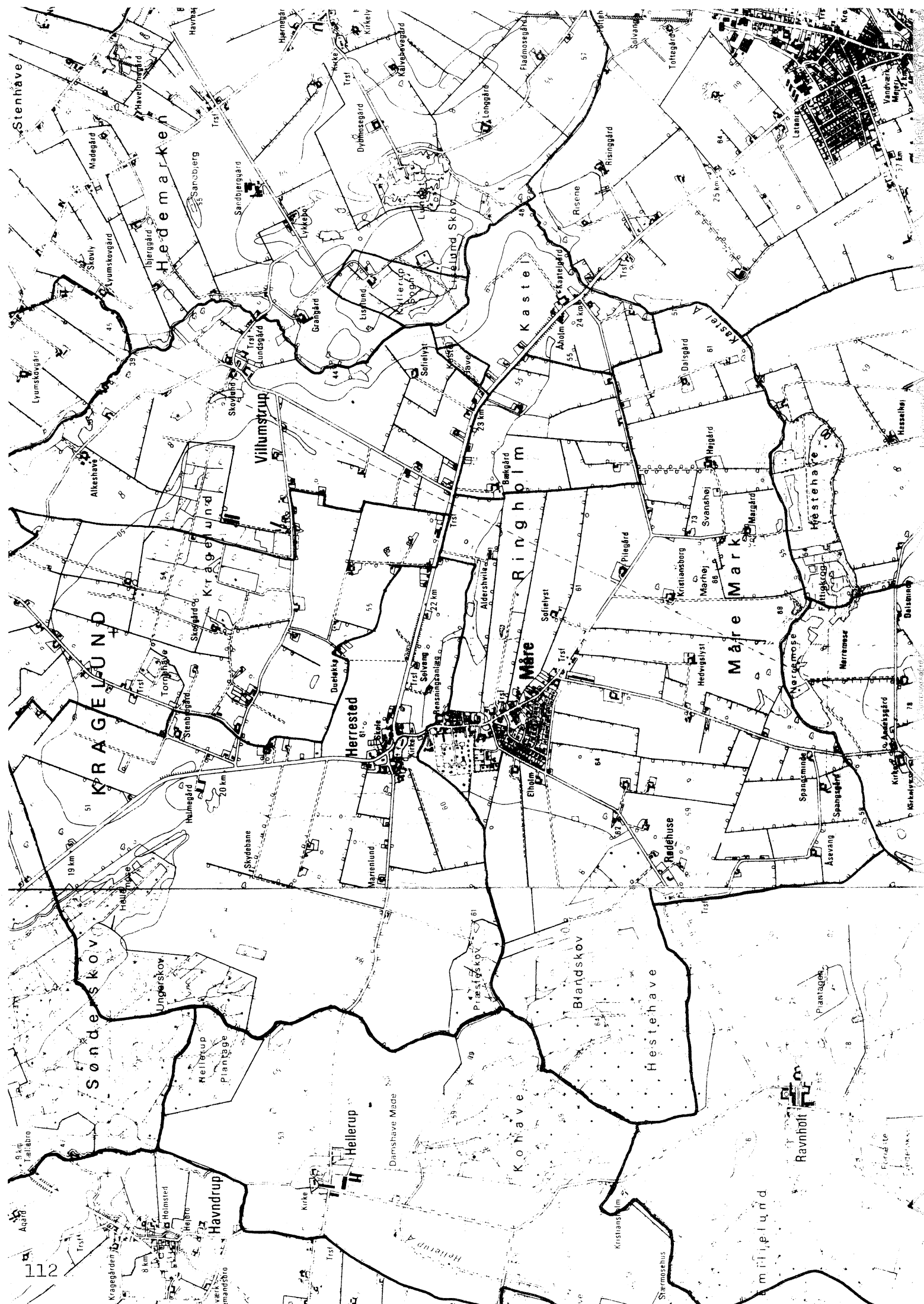
Relikt-vurdering: Interesse

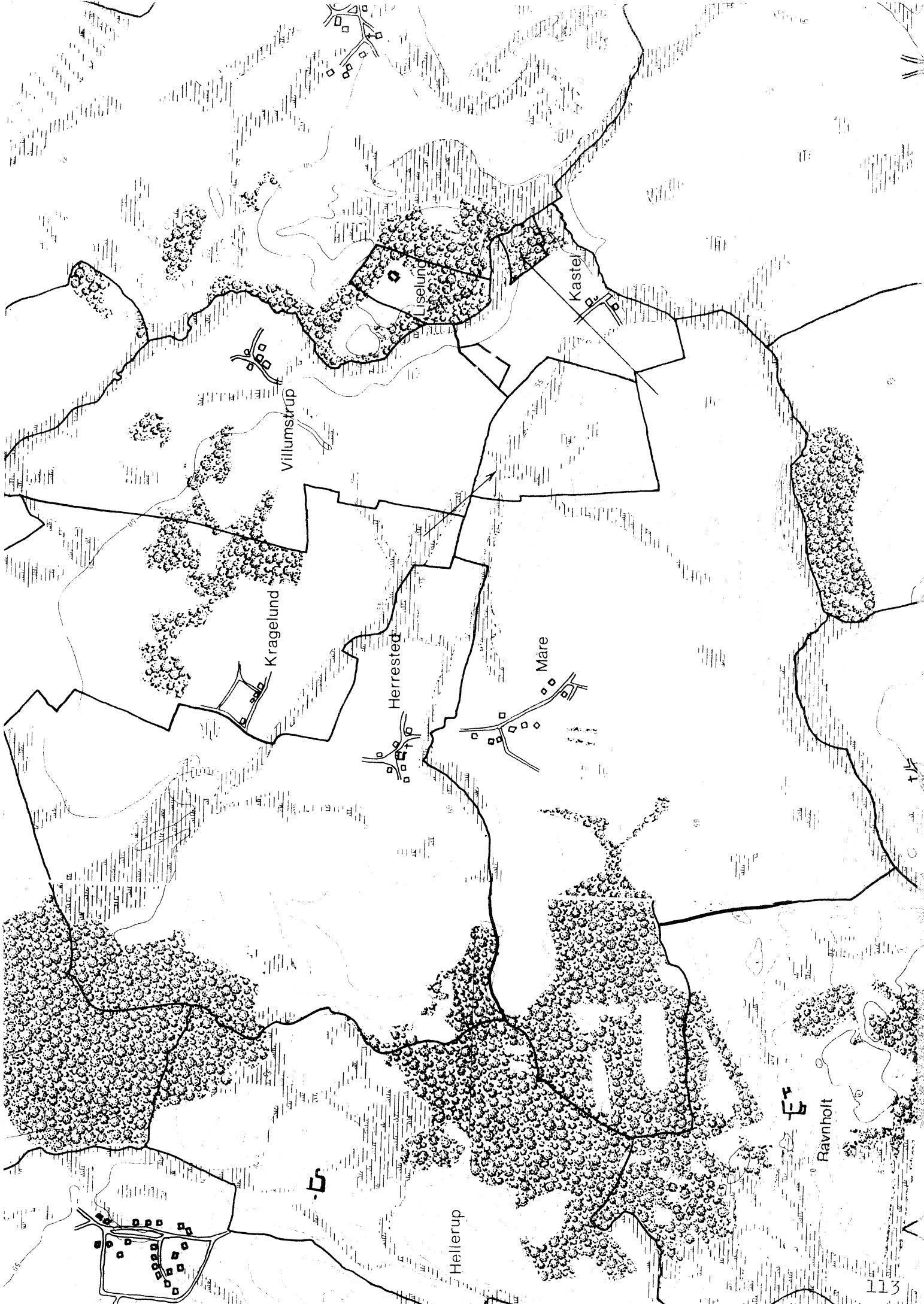
- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt større skov og engarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomterne af Tyderup og Sebbesrup.

Handwritten text, possibly a street name or address, oriented vertically on the left side of the map.

REFSVINDINGE

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Refsvindinge

Navn:	Navnetype:
Refsvindinge	-inge

Bemærkninger:

Refsvindinge er nævnt første gang 1435 i formen Rofs-wynninge. Første del er mandsnavnet, glåa. Ræf. Sidste led er sandsynligvis afledt af roden i udsagnsordet, glåa. winnæ, som betyder udføre, overvinde, erhverve. Navne på glåa. -ing, forudsætter almindeligvis et oprindeligt naturnavn med samme endelse.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby med kirke	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Refsvindinge
----------	---------------------	-------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Gårdene ligger langs den slyngede øst-vestgående bygade. Gårdene ligger mange steder meget tæt med et reguleret præg, numrene 10, 11 og 12 er helt sammenbygget. Der er flere gadeudvidelser på bygaden. Kirken ligger i den sydlige del af byen. Møllerne ligger uden for byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 9 gårde
☒ efter udskiftningen 5 gårde

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Vangelag med Ellinge/Pårup, Rosilde, Sulkendrup, Æble og Ørbæk.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldale mod sydvest, syd og nordøst. Større område med hedeslette.

jordbund: Morænegrus, moræneler og forekomster af ferskvandsdynd, -tørve og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Juulskov hgd.

- ☒ overvejende agerjord
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Refsvindinge

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Omkring 50% af gårdene er flyttet ud og kun 3 af de udflyttede gårdes tomter er frilagte. Vejforløbet er bevaret, men gadeudvidelserne er væk. Byen er blevet stærkt bebygget med huse især mod sydvest.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De fleste bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engarealet "Lunget" og skovarealet Nyhave er bevaret. Ejerlavet er i øvrigt stærkt bebygget med de mange udflyttergårde og huse langs landevejene.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Refsvindinge
----------	---------------------	-------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 1067 ha., heraf opdyrket 1688: 46%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	302	183	187	

Bebyggelsesenheder:

	1598	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	33 ¹	33 ¹	35 ²	34 ¹	34	43	44
Huse:	1 ¹	5 ²	8 ¹		8		
Huse m/ jord:				3 ²		79	91
Huse u/ jord:				3		1	43
I alt:	34	38	43	40	42	123	178

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
32 1664	5	9	20	8,9
50 1688	10	22	2	5,4
65 1844	34	9		3,4
41 1903	33	11		3,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	204	412	521
Børn:	121	257	277
I alt:	325	669	798

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Refsvindinge

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664		2		11	4			23 [Ⓢ]	4 ^{ⓈⓈ}
1844		42	56					1	24
1903		43	131					1	3

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1067 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 46%. Byen havde da trevangsbrug og takserede i 1684 til 183 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende til 187 tdr. Ejerlavet afgrænses af vandløb, hvorved var placeret flere møller: Lundemølle, Rullemølle og Lillemølle. Heraf eksisterer i dag kun den sidstnævnte. Mod syd regnedes A's Mølle af og til med til sognet. Mod nord vidner marknavne på Dastrup (1682) om en nedlagt udflytterby. Hovedgården Juulskov i nabosognet Kullerup har gjort indhug i ejerlavets nordlige del. I 1690 hedder det, at en af gårdene i Refsvindinge dyrkes af Juulskov. Refsvindinge blokudskiftedes i 1798 og siden er 14 gårde udflyttede. Heraf udflyttedes de 12 direkte i forbindelse med udskiftningen. Besiddelsesforholdene var i senmiddelalderen ret spredte. I 1435 erhvervede Sten Basse en gård i Refsvindinge. I 1496 havde Per Bryske 2 gårde, medens Glorup i 1497 ligeledes havde 2 gårde. Kronen havde i 1537 under Nyborg len 2 selvejergårde og 1 fæstegård. Desuden rummede byen 3 kirkegårde til Nyborg og Refsvindinge kirker, ligesom Skt. Knuds Kloster i 1400-tallet havde erhvervet 1 gård i byen. Hertil kom en præstegård. Med reformationen kom kronen således i besiddelse af en væsentlig del af byen. Blandt adelsgodset dominerede i 1664 nabohovedgården Juulskov med 14 gårde og 1 hus, medens Holckenhavn havde 6 gårde og 2 møller. I 1760 var Juulskov nået op på 19 gårde og 16 huse, og i 1806 var hovedgården eneejer i byen. Overgangen til selveje var for gårdens vedkommende stort set afsluttet i 1844, medens der på dette tidspunkt stadig var et betydeligt antal fæstehuse. Antallet af gårde lå i 1500-1700-tallet på 33-35. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i gårdtallet i normalt omfang. Hus- og befolkningstallets ekspansion i det 19. årh. overstiger klart det normale. Gårdene var i 1684 i gennemsnit ret små. Byen synes aldrig egaliseret. I 1690 hedder det, at skvatmøllen Lille Mølle er lagt øde for 40 år siden. Den nuværende møllegård er opført 1827.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Refsvindinge

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

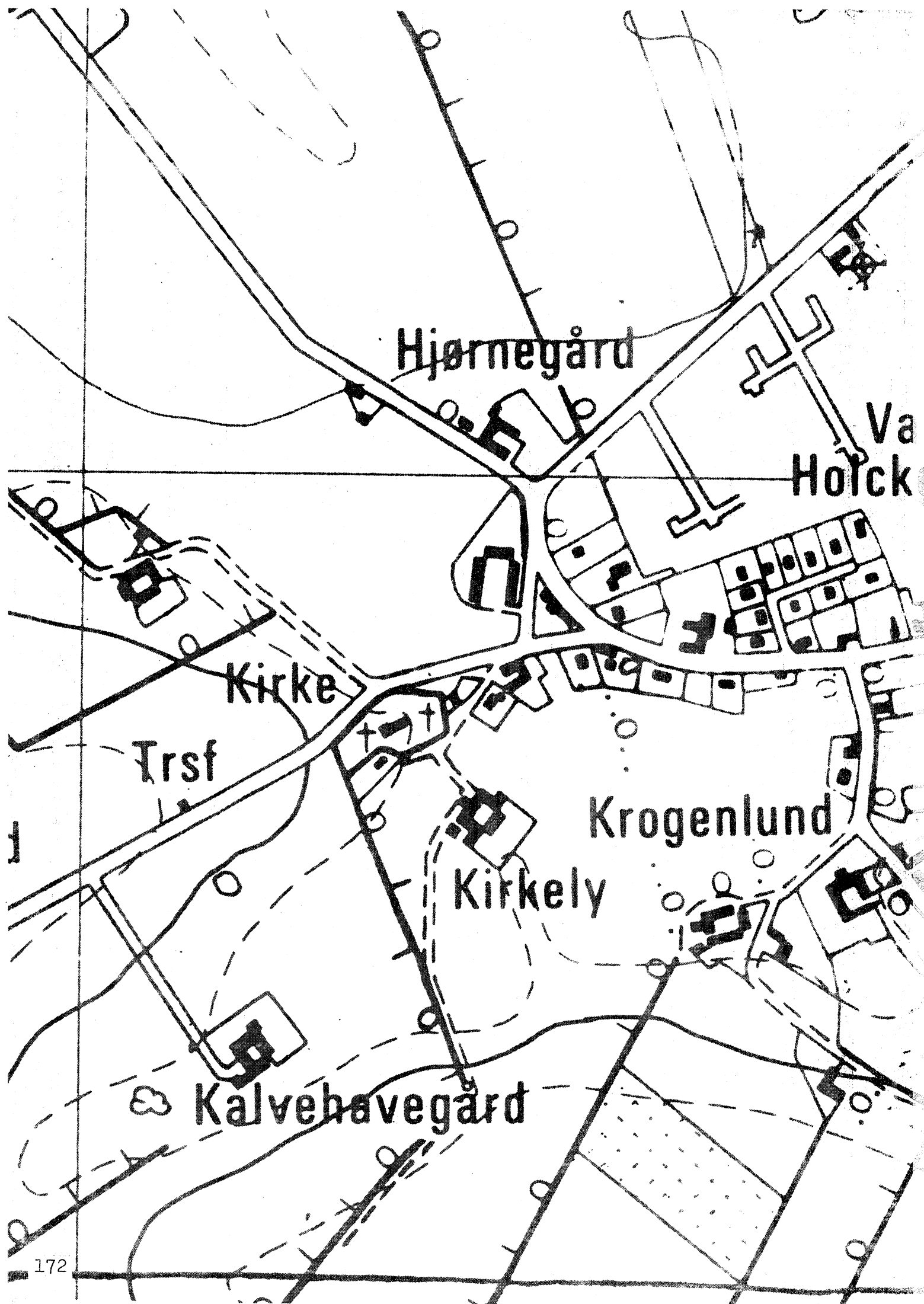
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

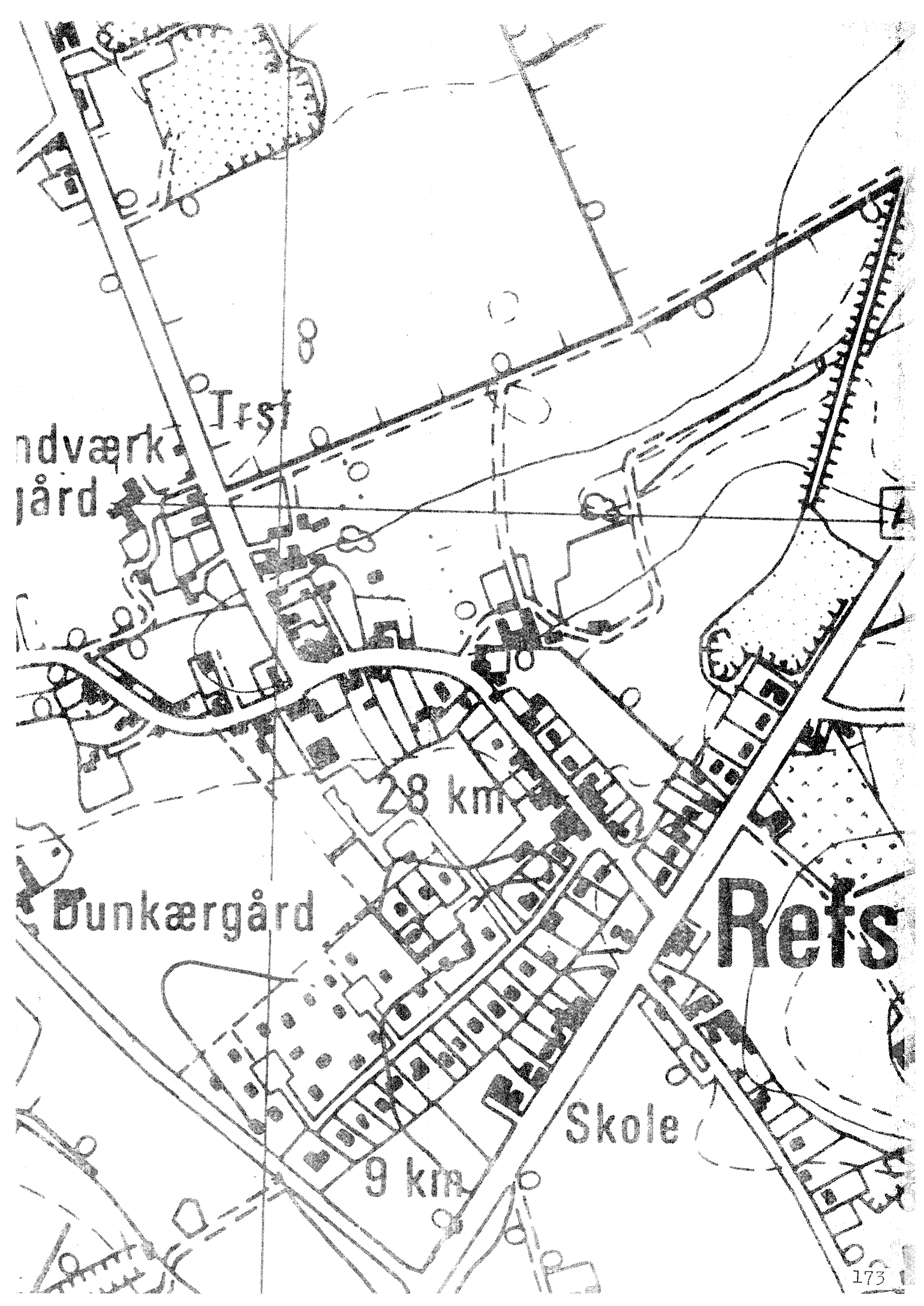
- 1) Anlægstype. Den store kirke-adelby af før vikingetidsnavneendelsen -inge er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er slynget vejby. Marknavne på Dastrup vidner om en nedlagt udflytterby. Mod nord har Juulskov hovedgård gjort indhug i ejerlavet. Af 3 møller i ejerlavet eksisterer nu kun én, Lille-mølle.
- 2) Udviklingstype. Den store landsby havde meget sammensatte besiddelsesforhold i senmiddelalder. I 1600-1700-tallet samledes landsbyen under nabohovedgården Juulskov. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion.

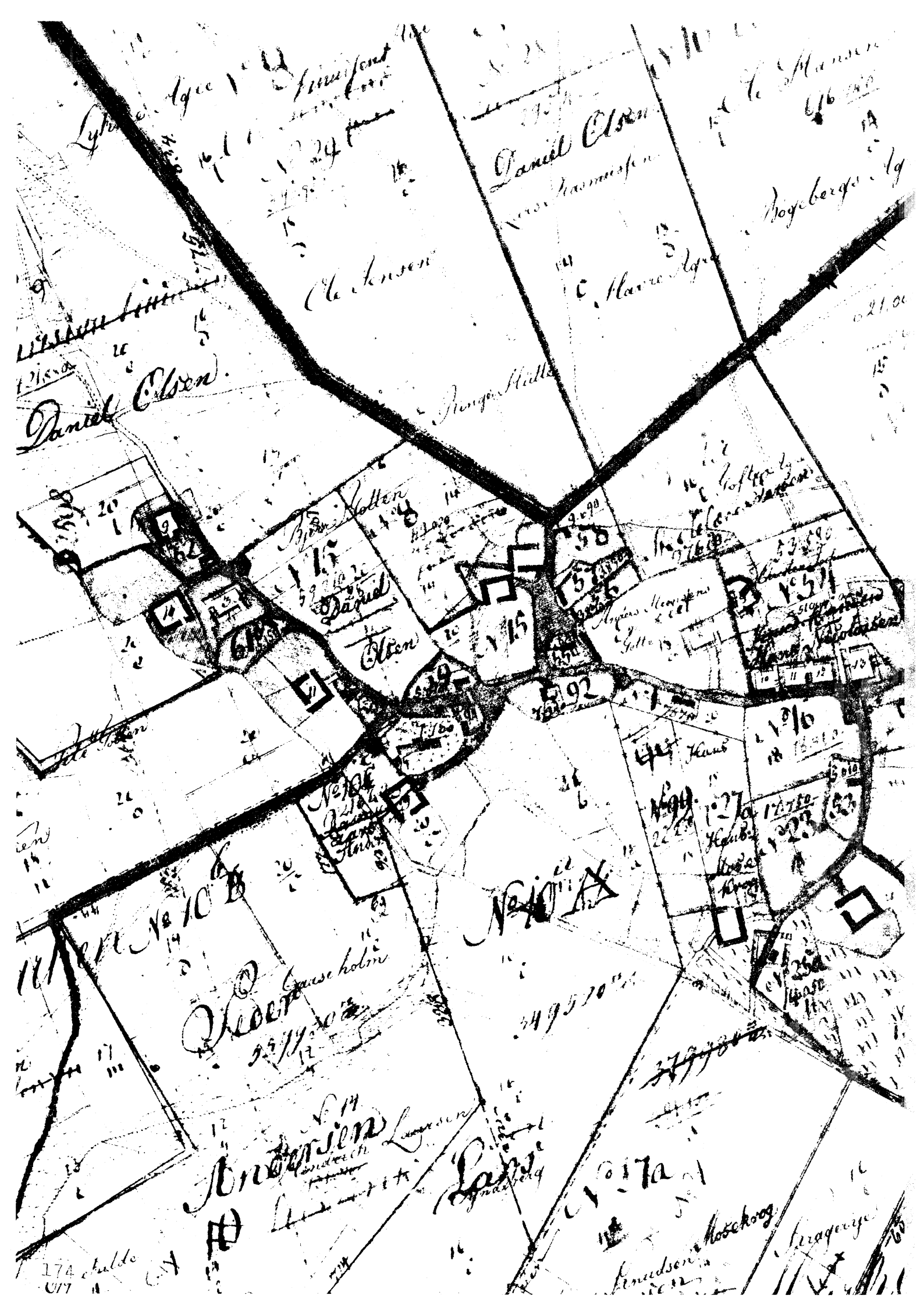
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

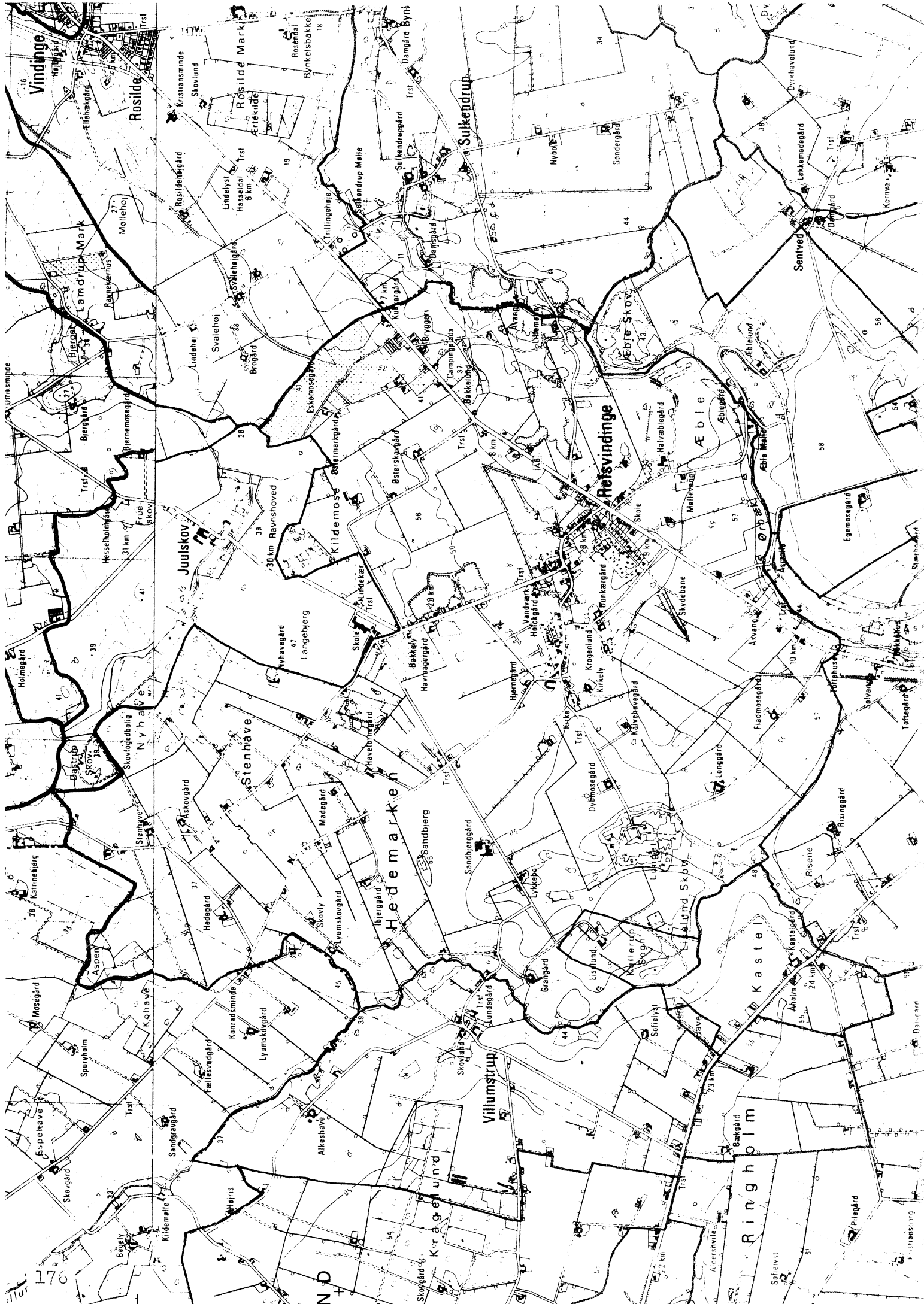
Relikt-vurdering: Interesse

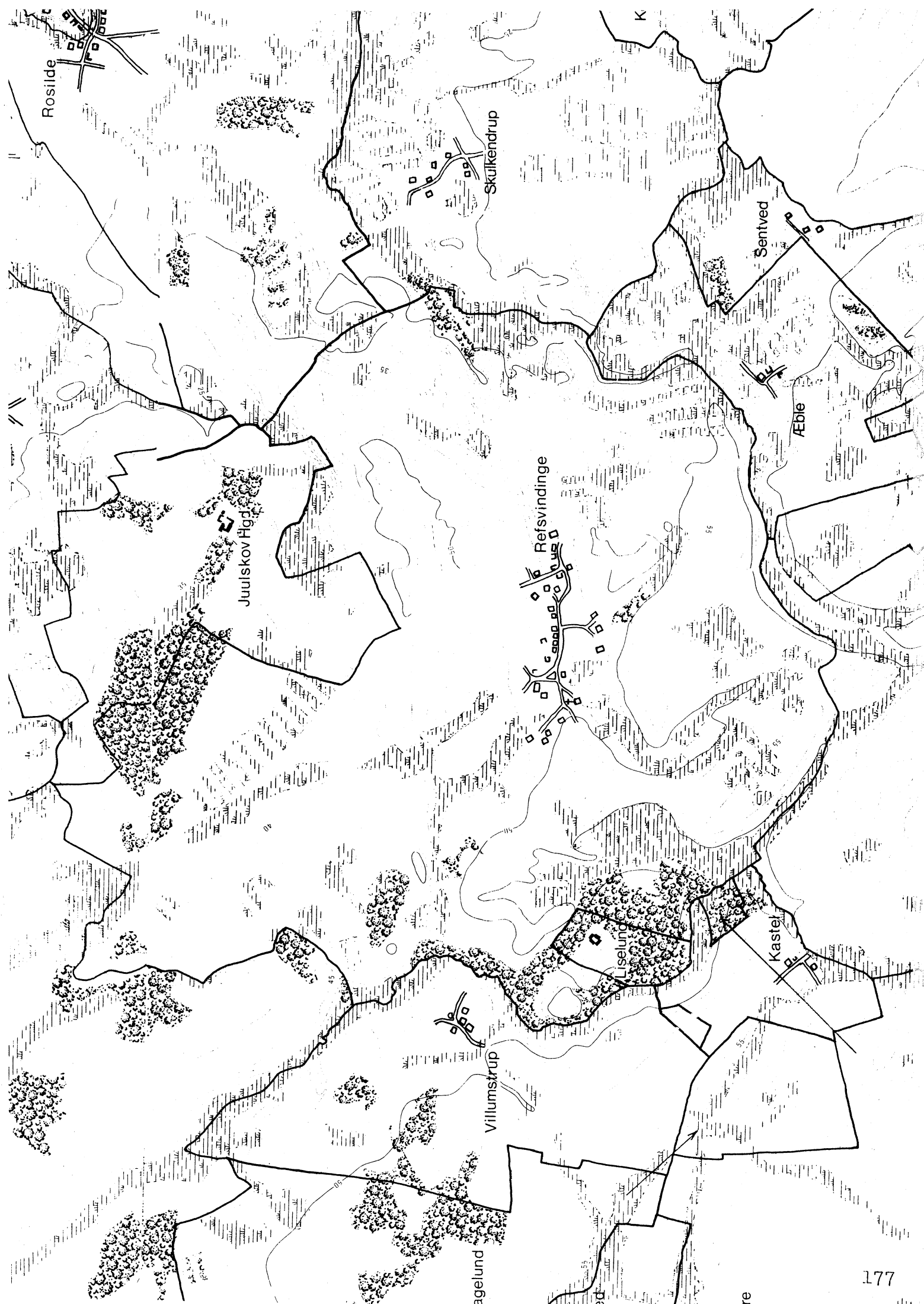
- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret de fleste udskiftningshegn samt større eng- og skovarealer, men er præget af ny bebyggelse.
- 3) Særlige relikter: Kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Dastrup, Lunde mølle og Rulle-mølle. Omkring 7 frilagte gårdtomter.

SENTVED

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
----------	---------------------	-------------------	----------------

Navn: Sentved	Navnetype: -tved
----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Sentved er nævnt første gang 1492 i formen Santwed. Forleddets tolkning er usikker, en mulighed er et navneord, glɔa. sǣnn, som betyder trætte, proces. Efterleddet er tved, glɔa. thwet, som betegner rydning, fældet skov.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt i middelalderen efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd.

De tre gårde ligger samlet ved den nordøst-sydvestgående bygade. Ved den ene af gårdene er aftegnet et enkelt hus.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☒ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1805-09 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Dyrkningsfællesskab med Ørbæk, Vangelag med Refsvindinge og Ørbæk.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod nord.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd mod øst.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturlig afgrænset mod Æble og Ørbæk.

☒ overvejende agerjord.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
----------	---------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Tre af de oprindeligt 5 gårde ligger stadig i byen, men den oprindelige bygade er forsvundet. Tofteskellene er delvis bevaret ved de to sydligste gårde. Udskiftningshegnet der går op til byen er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

In del af stjerneudskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

STATISTIK

Areal: 173 ha., heraf opdyrket 1688: 48%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	42	31	34	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	3	5	5	5	5	7
Huse:							
Huse m/ jord:						3	6
Huse u/ jord:							
I alt:	5	3	5	5	5	8	13

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
100 1664		3	2	8,4
100 1688		5		6,2
100 1844		5		6,8
54 1903	3	4		4,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	20	41	47
Børn:	13	6	3
I alt:	33	47	50

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
----------	---------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Tre af de oprindeligt 5 gårde ligger stadig i byen, men den oprindelige bygade er forsvundet. Tofteskellene er delvis bevaret ved de to sydligste gårde. Udskiftningshegnet der går op til byen er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

En del af stjerneudskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
----------	---------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

- 1) Anlægstype. Den lille skovrydningsby af middelaldernavnetypen -tved er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Sentved er udparcelleret af moderbyen Ørbæk. Senere er af Sentved udparcelleret Æble. De tre byer havde i 1682 integreret dyrkningsfællesskab. En Gammeltofte vidner om en forgængerbebyggelse. I 1600-tallet var der kun lidt skov tilbage i ejerlavet.
- 2) Udviklingstype. Byen samledes i løbet af 1700-tallet under den indensogns hovedgård Ørbæklunde. Byen havde allerede i 1664 et egaliseret præg og bibeholdt dette endnu i 1844. Overgangen til selveje skete sent og ledsagedes af begrænset ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

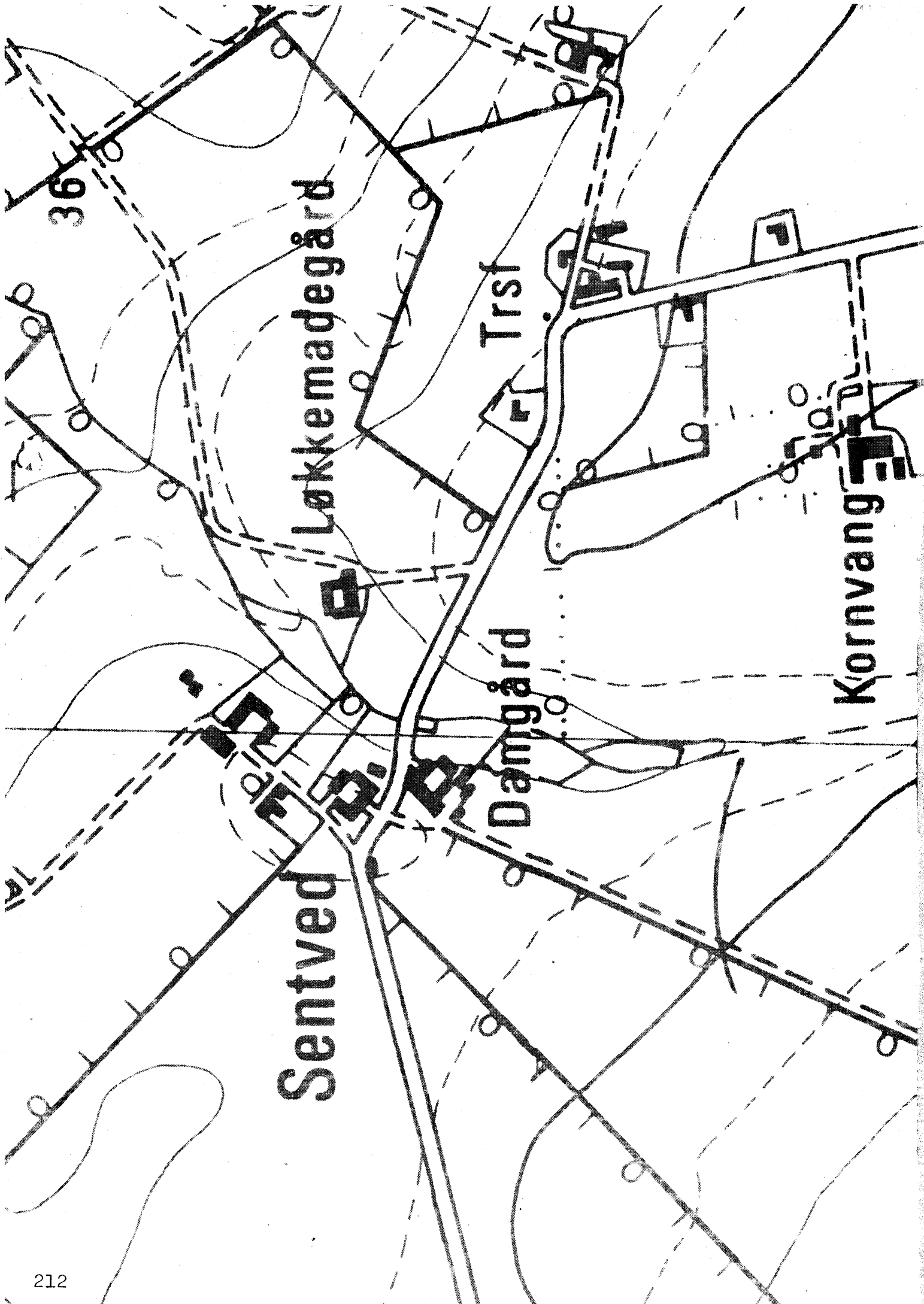
- 1) Bytomten er delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte, 1 frilagte gårdtomt.

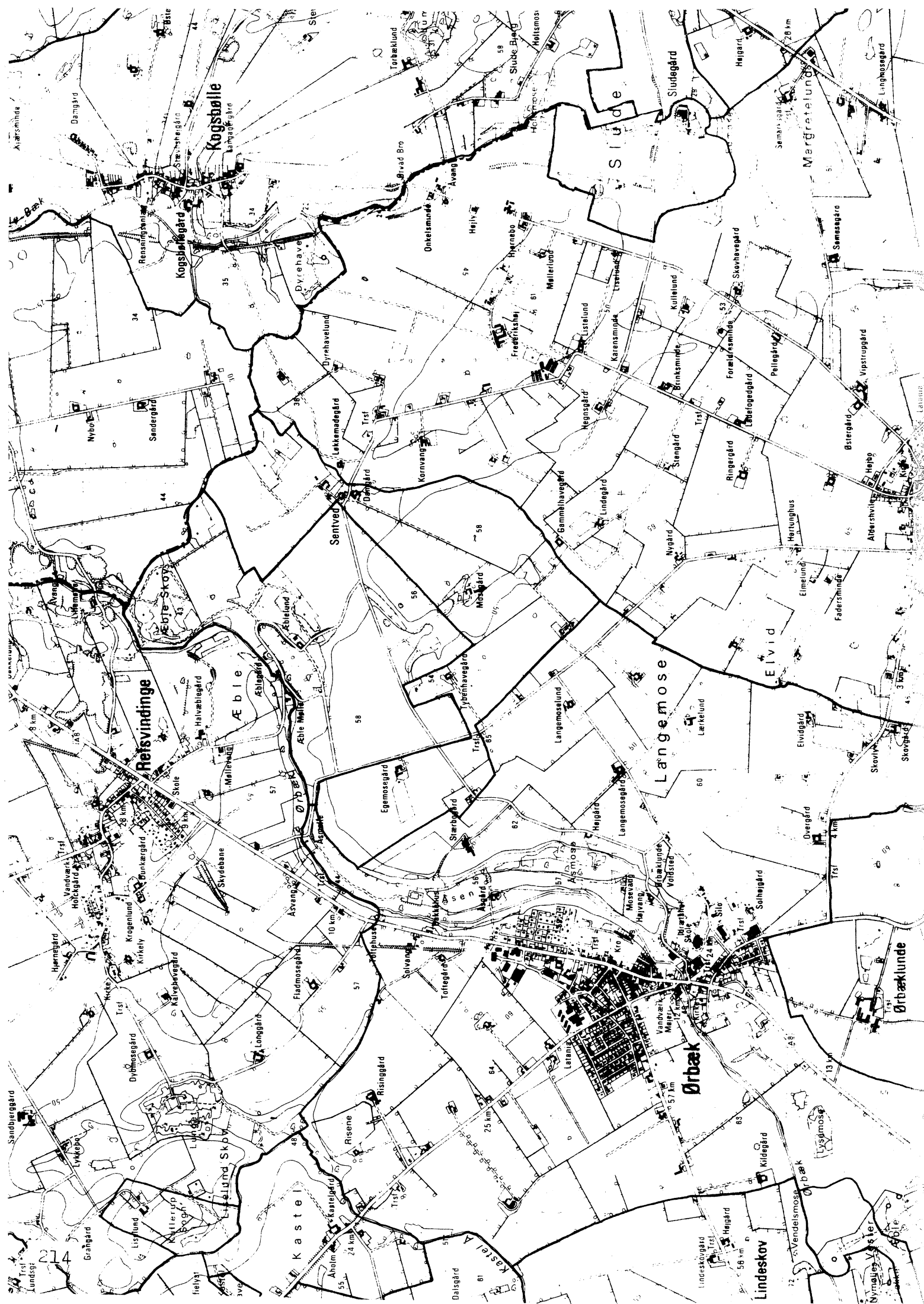
FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

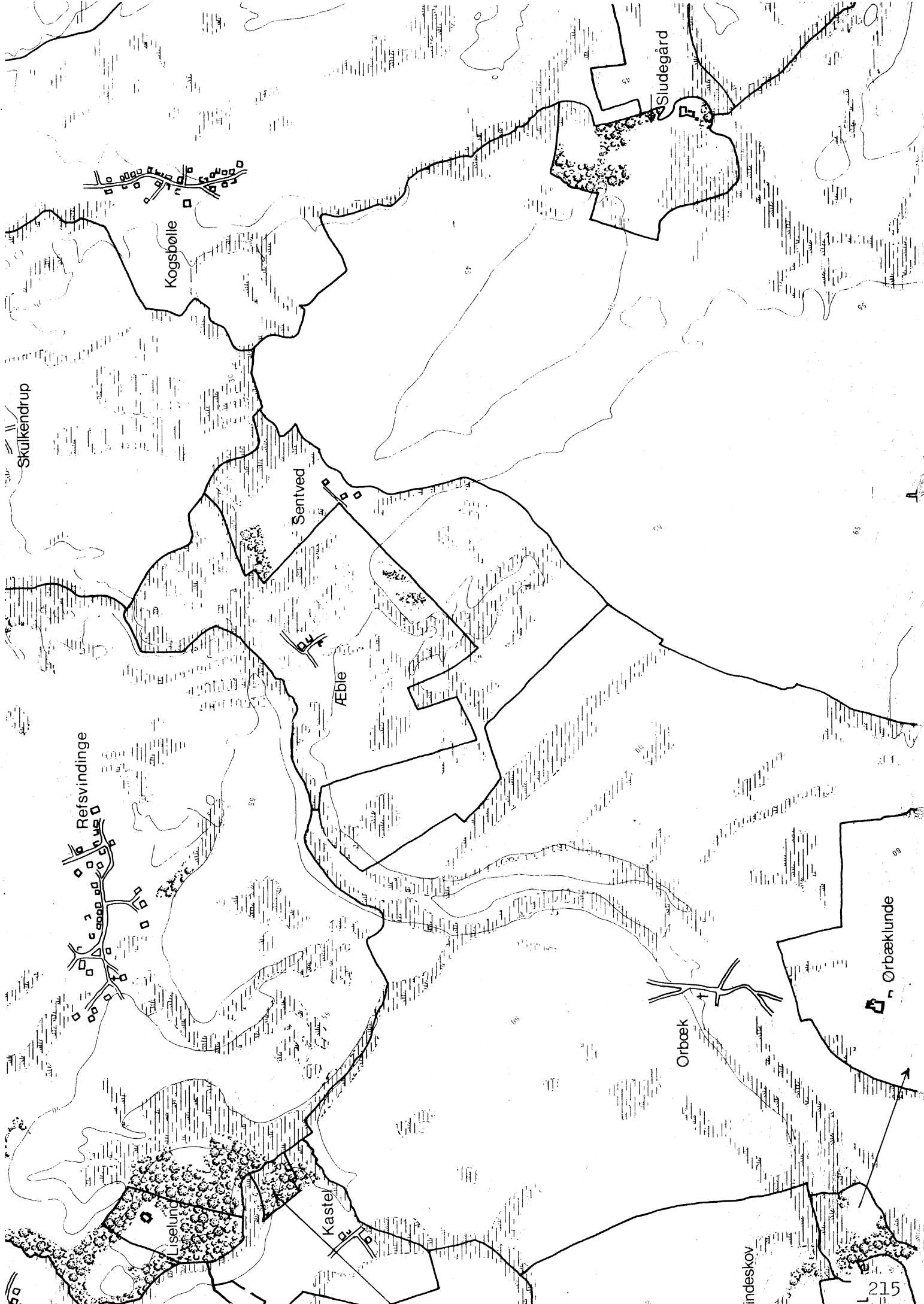
Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					2		3	
1844	1				3	3	1	
1903	7	5				1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det kun 173 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 48%. Tallet skal dog tages med forbehold da Sentved havde dyrkningsfællesskab med moderbyen Ørbæk og Æble, hvorfor ejerlavsgrensen først fastlagdes ved udskiftningen. Byen havde trevangsbrug og takseredes i 1684 til 31 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 34 tdr. htk. I 1626 nævnes, at en af gårdene har skov til 3 svins olden. Sentved er som skovrydningsby udparcelleret af Ørbæk senere er Æble udskiftet af Sentved. I 1682 omtales en Gammeltofte i Toftevejsmark. Formentlig vidnesbyrd om en forgængerbebyggelse (evt. for Ørbæk?). Sentved stjerneudskiftedes fra 1805 og siden er 2 gårde flyttet ud. I midten af 1400-tallet havde Lykkesholm 1 gård i Sentved. I 1610 havde den indensogns hovedgård Ørbæklunde (atdømme efter de manglende skattefri ugedagsbønder i mandtallet) samlet 2 gårde i byen. I 1770 var Ørbæklunde nået op på 4 gårde og inden 1802 var alle 5 gårde samlede under hovedgården. Endnu i 1844 var hovedparten af byen i fæste, men inden 1903 var overgangen til selveje stort set tilendebragt. Antallet af gårde var fra 1572 og endnu i 1844 på 5, men steg herefter til 7. Hus- og befolkningstallets ekspansion i det 19. årh. ligger under det normale. Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen havde allerede et egaliseret præg i 1664, hvor de 5 gårde alle havde fra 7-9 tdr. htk. I 1802 var de 5 fæstegårde på 6-7 tdr. htk.

Kogsbølle

Sludegård

Sæved

Æble

Refsvindinge

Liselund

Kæstel

Orbæk

Ørbækklunde

Lindeskov

215

SVINDINGE

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
----------	------------------	-------------------	--------------------

Navn: Svindinge	Navnetype: -Inge
------------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Svindinge er nævnt første gang 1376 i formen Swinninge. Forleddet er navneordet, gl'da. Swithning, som betyder afbrændt område. Navne på -inge, gl'da. ing, forudsætter fortrinsvis naturnavne, dels oprindelige appellativer.

Anlægstype: Adel	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Svindinge er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Svindinge sogn fødtes 1815 lægprædikanten Niels Johansen, 1844 zoologen Georg Winther, 1852 plovfabrikanten A. Jakobsen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
----------	------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byens gårde ligger meget tæt, men uregelmæssigt samlet omkring den nord-syd gående vejforte og dennes udgreninger. Kirken ligger på vestsiden af vejforten midt i byen. Husene ligger spredt langs vejnettet i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1770+1805 figur: Blokudskiftning store, men uregelmæssige blokke.

d. Udflytning Ca. 28-30 gårde.

☒ ved udskiftningen 20 gårde.

☒ efter udskiftningen 8-10 gårde.

Flyttet ud både syd og nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn/Centralfyn. Ekstramarginale smeltevandsdale. Tunnel dal mod N.

jordbund: Glacialt moræner med smeltevandssand og ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod nord og syd, ellers ikke.

☒ overvejende ager.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

Små spredte engområder - skovområder i den NV og SV del.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
----------	------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun ca. 25% af byens gårde tilbage i byen. Der er sket en større nybebyggelse i byen, både langs vejnettet, på en del af de gamle gårdtomter og i et område vest for byen. Toftestrukturen er næsten helt opløst. Vejnettet er stort set intakt, bortset fra at vejforten er forsvundet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i den NV og SV del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
-----------------	------------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: opdyrket i 1688: 48% (hele sognet)							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	294	261	248				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		1 ⁺	33 ⁺	33 ¹	34	39 ¹	38 ¹
Huse:			20 ²		?		
Huse m/ jord:				3		28	40
Huse u/ jord:				3 ³			31
I alt:			53	39	(34)	67	109
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(38%) 1664	3	10	19	9,2			
(30%) 1688	7	11	15	7,9			
(79%) 1844	7	31	1	5,7			
(74%) 1903	11	25	2	5,5			
Folketal:							
	1787 ¹	1845 ¹	1901 ¹				
Voksne:	277	359	461				
Børn:	164	164	181				
I alt:	441	523	642				

1. Incl. Lunde mølle og Røds mølle

2. Incl. Røds mølle

3. Tallet er misvisende lavt

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
----------	------------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		32	20*		
1844	4	2			35	26		
1903	21	45			17	26		

Udviklingsbeskrivelse:

I 1688 var 48% af Svindinge sogn opdyrket. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 261 tdr.htk. og tilsvarende til 248 tdr. i 1844. Sognet rummede i 1571 ikke færre end 4 møller, og har desuden været skovrigt. I 1571 havde præstegården ikke færre end 9 skovmål. Glorup hovedgård omtales fra 1390. Fra 1441-1506 udvidedes Glorup marker støt ved adskillige godshandler og omkring 1580 var det lykkedes at samle hele sognet, ligesom hovedgårdens jord blev udskilt i et stenomkranset enemærke. Med sine 135 tdr.htk. var Glorup i 1664 en af Fyns største hovedgårde. En landsby Tårup - vest for Glorup - nævnes endnu omkring 1500. Den er senere lagt under Glorups takst. Vest for Glorup lå også sognets ældste kirke, der blev nedrevet omkring 1580. Anhof (tidligere Eskemose, Ovenskov) nævnes som væbnergård sidst i 1400-tallet. Snart efter blev den lagt til Glorup, hvorunder den forblev frem til 1916. Syd for Svindinge ligger Borupgård, formentlig resten af en nedlagt middelalderlandsby Brorup. Nord for Svindinge ved Kongshøj Å ligger to voldsteder.

Svindinge blokudskiftedes i 1770 og 1805, og siden er 28-30 gårde flyttet ud.

I senmiddelalderen havde byen et dominerende indslag af selvejere. I 1537 havde kronen 9 selvejergårde, foruden 3 tidligere bispegårde og 2 kirkegårde. Den indensogns hovedgård Glorup havde i 1497 9 gårde i Svindinge og tog allerede året efter lovhævd på sit enemærke. Sidst i 1500-tallet havde Glorup samlet hele byen (på nær præstegården) og denne situation holdt sig endnu ind i 1800-tallet. I 1793 oprettedes stamhuset Moltkenborg af Glorup, Anhof og Rygård og frasalget af fæstegods strakte sig ind i det 20. årh. Antallet af gårde er formentlig dalet frem til 1688 som følge af hovedgårdseksponering. Endnu i 1688 lagdes en del Svindinge jord under hovedgården. Overgangen til selveje ledsages af beskeden vækst, ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. ligger under det normale.

Gårdene var i 1684 forholdsvis store. I 1766 havde Glorup egaliseret landsbyen, der da bestod af 30 gårde a 6-5-3-1₃₂ tdr.htk., foruden 4 halve gårde og 24 huse. I 1660 blev præstegårdens jord magelagt, således at jorden blev samlet et sted i hver vang. Formentlig er dette sket i forbindelse med inddragelse af jord under hovedgården.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Svindinge
----------	------------------	-------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

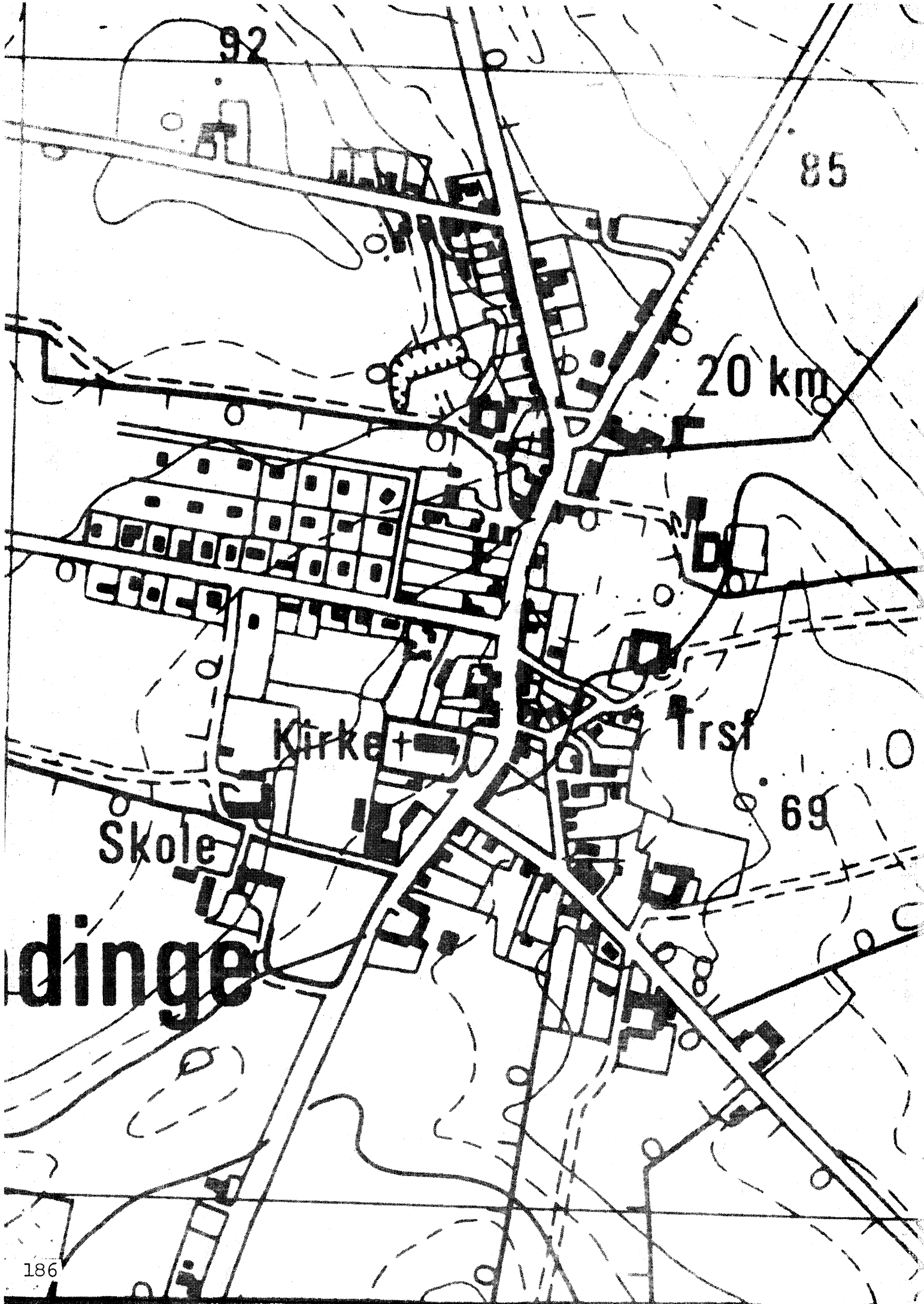
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den store kirke-adelby af før-vikingetypen -inge er centraltplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Af det oprindelige ejerlav er udparcelleret hovedgårdene Glorup og Anhof, samt torperne Brorup og Tårup. Tårup lagdes senere under Glorup, medens der af Brorup kun eksisterer en enkelt gård. I ejerlavet findes desuden 2 møller, Røde mølle (Regissegård) og Lunde Mølle. To voldsteder vidner om en middelalderlig hovedgård.
2. Udviklingstype. Byen havde i senmiddelalderen et betydeligt indslag af selvejergårde. I løbet af 1500-tallet samledes byen under Glorup, der flere gange udvidede hovedgårdsmarkerne på landsbyens bekostning, nedrev og flyttede kirken, samt egaliserede landsbyen. Overgangen til selveje skete sent og fulgtes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med mange udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: kirke (fra 1580), stiftelse fra 1852.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Brorup, omkring 12 frilagte gårdtomter.

4-11-68

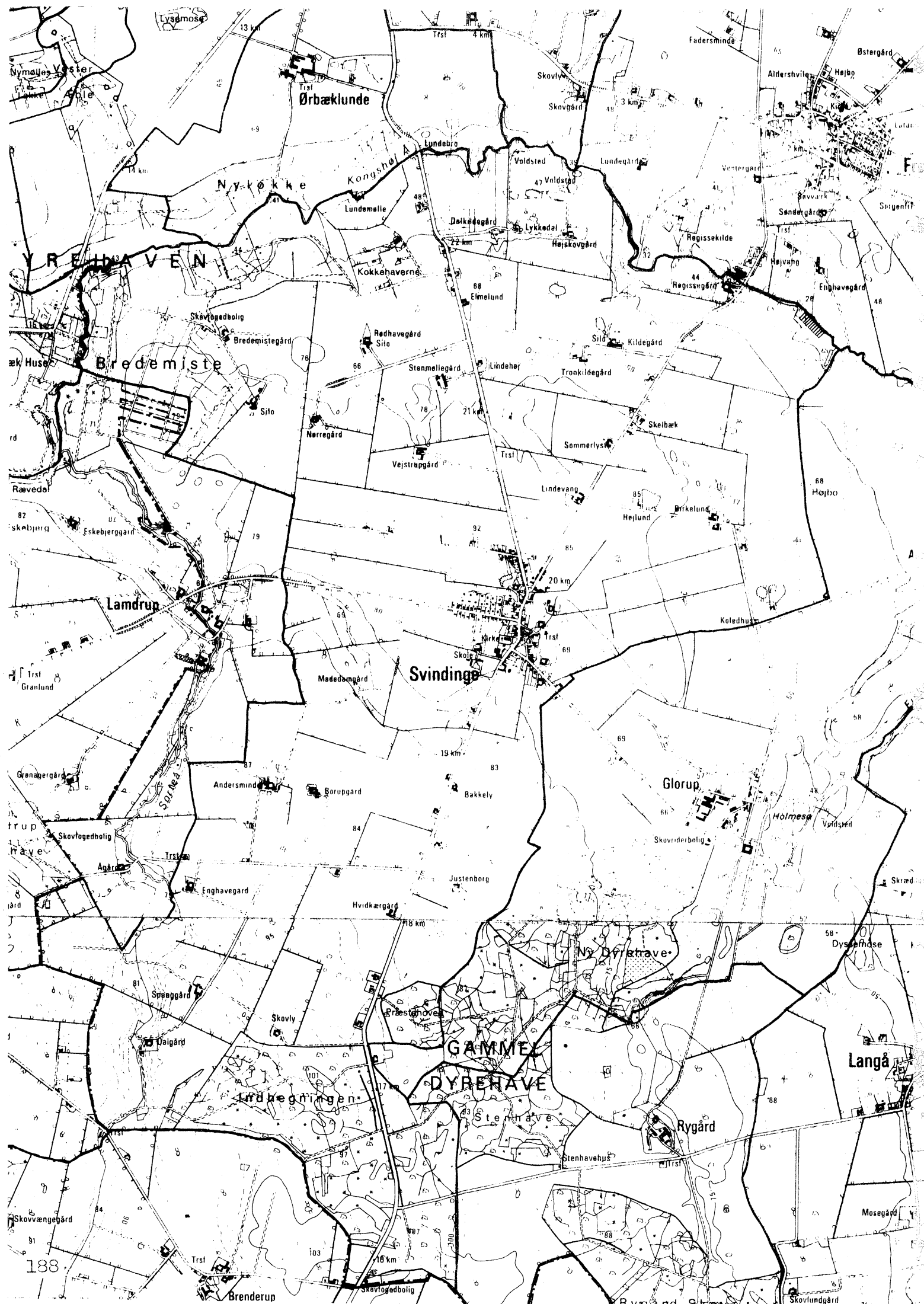
[Faint handwritten notes at bottom left:]

~~James G. Thompson~~
J. G. Thompson

Thomas Christensen

12-11 *Paula Larsen*

Torgem Amuse

SÅDERUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ullerslev	Sogn: Kullerup
-----------------	--------------------------------	----------------------------------	------------------------------

Navn: Såderup	Navnetype: -torp
-----------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Såderup er nævnt første gang 1482 i formen Saaderup. Forleddet er navneordet, glda. sath, som betyder udsød, korn, afgrøde.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--------------------------------	---

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er opstået ved udflytning fra en adelby (her: Kullerup og Skellerup).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ullerslev	Skellerup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt placeret omkring et vejnet der består af en nord-sydgående vej med en udløber mod øst. Husene ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Skov lige vest for byen.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning. regelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 4 gårde.
☒ efter udskiftningen 9 gårde flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 + 1 sås årligt

Dyrkningsfællesskab med Biskopstorp og Skovballe vangelag med Kullerup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform:

jordbund: Overvejende moræner .

naturlig afgrænsning: Delvis mod øst og vest.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov

☐ blandingsøkonomi med

Eng og skov i den vestlige del, eng i den østlige.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ullerslev	Sogn: Skellerup
----------	---------------------	-----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Over halvdelen af byens gårde er flyttet ud, heraf de fleste fra nord-sydgående vej. Der er kun i ringe omfang sket nybyggeri i byen. Vejnettet er stort set uforandret, bortset fra at der er lavet en gennemgående vej øst for byen. En stor del af toftesystemet er velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engarealer syd for byen og midt i den sydlige del af ejerlavet. Skov vest for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ullerslev	Skellerup

STATISTIK

1

Areal: 589 ha., heraf opdyrket 1688: 52%.

Tønder hartkorn	1664 ¹⁾	1688 ¹⁾	1844 ¹⁾	1903
	190	122	118	

Bebyggelsesenheder:

	1571 ¹⁾	1610 ¹⁾	1664 ¹⁾	1688 ¹⁾	1797 ¹⁾	1844 ³⁾	1903 ³⁾
Gårde:	28	21	23	22	25	32	30
Huse:	2	5	3		18		
Huse m/ jord:				1		45	39
Huse u/ jord:				2		5	30
I alt:	30	26	26	25	43	82	99

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
48 1664	3	12	8	8,3
41 1688	9	11	2	5,5
91 1844	29	3		2,6
77 1903	28	2		2,5

Folketal:

	1787 ²⁾	1845	1901
Voksne:	277	233	271
Børn:	147	159	176
I alt:	424	392	447

1) Incl. Skovballe. 2) Hele sognet. 3) Excl. Skovballe 1844: gårde. 1905 5 gårde og 4 huse.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ullerslev	Sogn: Skellerup
----------	---------------------	-----------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	6		11	1	2	2	4	
1844	28	38				5	4	7
1903	30	68						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 589 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%. Byen havde da tre-trevangsbrug og takseredes i 1684 til 122 tdr.htk. Såderup synes udflyttet og udparcelleret fra henholdsvis Skellerup og Kullerup og byen var delt mellem disse to sogne. Byen havde dyrkningsfællesskab med Biskopstorp. Den nordlige bydel af Såderup bar allerede fra 1400-tallet navnet Skovballe. I forbindelse med udskiftningen fik Skovballe sit eget ejerlav. I øvrigt blev sognegrænsens forløb i området yderst kompliceret i forbindelse med udskiftningen, hvor man som princip lod den enkelte gårds jord følge den ene eller det andet sogn. Såderup blokudskiftedes i 1793 og siden er 13 gårde flyttet ud.

I 1482 stiftedes et vikarium i Odense Skt. Knuds Kirke af bl.a. 1 gård i Såderup. Herforuden fandtes der i senmiddelalderen 2 kirkegårde i byen, der i øvrigt domineredes af kronen. I 1664 havde kronen i alt 17 gårde i byen (incl. 6 selvejergårde), medens den indensogns hovedgård Juulskov havde 2 gårde og 1 hus. I 1760 var Juulskovs andel øget til 5 gårde og 9 huse, medens Hindemae i 1778 havde 3 gårde og 2 huse. Overgangen til selveje skete forholdsvis tidligt og var stort set afsluttet i 1903.

Antallet af gårde varierer fra 22-25 (28) i 1500-1700-tallet (i 1610 mangler de skattefri indensogns ugedagstjenere til Juulskov). I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet kraftigt, medens husekspansionen har normalt omfang. Gårdene var i 1684 gennemsnitlig ret små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ullerslev	Skellerup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

- 1) Anlægstype. Den store udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har ager/skov orientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type. Såderup var delt mellem Kullerup og Skellerup sogne. En nordlig bydel, Skovballe, opfattes undertiden som en selvstændig bebyggelse. Ved udskiftningen fik Skovballe sit eget ejerlav.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes helt op i 1600-tallet af kron-gods, herunder selvejergårde, medens de indensogns hovedgårde Juulskov og Hindemae kun spillede en mindre rolle. Overgangen til selveje skete forholdsvis tidligt og ledsagedes af kraftig ekspansion. Byen synes aldrig egaliseret.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningsghegnene samt større eng- og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Omkring lo frilagte gårdtomter.

ebanke

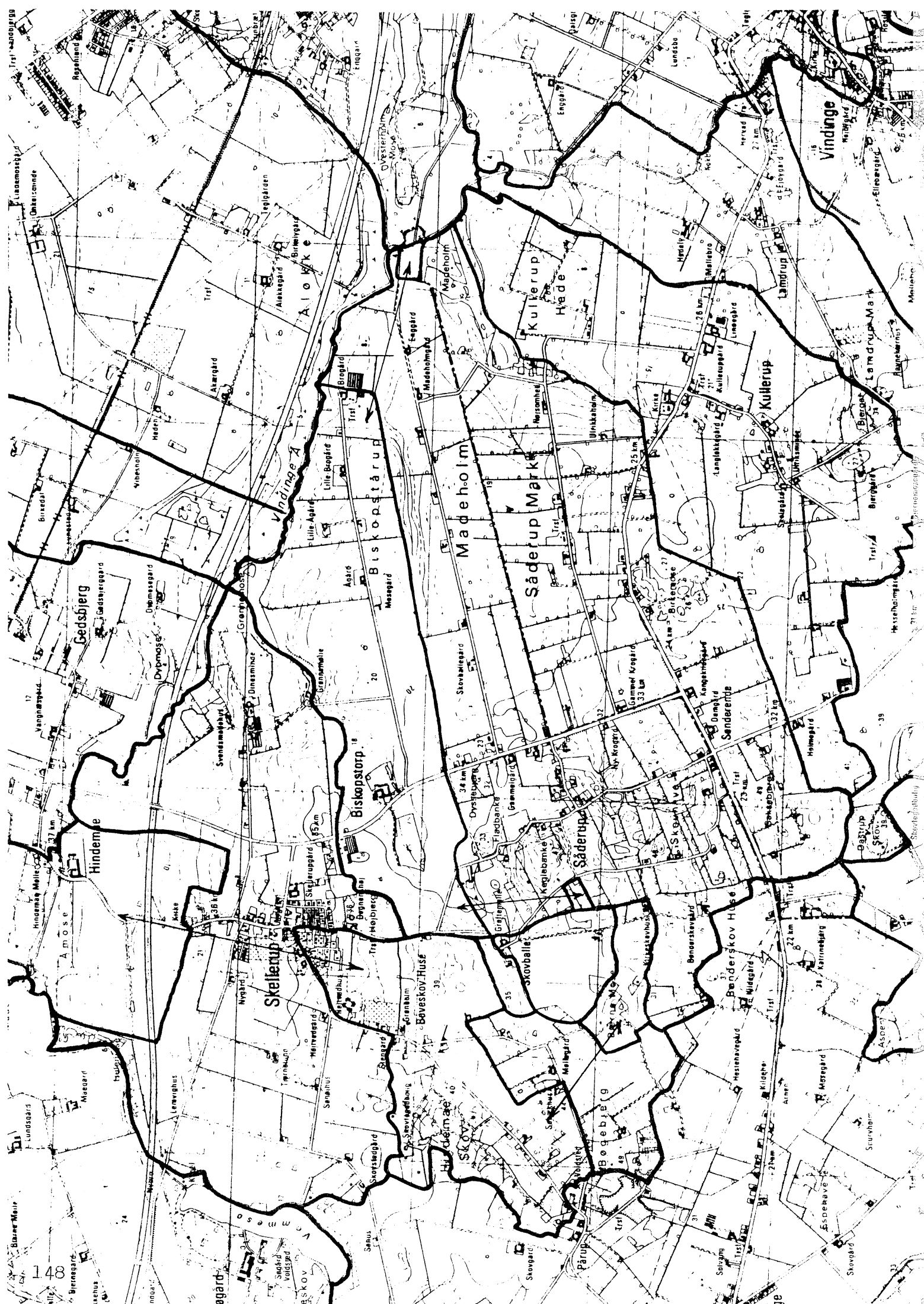
Såderup

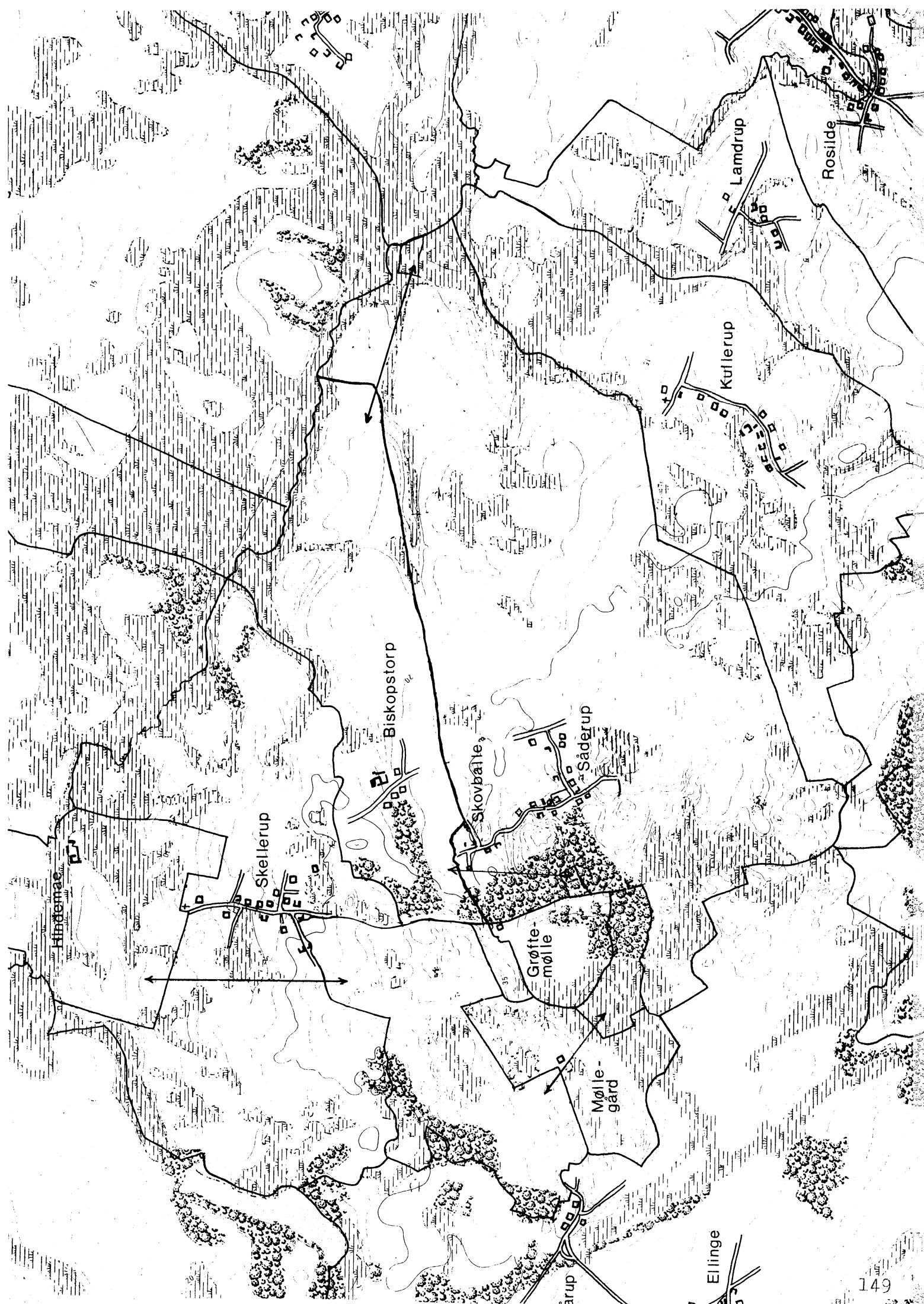
Ny-Krogård

49

x Skovhøve

TÅRUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Navn: Tårup	Navnetype: -torp
----------------	---------------------

Bemærkninger:

Tårup er nævnt første gang 1361 i formen Thorpe. Navnet er en form af torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en udflytterbebyggelse, der er opstået ved udflytning fra en adelby (her: Frørup). Filialkirken til Frørup kirke opført i Tårup 1883.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Frørup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt spredt langs den ret snoede nord-sydgående vej og dens udgreninger. Visse steder er gårdene koncentreret i grupper, f.eks. i den sydlige del og i den midterste del, mens de andre steder ligger enkeltvis eller i en gruppe på 2 gårde. Husene ligger spredt mellem gårdene. Der er ingen bebyggelse langs den nord-sydgående vej vest for bygaden (den er sandsynligvis også på grund af sit lige forløb yngre end bygaden).

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokudskiftning, store men ret uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 7 gårde. Ca. 20 gårde.
☒ efter udskiftningen Ca. 13 gårde, flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 2 + et antal skovløkker

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldale gående fra nordøst til sydvest. Enkelte terrænskrænter og israndsbakker.

jordbund: Overvejende moræner med en del forekomster af ferskvandstørve og -dynd.

naturlig afgrænsning: Mod sydvest og øst, ellers ikke.

☐ overvejende

☐ overvejende

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov: Eng og skov spredt i hele ejerlavet - især øst for byen.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Ca. 60% af byens gårde på udskiftningstiden er flyttet ud. Størstedelen af de gamle bytomter er bebyggede påny, ligesom der også er opstået et mindre boligkvarter i området nord for den nybyggede kirke. Derved er bebyggelsen blevet mere sluttet end den var på udskiftningstiden. Vejnettet er stort set uforandret. En del af tofteskellene er bevaret i byen, især i den sydlige halvdel.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Flere mindre skovarealer øst for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Frørup

STATISTIK

Areal: 1099 ha., heraf opdyrket i 1688: 50%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	289	177	197				
Bebyggelsesenheder:							
	1568-72	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	15	31	45	42	34	41	43
Huse:	26	19	6		27		
Huse m/ jord:				7		34	40
Huse u/ jord:				8		3	45
I alt:	41	50	51	57	61	78	128
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(47%) 1664	16	17	12	6,4			
(69%) 1688	30	8	4	4,1			
73 1844	18	22	1	4,4			
60 1903	26	16	1	3,9			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	217	359	534				
Børn:	127	215	223				
I alt:	344	574	757				

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Frørup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4		4	1			37	5
1844	4	6					37	31
1903	26	72					17	13

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1099 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 50%. Byen havde da trevangsbrug men hele den østlige del af sognet (kystskovbæltet) var individuelle skovløkker. De to enestegårde Kongshøj og Lundsgård (Tårup Lunde) havde ikke del i vangene men jorden samlet i indhegnede løkker. De to udparcellerede småbebyggelser Slude og Langæble var integrerede. Hele ejerlavet (incl. Kongshøj og Lundsgård) takseredes i 1684 til 177 tdr.htk. og i 1844 til 197 tdr.htk. I 1500-tallet var der tale om et betydeligt fiskeri og bebyggelsen var i øvrigt stærkt præget af kystskov. Tårup er derfor løst opbygget med et betydeligt indslag af småbol. Sludegård, der var væbnergård i 1300-tallet, havde skov til 350 svins olden i 1611. Eske Brocks 5 gårde i Tårup havde i 1626 skov til 106 svins olden. Skovene var dog på hastig tilbagegang i 1600-tallet og i 1664 takseredes Slude således kun for 74 svins olden. Adskillige af småbrugene gav i 1600-tallet torsk som landgilde. I 1580 omtales en gammel ørredgård. De løst grupperede gårde har delvis haft egne navne. I 1300-1400-tallet omtales således 3 gårde i Tårup kaldet Horsehave. Overgangen til enkeltliggende gårde er jævn.

Tårup blokudskiftedes i 1792 og siden er 20 gårde flyttet ud.

I 1300-tallet ejede Niels Tuesen 3 gårde, Horsehave i Tårup, ligesom den nærliggende hovedgård Tange havde en enkelt gård. I 1475 havde Løgismose 2 gårde i Tårup, medens Bent Bille i 1479 erhvervede 3 gårde i byen. Byen domineredes dog af kron- og kirkegods. I 1537 havde kronen under Nyborg len 4 selvejergårde, 5 fæstegårde, Lundsgård og 3 gårde i Slude. Under Frørup præstegård hørte i 1572 3 smågårde ligesom kirken havde en enkelt gård. I 1664 havde kronen afhændet en del af sit gods, og byen domineredes nu af Glorup (14 gårde, 1 hus), Holckenhavn (13 gårde og 3 huse) samt Ravnholt (8 gårde og 1 hus). I 1766 havde Glorup 10 gårde (incl. Lundsgård og Kongshøj) samt 4 huse, medens Vejstrup og Mullerup havde enkelte gårde. Holckenhavn udbyggede yderligere sin stilling. I 1809 havde hovedgården foruden Langæble og Slude (gårdene egaliseret under ét) 19 gårde a 6-2-o-¹³/₃₈ tdr.htk. og 10 huse a 3 skpr. i Tårup. Overgangen til selveje skete sent og var endnu i 1903 langt fra afsluttet.

Bebyggelsen synes i kraftig vækst i 1500-1600-tallet idet der tilkommer en række nye småenheder på grænsen mellem gård- og husklassen. I 1664 var der 9 sådanne bolshuse a 1-3 tdr.htk. Holckenhavn havde i 1588 to sådanne småenheder, der havde indtaget jord fra skoven. Fra midten af 1600-tallet til 1903 synes gårdtallet imidlertid stabiliseret (i 1774 er en række af de små gårde regnet fra huse). Hus- og befolkningstallet stiger i normalt omfang igennem det 19. årh. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen udsættes kun for (omfattende) lods-ejervise egaliseringer. I 1883 opførtes en kirke i Tårup.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Frørup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den store udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har ager-orientering. Byformen er en løst opbygget slynget vejby med glidende overgang til selvstændige gårdgrupper og enestegårde. Bebyggelsen er stærkt præget af sin kystskovplacering: 1) gårdene er ret små, 2) betydeligt indslag af fisker- skovbol, 3) udparcellerede skovenestegårde, 4) betydelig vækst og skovrydning i 1500-1600-tallet, 5) skovløkker ved siden af de egentlige vange.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalder af kron- og kirkebesiddelser. I 1600-1700-1800-tallet var Holckenhavn og Glorup (Moltkenborg) dominerende besiddere. Holckenhavn foretog omfattende egaliseringer på sin andel. Overgangen til selveje skete etapevis og som helhed sent. Den fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en særdeles typeren kystskov landsby med forholdsvis få udviklingsmæssige karakteristika.

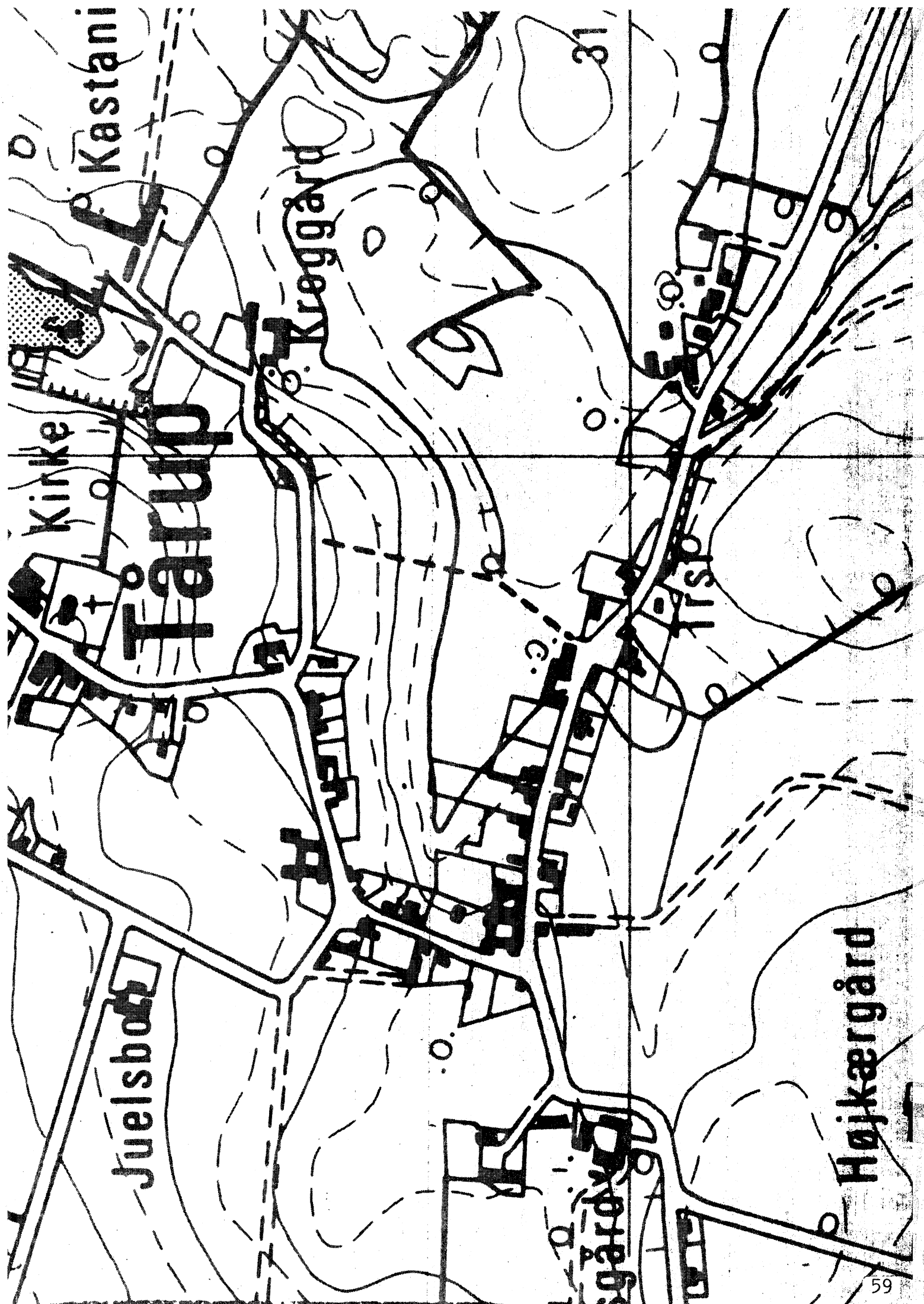
Relikt-vurdering: Interesse

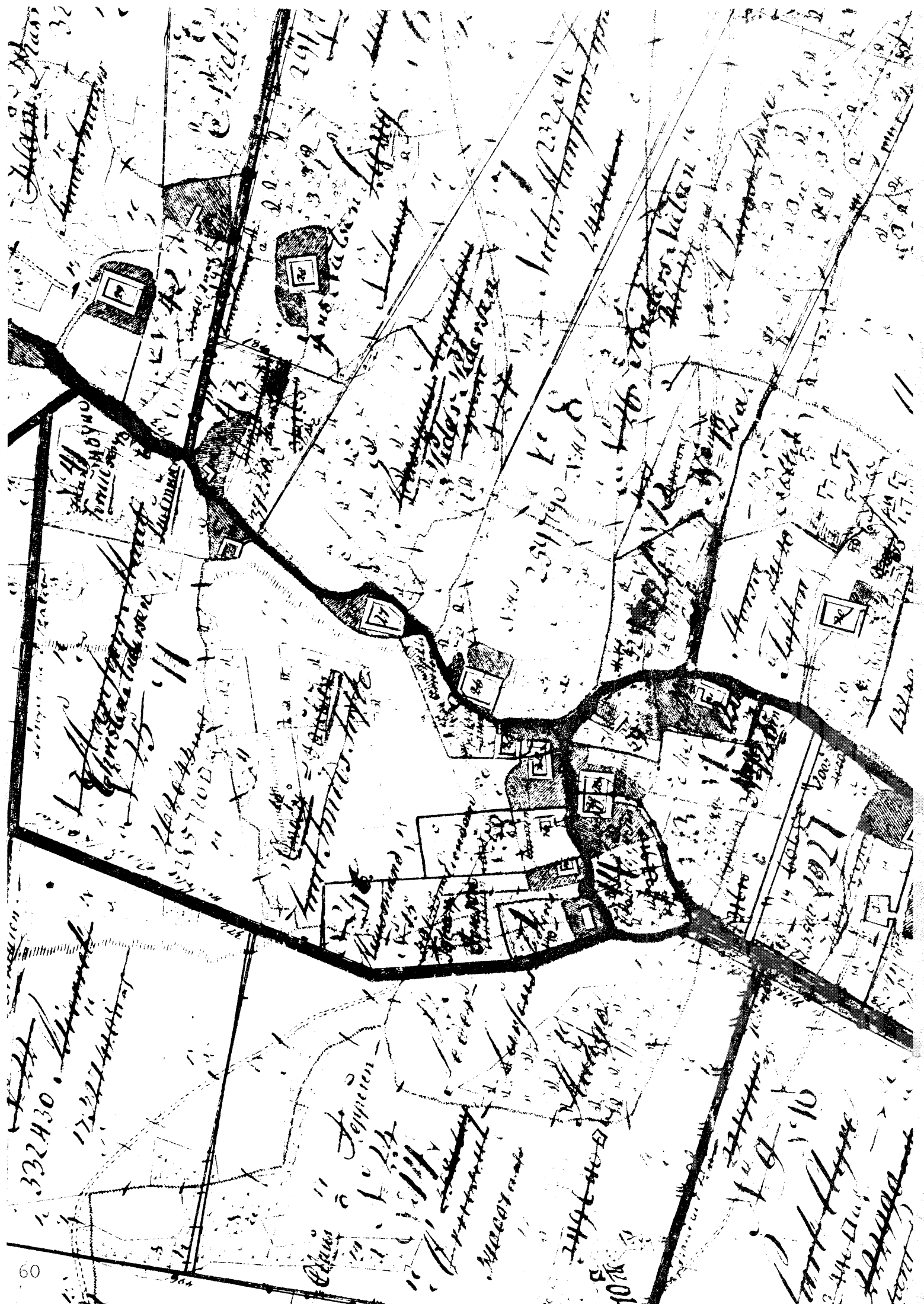
1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt flere mindre skovarealer.
3. Særlige relikter: Kirke fra 1883.
4. Arkæologiske interesser: Omkring 5 frilagte gårdtomter.

Dyrhavel

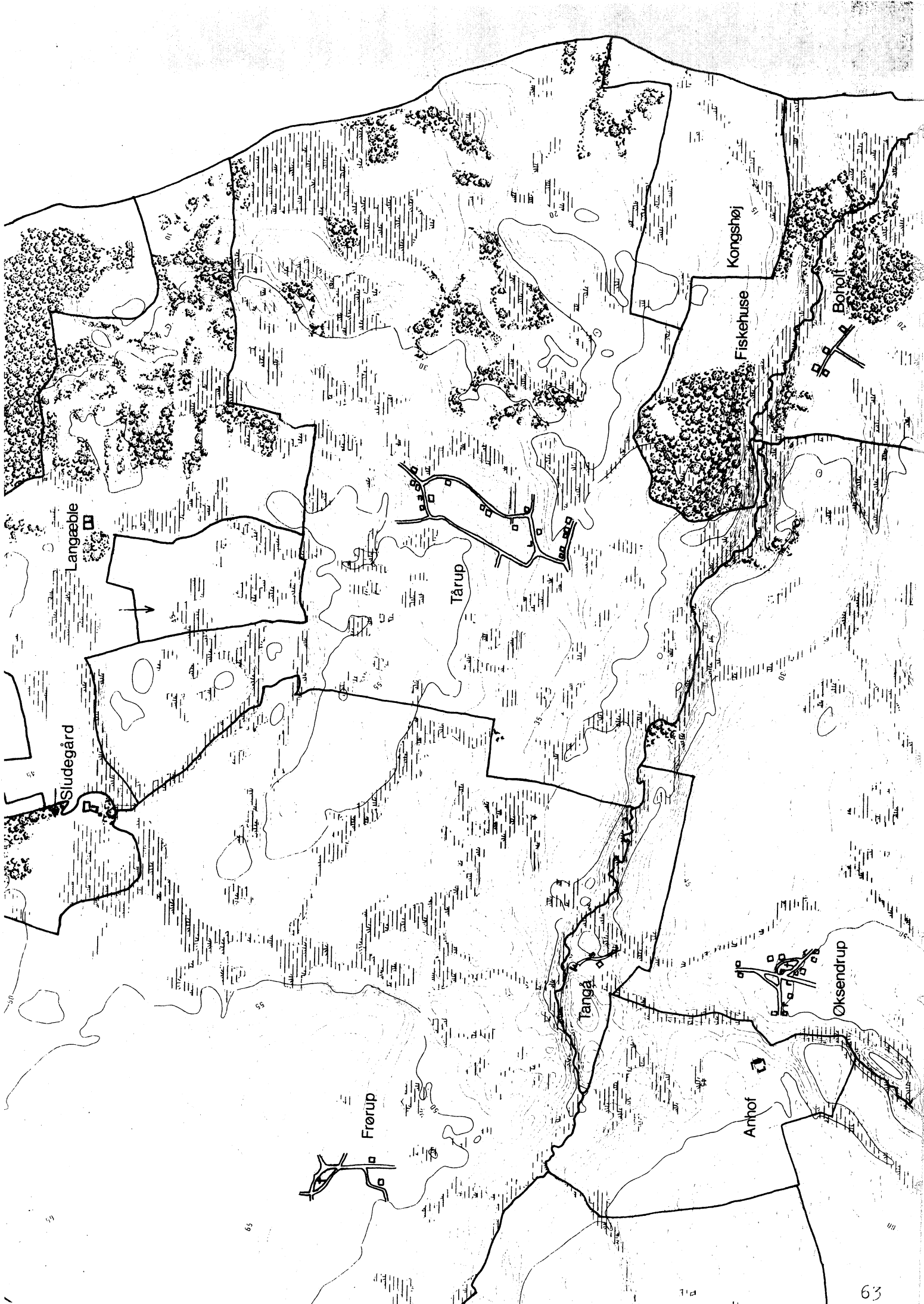
30

VILLUMSTRUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Navn: Villumstrup	Navnetype: -torp
----------------------	---------------------

Bemærkninger:

Villumstrup er nævnt første gang 1365 i formen Willumstorp. Forleddet er en form af mandsnavnet, glda. Wilhjelm. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra en adelby (her: Herrested).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
-----------------	---------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 7 gårde ligger ret tæt samlet omkring svinget i den fra syd mod østgående vej - på nær en gård, der ligger øst for selve byen. Husene ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovororientering ☒ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen har åorientering.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 7 gårde
☐ efter udskiftningen Flyttet i den nordlige og sydlige del af ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdetets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldale mod nordøst og øst og syd.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd, -tørv og -ler mod øst.

naturlig afgrænsning: Mod øst, ellers ikke.

- ☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Eng langs østgrænsen og spredt i ejerlavet - skov vest for byen.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

I byen ligger stadig 4 gårde (ud af 7 på udskiftningsstiden) og enkelte huse, men der er ikke bygget nye huse. Derved har byen bevaret sin karakter af en meget tæt bebyggelse af overvejende gårde. Vejnettet er udvidet med en nordgående vej, men ellers intakt. Toftesystemet er velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovområde vest for byen, eng syd for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Herrested

STATISTIK

Areal:							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	86	45	—				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844 ¹	1903
Gårde:	8	5	8	7	7	10	12
Huse:					2		
Huse m/ jord:						9	9
Huse u/ jord:							2
I alt:	8	5	8	7	9	10	23
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1—4 tdr. htk.	5—8 tdr. htk.	8— tdr. htk.	Gennemsnit			
38 1664		3	5	10,8			
100 1688		7		6,4			
50 1844	6	4		3,6			
67 1903	9	3		3,1			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	41	46	86				
Børn:	20	14	42				
I alt:	61	60	128				

1. 1844-matriklen er ikke korrigeret for denne by, hvorfor bebyggelsestallet kan være ansat for højt. 1845-folketællingen angiver 7 gårde og 2 huse.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664						5		3	
1844		10	7				2		
1903		12	11						

Udviklingsbeskrivelse:

Villumstrup havde i 1684 trevangsbrug og takseredes til 45 tdr.htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, muligvis fordi landsbyen i senmiddelalderen rummede en væbnergård. Byen havde betydelige skove. I 1664 havde Ørbæklundes 3 gårde således skov til 140 svins olden. Villumstrup er udflyttet og udparcelleret fra Herrested ejerlav. Marknavne på Gammelbølle vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse. Gården Skovballe mellem Kastel og Villumstrup nedlagdes i slutningen af middelalderen. Villumstrup blokudskiftedes i 1797 og siden er 2 gårde flyttet ud. En hovedgård i Villumstrup omtales fra 1365 til 1494. I 1532 havde Løgismose 3 gårde i byen. Omkring 1600 begyndte den indensogns hovedgård Ravnholt at samle gods i byen. At dømme efter de manglende (skattefri indensogns ugedagstjenere) bønder i 1610 mandtallet havde Ravnholt da 3 gårde. I 1630 havde man nået 6 gårde og i 1665 blev Ravnholt eneejer, og denne situation holdt sig endnu i 1802. Inden 1884 var overgangen til selveje imidlertid stort set afsluttet. Antallet af gårde i byen var 8 fra 1572 til 1664, men i forbindelse med en egalisering dalede det herefter til 7. I forbindelse med overgangen til selveje ekspanderede gårdtallet markant, medens husaltets ekspansion var beskeden. Befolkning svæksten var af normal omfang, men foregik udelukkende mellem 1845 og 1901. Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes første gang mellem 1664 og 1682. I 1768-69 foretoges nye egaliseringer og fra 1781-84 egaliseredes samtlige bøndergårde i sognet på et hartkornsniveau. I 1802 bestod byen af 7 fæstegårde a 7 tdr. 2 skp. htk. (heraf 2 udflyttede) og 2 huse.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Herrested
----------	---------------------	-------------------	--------------------

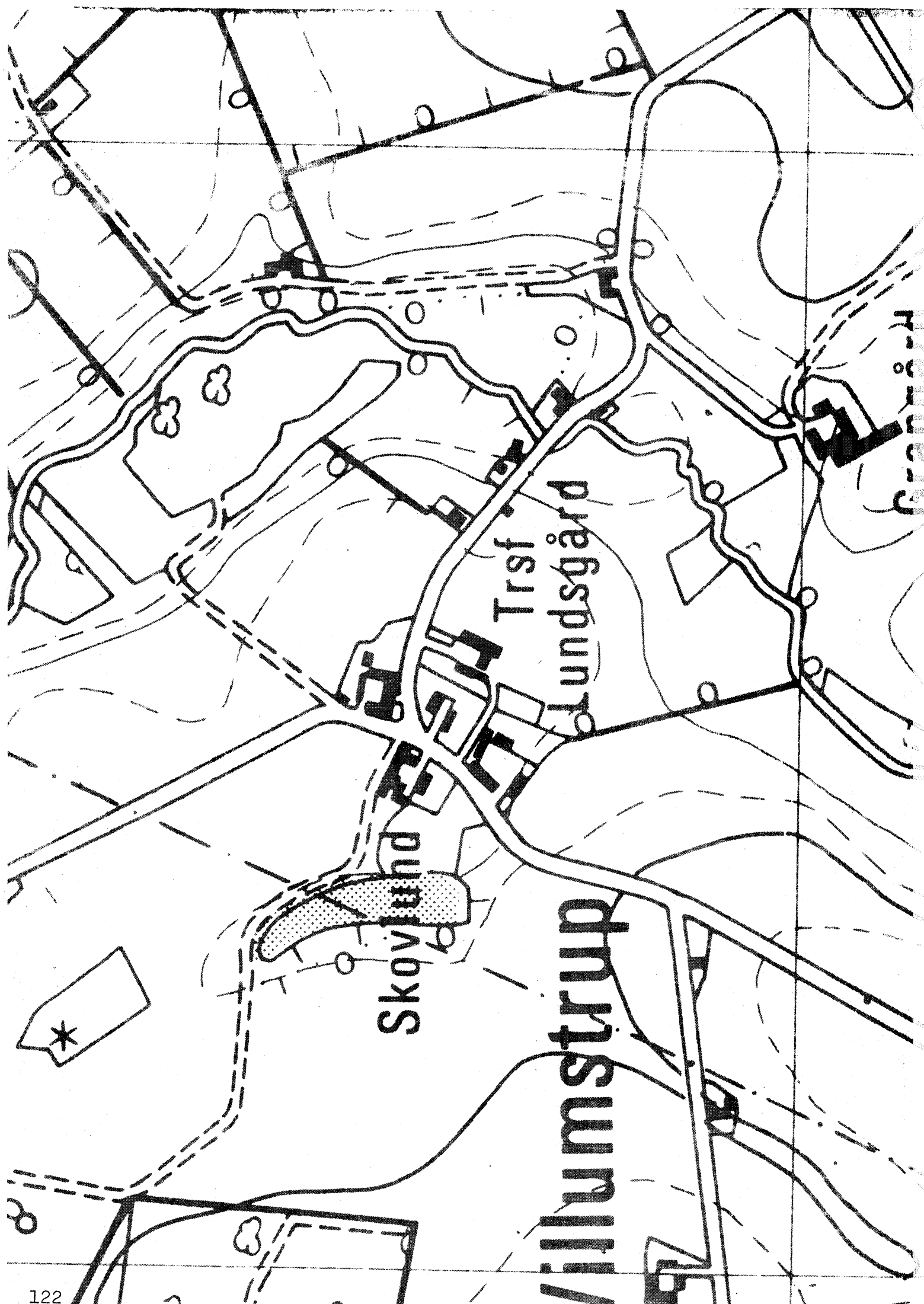
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☐Stor
interesse: ☒Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

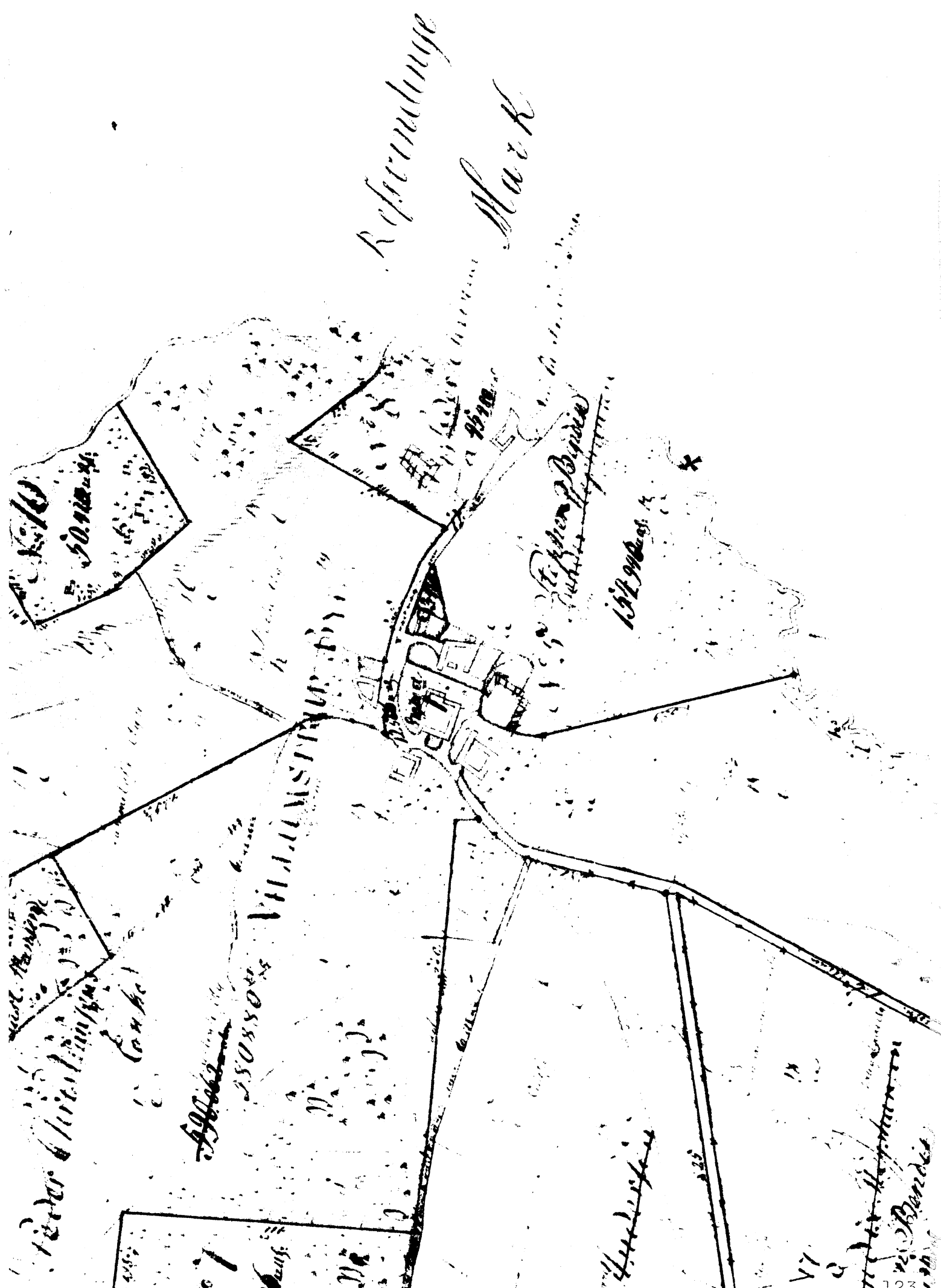
- 1) Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids - middelaldernavnetypen -torp er randplaceret og har åorientering. Byformen er en sluttet og regelmæssig udgave af slynget-vejby. En eneste-gård, Skovballe, i ejerlavet nedlagdes i senmiddelalderen. Marknavne på Gammelbølle vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse.
- 2) Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderne et væbnergods. I løbet af 1600-tallet samledes byen under den indensogns hovedgård Ravnholt, der egaliserede landsbyen 3 gange. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret og har bevaret sit sluttede præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt større eng og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Skovballe og Gammelbølle, to frilagte gårdtomter.

Referendunge
Mark

SAND

CAMP

VILLAGE

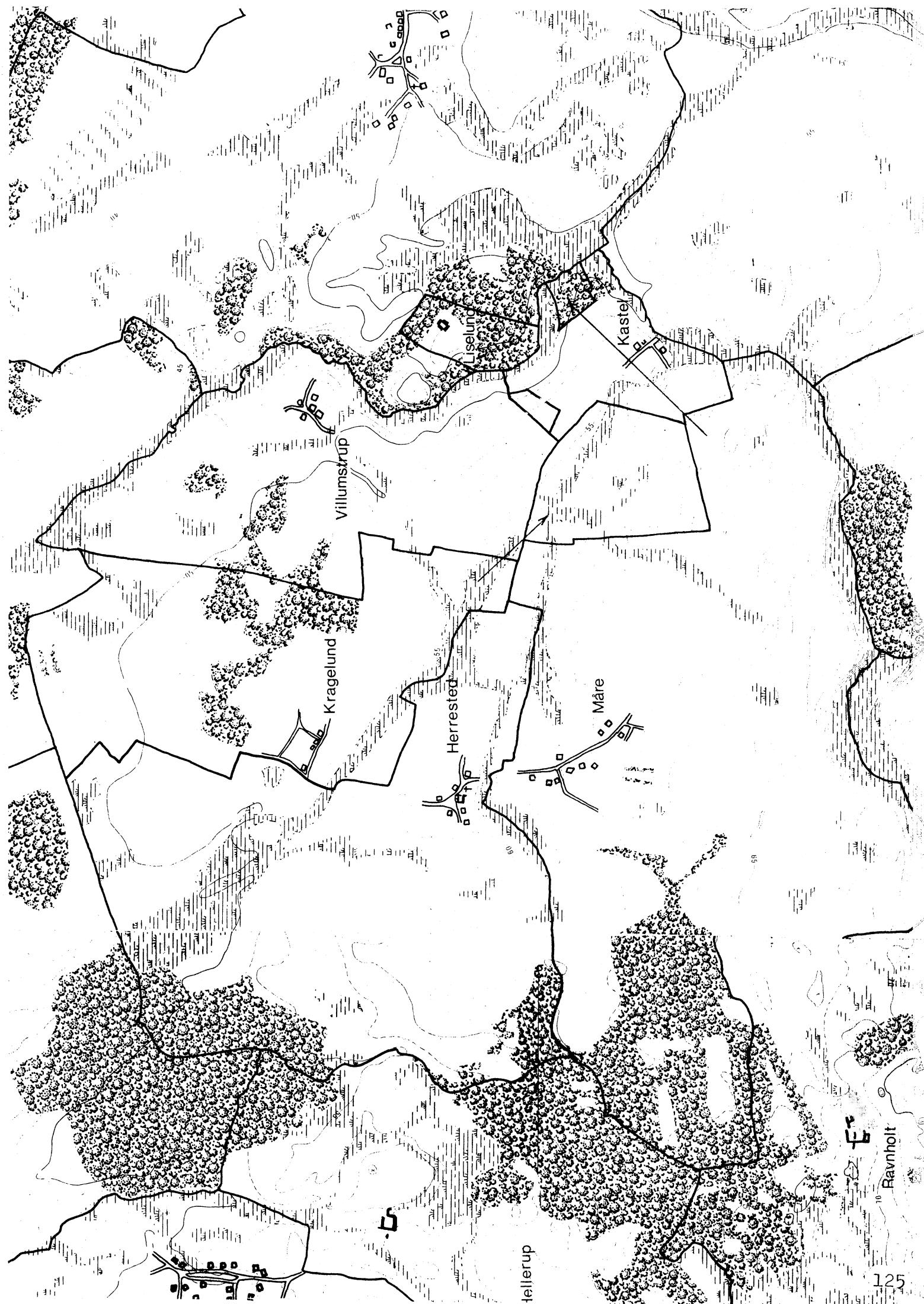
CAMP

MOUNTAIN

CAMP

VILLAGE

Ravnholt

ÆBLE

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

Navn:	Navnetype:
Æble	Æble

Bemærkninger:

Æble er nævnt første gang 1572 i formen Euele. Navnet er en afledning af navneordet, glda. apali, som betyder æble.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Udflytterbebyggelse	Middelalder

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, som i dette tilfælde er Sentved.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger parvis med temmelig stor afstand. Bygaden lidt mærkelig forløb skyldes en forhøjning i terrænet, som den er gået uden om. Æble Mølle ligger tæt på byen ved ejerlavsgården.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Bækorientering.

c. Udskiftning

år: 1805-09 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Dyrkningsfællesskab med Sentved. Vangelag med Refsvindinge og Ørbæk.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod nord.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd mod vest.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Sentved.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

To af de fem gårde er flyttet ud og deres tomter i byen er frilagte. Der er kun bygget et par huse i byen. Det særprægede vejforløb er bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovareal "Æble Skov".

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

STATISTIK

Areal: 154 ha., heraf opdyrket 1688: 52%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	41	28	28	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	4	4	4	4	5	3
Huse:	1 ¹	2 ¹	2 ¹		3 ¹⁾		
Huse m/ jord:				1 ¹		1	1
Huse u/ jord:							
I alt:	5	6	6	5	7	6	4

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
50 1664			4	10,3
100 1688		4		7,0
80 1844	1	4		5,5
33 1903	1	1	1	7,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	26	42	28
Børn:	17	13	21
I alt:	43	55	49

1) Incl. en mølle.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4	1				1 ^Φ
1844					5	1		
1903					3	1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 154 ha. lille ejerlav var i 1682 opdyrket 52%. Procenten skal dog tages med forbehold, idet Æble havde integreret dyrkningsfællesskab med Sentved, hvorfor ejerlavsgrensen først fastlagdes ved udskiftningen. I 1684 havde byen trevangsbrug og takseredes til 28 tdr. og i 1844 tilsvarende til 28 tdr. htk. I 1636 takseredes byens skove for 26 svins olden, men i 1800 synes disse skove ganske forsvundne. Æble mølle gav i 1626 en årlig afgift på 12 tdr. mel og placerer sig hermed som en mølle i mellemklassen. Æble er udparcelleret af skovrydningsbyen Sentved. Æble blokudskiftedes i 1805 og siden er 2 gårde flyttet ud. Byen tilhørte i 1626 Eske Brock og bestod da af 4 egaliserede gårde, foruden møllen og et hus. I 1664 var størsteparten af byen overgået til kronen. Inden 1774 var byen samlet under den indensogns hovedgård Ørbæklunde. Den bestod da af 4 gårde o. 7-8 tdr. htk. møllehuset og 2 andre huse. Endnu i 1903 holdtes byen samlet under Ørbæklunde. Byen bestod i 1500-1600-1700-tallet af 4 gårde og møllen. På grund af den sene overgang til selveje udebliver den normale bebyggelses og befolkningseksansion i det 19. årh. Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Byen fremstår allerede som egaliseret (omend ikke helt stringent) i 1626 og bibeholder siden den egaliserede struktur endnu frem til 1844.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
----------	---------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

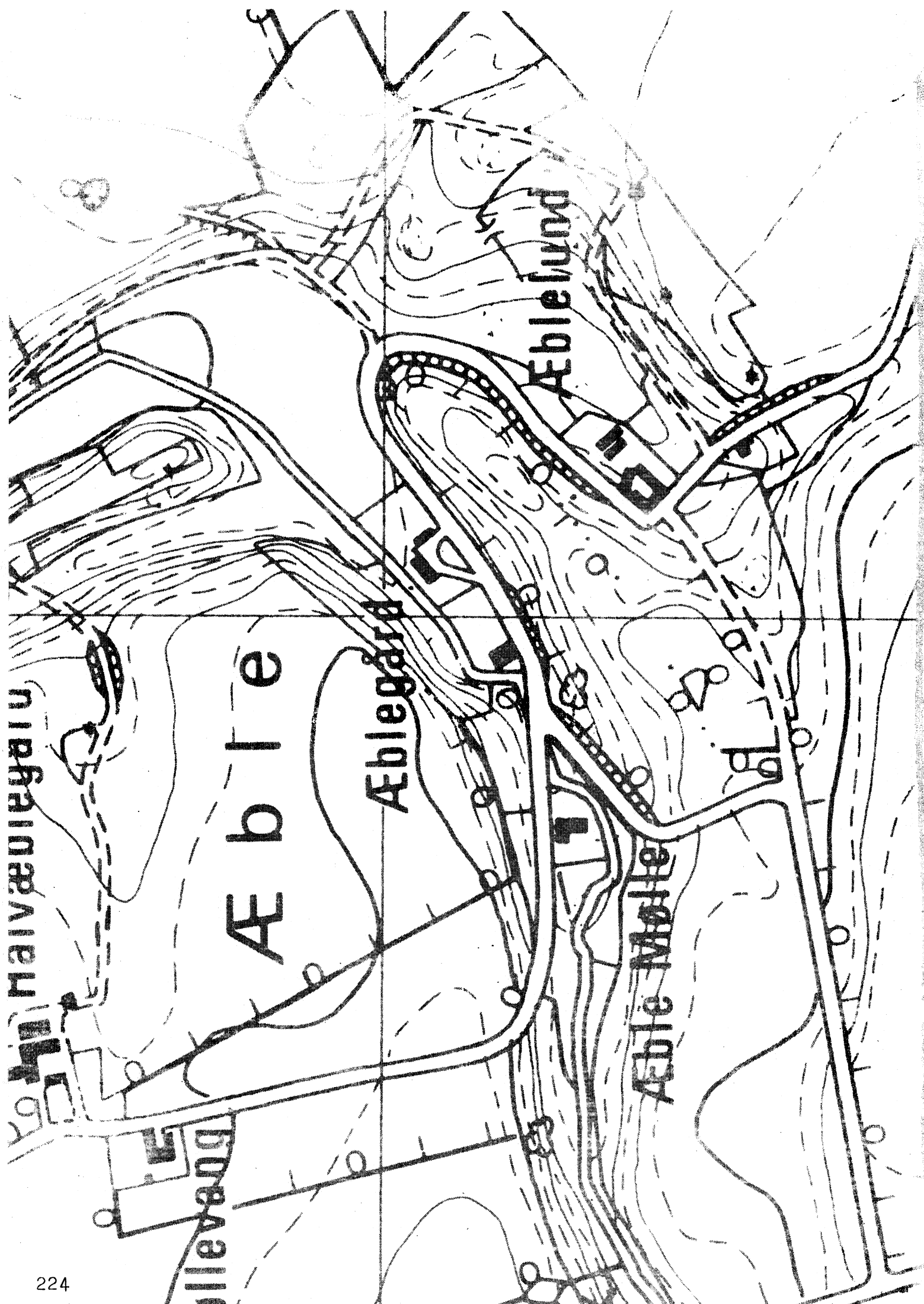
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

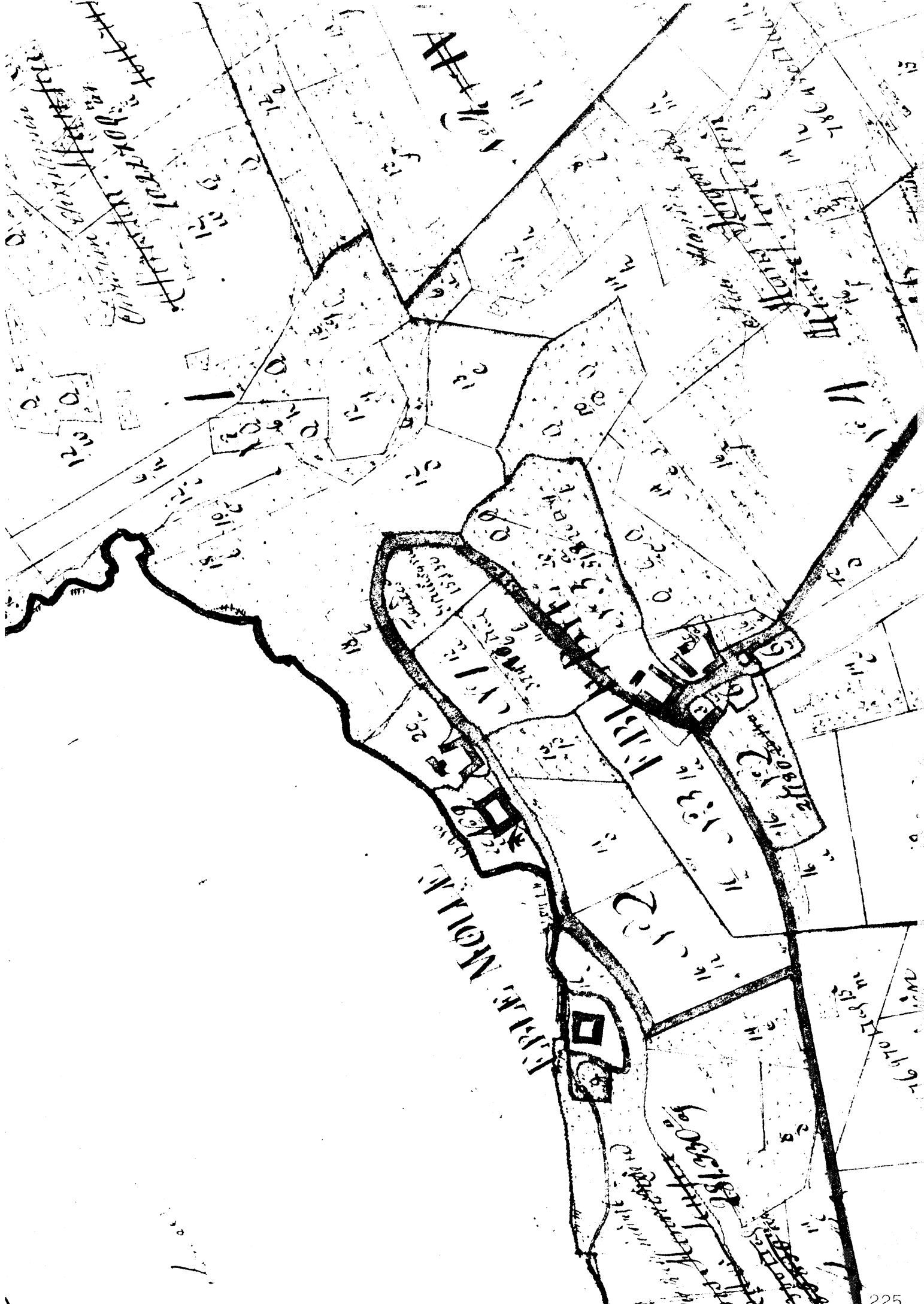
- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby er randplaceret i sit ejerlav og orienteret mod en bæk, hvorved Æble Mølle er placeret. Byformen en løst opbygget stærkt terrænafhængig udgave af den slyngede vejby type. Byen er udparcelleret af Sentved og de to byer havde integreret dyrkningsfællesskab i 1682.
- 2) Udviklingstype. Byen var allerede i 1626 samlet på en besidders hånd og egaliseret. I 1700-tallet lå den under den indensogns hovedgård Ørbæklunde og vedblev hermed endnu i 1903. Byens egaliserede præg holdt sig derfor op i 1800-tallet og den normale ekspansion i det 19. århundrede udeblev ganske.

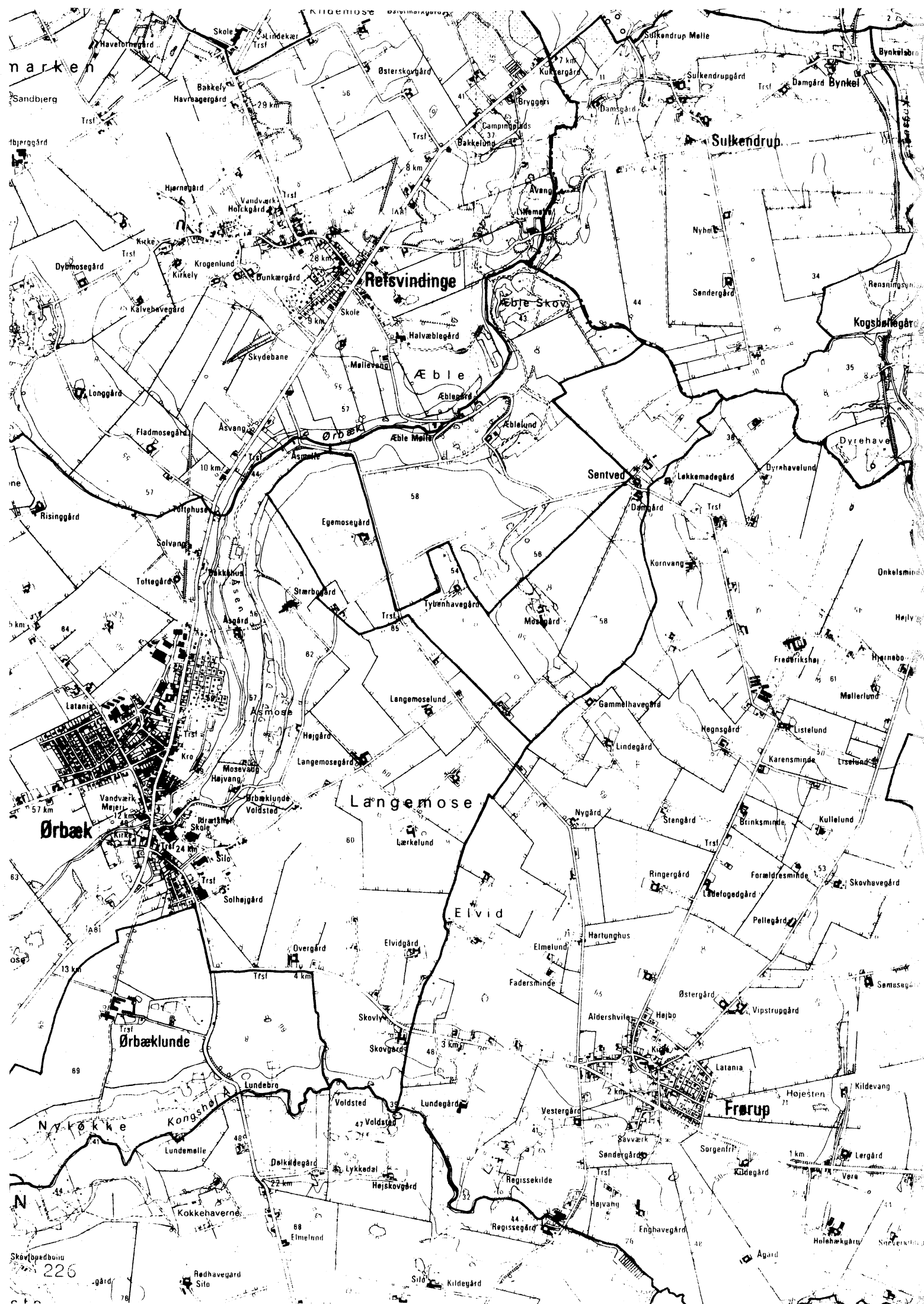
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men det løse præg understreget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: Æble Mølle.
- 4) Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

narken

Sandberg

Hjærgård

Hjærgård

Dybmosesgård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skole

Trst

Bakkely

Havnaergård

Hjærgård

Kirkely

Krogerlund

Dunkergård

Kalvebølsgård

Longgård

Fladmosegård

Risinggård

Solvang

Toftegård

Latania

Vandværk

Ørbæk

Ørbækklunde

Ny Kølke

Kongshøj

Lundemølle

Kokkehaverne

Redhavgård

Silo

Kildegård

Regissekilde

Regissegård

Enghavegård

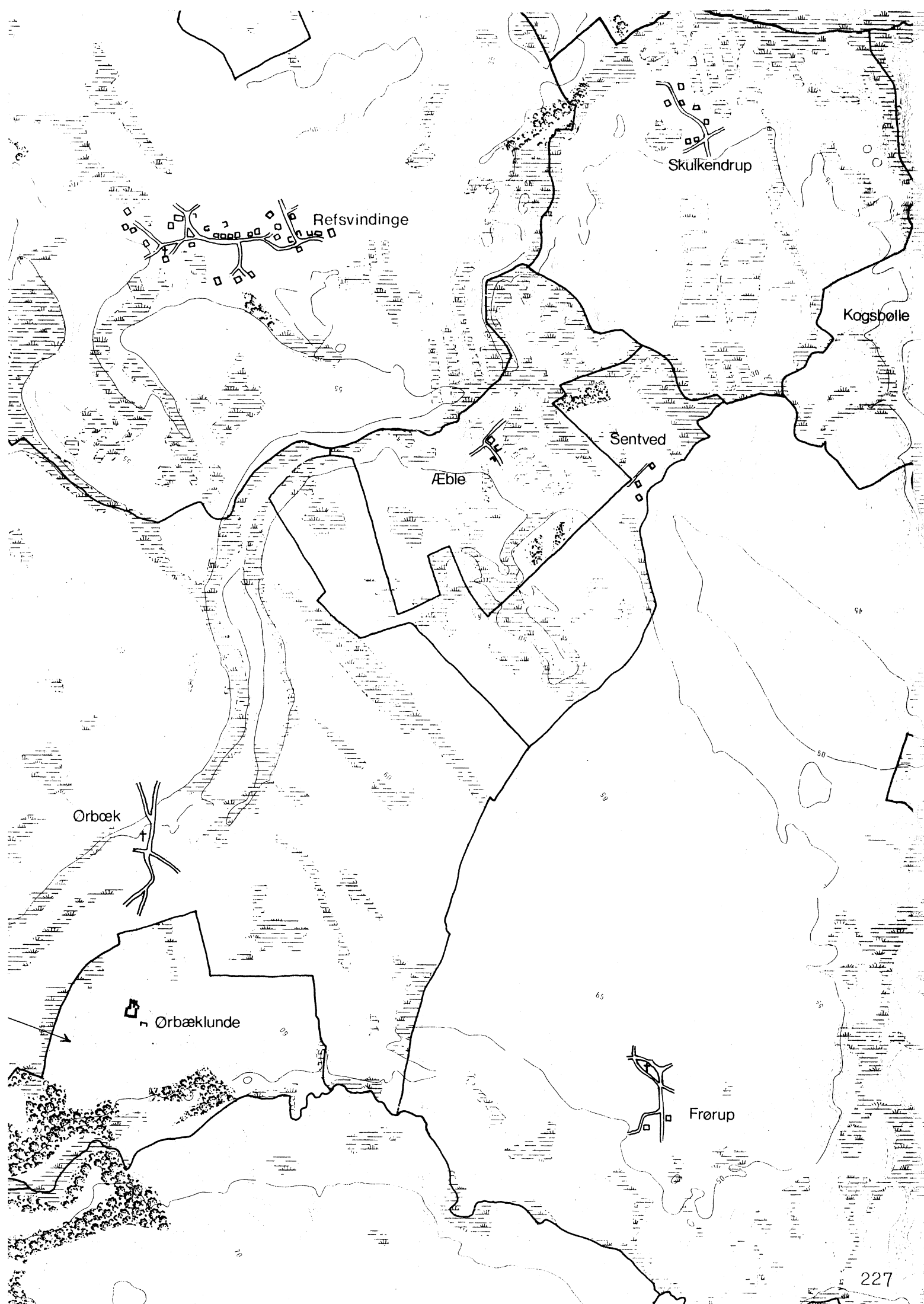
Agård

Holtebakgård

Søndergård

Skovløbsbanen

226

ØKSENDRUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Øksendrup
----------	------------------	-------------------	--------------------

Navn: Øksendrup	Navnetype: -Torp
------------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Øksendrup er nævnt første gang 1327 i formen Okstorpdam. Forleddet er navneordet, glda. uxi, som betyder okse. Efterleddet er torp, glda. Thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Øksendrup er kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Øksendrup
----------	------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejfor-teby. (!)

Byens gårde lå tæt samlet, men uregelmæssigt omkring vejforten, hvorfra 4 veje udgik. Kirken ligger ved det sydøstlige hjørne af vejforten. Husene ligger i særlig grad syd for fortan.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger op til Fiskebækken og dens engområder.

c. Udskiftning

år: 1804 figur: Blokudskiftning, regelmæssige, rektangulære blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 14 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. En del tunneldale.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod N og SØ.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Mange spredte engarealer rundt om i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Øksendrup
----------	------------------	-------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Ca. 30% af gårdene er tilbage i byen. Der er sket en større nybebyggelse på de gamle tomter langs vejnettet, men byen har stadig bevaret karakter af en ret sluttet bebyggelse langs vejnettet. Dette er kun delvis bevaret, idet den nord-sydgående vej er blevet udrettet og stærkere trafikeret, og vejforten eksisterer kun i form af, at et vejforløb rundt om en plads på fortens er bevaret. Toftesystemet er opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i det NØ hjørne.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Øksendrup
----------	------------------	-------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 685 ha, deraf opdyrket i 1688: 46%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	268	106	145	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		30	34	27	26	24	30
Huse:		7	1		16		
Huse m/ jord:				4		18	24
Huse u/ jord:				5			28
I alt:		37	35	36	42	42	82

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(47%)	1664	7	15	12	7,9
(74%)	1688	19	8		3,9
(96%)	1844	4	20		5,5
(60%)	1903	15	15		4,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	169	237	277
Børn:	67	88	128
I alt:	236	325	405

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Gudme	Ørbæk	Øksendrup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	2		2	1			30	
1844		1					24	17
1903	25	43					5	9

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 685 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 46%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1684 til 106 tdr.htk, hvilket - i forbindelse med nyopdyrkning - sattes op til 145 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, hvilket formentlig dels skyldes tilstedeværelsen af en senmiddelalderlig landsbyhovedgård, dels bebyggelsens kystnære placering. Begge dele giver ofte høje landgildeyder. Af det oprindelige ejerlav er Tangå og Boholt udparcelleret. Tangå hovedgård kendes fra 1375 og allerede på dette tidspunkt hørte enemærket Boholt under hovedgården. I 1568 var hovedgården delt op i 2 fæstegårde. I Tangå lå desuden 2 mindre gårde samt den betydelige mølle (36 tdr. mel i årlig skyld).

I 1802 noteres det, at Øksendrup stadig havde trevangsbrug og endnu ikke var udskiftet, men at det var bestemt, at 11 gårde skulle udflyttes. Byen blokudskiftedes i 1804 og siden er 14 gårde udflyttet. Under Tangå hovedgård hørte i 1376 "fjerdeparten af al Øksendrup fang", delt op på 1 gård og 12 småbrug.

I 1554 havde hovedgården 5 gårde i Øksendrup, der da afhændedes til Hesselagergård, der hermed i 1557 var nået op på 7-8 gårde, incl. et bol i den senere forsvundne Øksendrup skov. I 1473 havde Langholm hovedgård en enkelt gård i Øksendrup, medens Glorup i 1507 havde 4 gårde i Øksendrup. Kong Hans havde erhvervet gods i Øksendrup af Helligåndsklostret i Fåborg. I 1537 havde kronen 9 selvejergårde, 1 kirkegård og 1 præstegård i byen. Landsbyhovedgården Øksendrup, der omtales fra 1498-1589 kan således næppe have haft de store besiddelser. I 1664 var nabohovedgården Glorup blevet dominerende godsbesidder med 21 gårde (foruden Tangå), medens Julskov₃ havde 5 gårde. I 1766 havde Glorup 18 egaliserede gårde (17 a 6-2-2-2₁₀ tdr. samt 1 halvgård) og 6 huse, foruden Tangå. På denne tid havde Julskov 2 gårde og 9 huse, medens Rygård og Broholm havde hver 1 gård. I 1802 havde Glorup (stamhuset Moltkenborg) øjensynlig samlet hele byen med 25 egaliserede gårde og 16 huse. Endnu i 1844 var fæstegodset intakt og i 1903 var der stadig adskillige fæsteenheder tilbage.

Antallet af gårde falder jævnt fra 1610 til 1844 (i 1664 er 6 småbol regnet for gårde flere af dem blev i 1684 regnet for huse med jord)

formentlig i forbindelse med egaliseringer. Fra 1844 til 1903 stiger gårdtallet til det oprindelige niveau. Hus- og befolkningsekspansionen i det 19. årh. ligger i underkanten af det normale. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Landsbyen egaliseredes i 1700-tallet. I det 20. årh. har Øksendrup udviklet sig som stationsby.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ørbæk	Sogn: Øksendrup
-----------------	-------------------------	--------------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

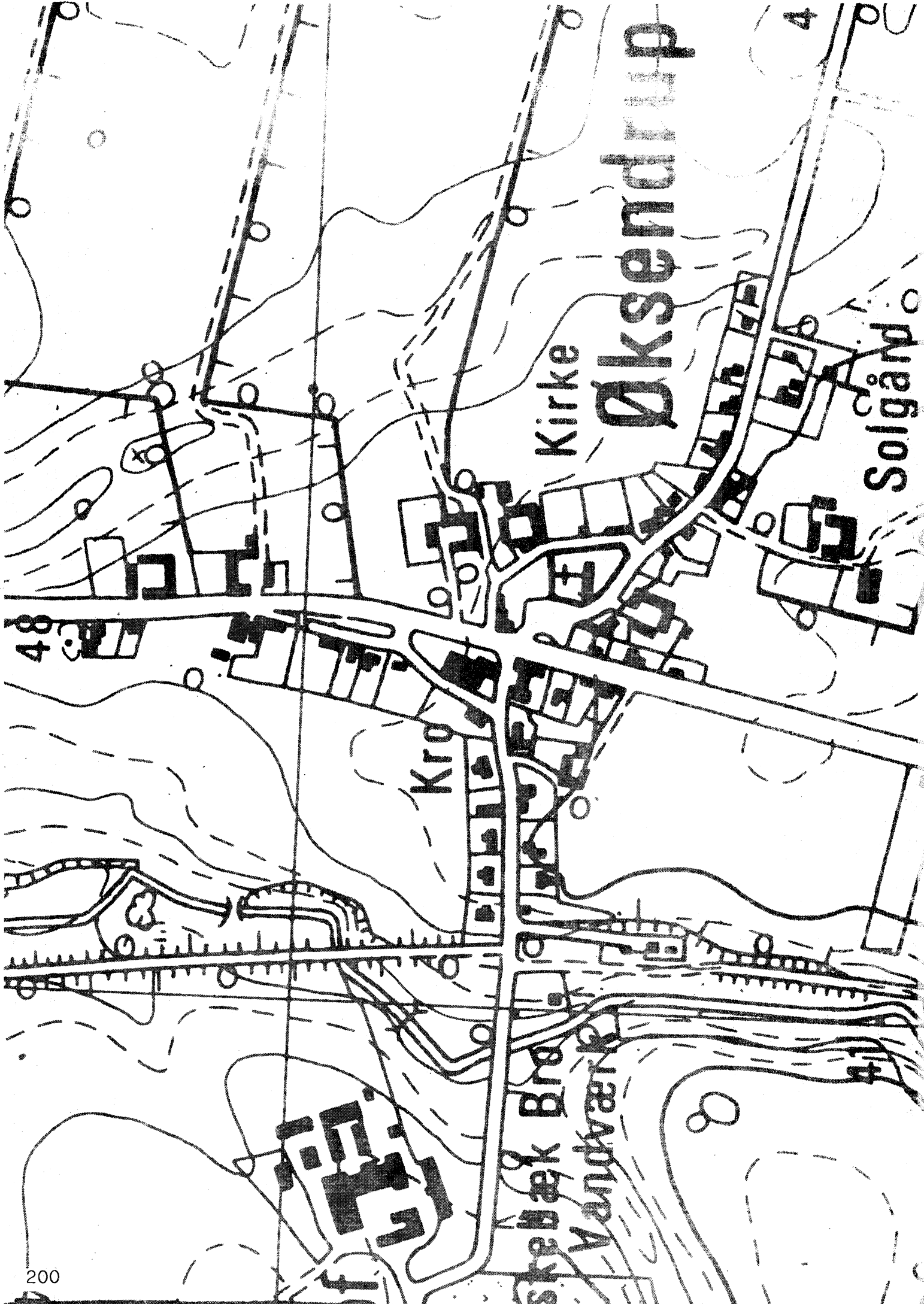
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den store kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Af det oprindelige ejerlav er udskilt Tangå, der i senmiddelalderen husede et betydeligt hovedgårdskompleks, samt Boholt, der oprindeligt var enemærke til hovedgården Tangå.
2. Udviklingstype. Tangågård spillede en betydelig rolle i senmiddelalderen, hvor den ejede 1/4 af Øksendrup. Landsbyen domineredes i øvrigt af selvejergårde, og landsbyhovedgården Øksendrupgård spillede ikke den store rolle. I løbet af 1600-1700-tallet samledes byen under nabohovedgården Glorup, der foretog en egalisering. Overgangen til selveje skete ret sent og ledsagedes af moderat ekspansion.

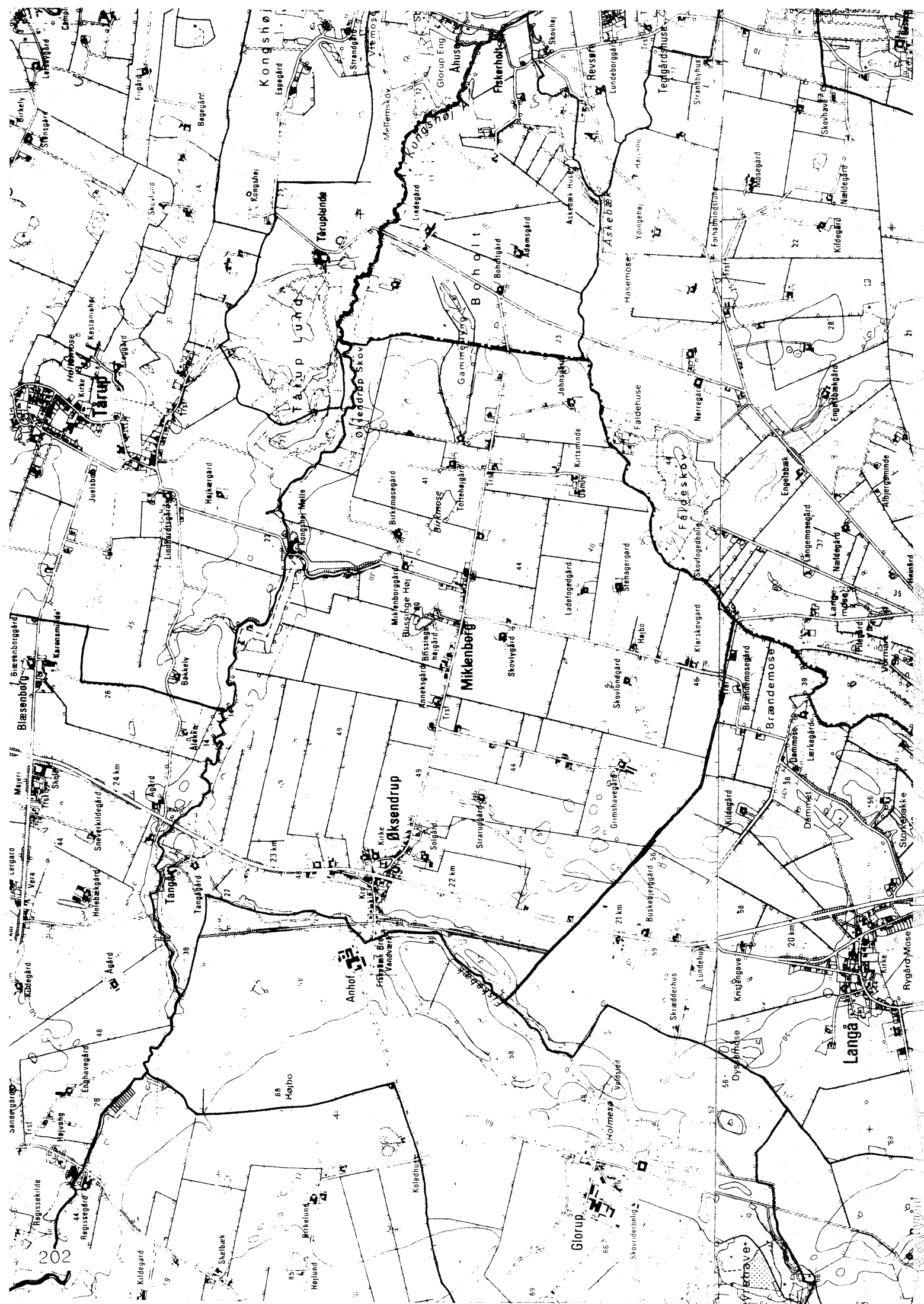
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

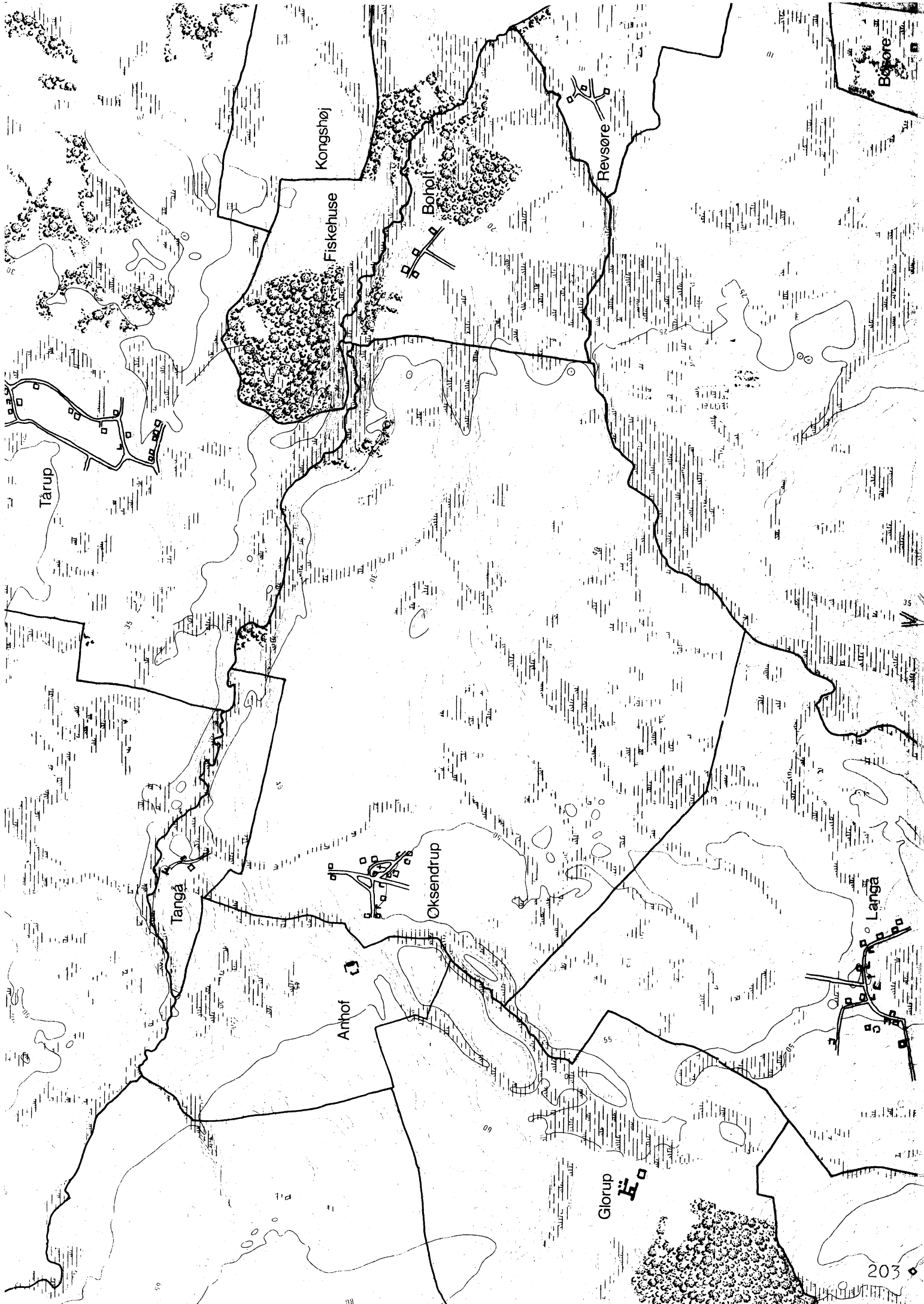
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: omkring 5 frilagte gårdtomter.

ØRBÆK

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ørbæk	Sogn: Ørbæk
-----------------	----------------------------	--------------------------	-----------------------

Navn: Ørbæk	Navnetype: -bæk
-----------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Ørbæk er nævnt første gang o. 1251 i formen ørbæo. Forleddet er navneordet, glda. ør. sp, betyder grus. Efterleddet er bæk.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder
------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Ørbæk er kirkeby.

Historiske tildragelser:

På Ørbæk gods har der været en hellig kilde.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejforteby. (!)

Byens 26 gårde ligger uregelmæssigt og tæt samlet omkring den for-grenede vejforte, der strækker sig på tværs af åen og parallelt med denne på sydsiden. Især gårdene i den vestlige del er meget regule-rede, idet de ligger parallelt med åen. Husene ligger koncentreret i byens sydvestlige del. Kirken ligger midt i byen op til vejforten syd for åen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger på begge sider af Ørbæk å og dens engområder.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning, store, men uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen Ca. 20 gårde
☒ efter udskiftningen Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Vangelag med Lindeskov, Refsvindinge, Æble/Sentved og Frørup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Østfyn. Tunneldal mod nord og tværs gennem ejerlavet.

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd og tørv mod nord, nordvest, øst og sydøst.

naturlig afgrænsning: Mod nord og delvis mod sydvest ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med
 Engarealer langs Ørbækken og spredt i ejerlavet, bl.a. i den nordøstlige del.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 2-3 gårde ligger tilbage i den gamle bydel, hvor der er nybygget en del huse, især i den østlige del. Endvidere er der opstået en stationsnybebyggelse umiddelbart nord for den gamle bydel. Vejnettet i byen er delvis opløst da den nord-sydgående vej er blevet stærkt trafikeret og derfor udrettet. Toftesystemet i byen er også stort set opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engarealer langs åen, større skovarealer mod sydvest.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

STATISTIK

Areal: 853 ha., heraf opdyrket 1688: 58%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	196	185	179	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	29 ⁺	5 ⁺	26 ⁺	26	26 ⁺	28	26
Huse:		1	13		16		
Huse m/ jord:				3		25	58
Huse u/ jord:				8		5	27
I alt:	29	6	39	37	42	58	111

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
52	1664	3	9	13	7,8
69	1688	2	20	4	7,1
86	1844	3	24	1	8,9
62	1903	13	13		4,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	191	241	382
Børn:	116	121	229
I alt:	307	362	611

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		23	13	2	
1844	2	1			25	27	1	2
1903	22	60			3	25	1	

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 853 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 58%. Byen havde da trevangsbrug i vangelag med Lindeskov, Refsvindinge, Æble, Sentved og Frørup. På grund af den intensive udnyttelse takseredes Ørbæk i 1684 ret højt til 185 tdr. htk. mod 172 tdr. i 1844. I 1690 beskrives størstedelen af jorden som ond havrejord og meget af den så dårlig, at den ikke havde været dyrket i 30 år. Omkring 1800 hedder det, at jorden er noget gruset, sid og sumpet. Af det oprindelige ejerlav er Sentved - Æble udparcelleret. Hovedgården Ørbæklunde synes oprettet omkring 1537 af Lundegård og en gård i Ørbæk. Først i 1600-tallet blev hovedgården udvidet med nogle gårdes jord. Landsbyen Kastel i nabosognet Herrested havde en vang på Ørbæk grund. Der findes to voldsteder i ejerlavet henholdsvis øst og sydvest for Ørbæk. Ørbæk blokudskiftedes i 1777. Der blev med det samme udflyttet 17 gårde og de udflyttede gårde blev bygget af nyt eg og fyr og stuehusene murede med brændte sten. En gård nedlagdes og udparcelleredes til 14 huse. I 1200-tallet var Ørbæk fjerdingsby (i ledingsinddelingen). I 1473 fulgte med Broholm blandt andet en gård i Ørbæk. Omkring 1500 samlede rigshofmester Poul Laxmand gods i byen blandt andet 3 gårde fra Skt. Hans Kloster i Odense. Efter Poul Laxmands død i 1502 beslaglagde kronen hans gods, og Ørbæk afhændedes til Odensebispens, der i 1531 havde 24 gårde i Ørbæk foruden Lunde Mølle. Efter reformationen overgik Ørbæk Lunde til Johan Friis, der oprettede den som hovedgård. I 1604 erhvervedes yderligere 17 gårde i Ørbæk fra kronen. I 1610 var hele byen på nær 5 gårde (der derfor optræder i skattemandtallet fra dette år) i den indensogns hovedgårds besiddelse. I 1664 havde Ravnholt fortsat 2 gårde i Ørbæk, der ellers lå helt under Ørbæklunde. Inden 1770 synes Ørbæklunde imidlertid at være blevet eneejer (bortset fra præstegården). Byen bestod da af 25 egaliserede fæstegårde

a. 7-3-0-2 2/25 tdr. htk. og 16 huse. Endnu i 1844 holdt Ørbæklund sit gods samlet, og overgangen til selveje var stadig ikke afsluttet i 1903. Antallet af gårde falder fra 29 i 1572 til 26 i 1600-1700-tallet i forbindelse med hovedgårdseksponation. Den sene overgang til selveje medfører stagnation i gårdtallet i det 19. årh., medens hus- og befolkningstallet derimod ekspanderer i normalt omfang. I det 20. årh. har Ørbæk som stationsby udviklet sig til bymæssig bebyggelse. Gårdene var i 1684 i gennemsnit forholdsvis store. Byen egaliseredes inden 1770. På Ørbæk gade har været en hellig kilde. Nær en høj ved Ørbæk skal være fundet en runesten, der blev sprængt omkring 1790.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ørbæk	Ørbæk

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

- 1) Anlægstype. Den store kirke-adelby er koblingsplaceret over en å, centralt i ejerlavet. Byformen er den på Fyn ret sjældne regulerede vejforteby. Af det oprindelige ejerlav er senere udparcelleret Sentved-Æble og i 1500-1600-tallet tillige hovedgården Ørbæk-lund. Der findes to voldsteder i ejerlavet.
- 2) Udviklingstype. Ørbæk var i 1200-tallet fjerdingsby i ledingsinddelingen. Omkring 1500 samlede rigshofmester Poul Laxmand omfattende gods i byen. Dette kom til at danne grundstammen i hovedgården Ørbæk-lunde, der oprettedes i 1500-tallet. Fra 1604 og langt op i 1800-tallet var så godt som hele byen samlet under Ørbæk-lunde, der foretog en egalisering inden 1770. Overgangen til selveje skete sent og ledsagedes af begrænset ekspansion i det 19. århundrede. I det 20. århundrede har Ørbæk udviklet sig som bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn, eng- og skovarealer men præges af nybebyggelse.
- 3) Særlige relikter: Kirke, 2 voldsteder.
- 4) Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

